

Colofon

Projecttitel

Onderzoek Street Action: opvolging van de acht pilootprojecten.

Uitvoerder

Vakgroep Sportbeleid en Management & Vakgroep Bewegingsvorming en Sporttraining
Onderzoeksteam: Marc Theeboom, Evi Buelens en Kristine De Martelaer

Opdrachtgever

ISB vzw
August de Boeckstraat 1/A
9100 Sint-Niklaas

Wijze van citeren: Theeboom, M., Buelens, E., De Martelaer, K. (2014). *Onderzoek Street Action: opvolging van de acht pilootprojecten*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel - Vakgroep Sportbeleid en Management.

Contact

Vrije Universiteit Brussel
Faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesithérapie (LK)
Vakgroep Sportbeleid en Management (SBMA)
Pleinlaan 2
1050 Brussel
Telefoon : 02/629.27.45
E-mail: marc.theeboom@vub.ac.be
Website: www.vub.ac.be/SBMA/

2014

Over de onderzoekers

Marc Theeboom is als gewoon hoogleraar verbonden aan de vakgroep Sportbeleid en Management van de faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie (LK) van de Vrije Universiteit Brussel (VUB). Hij is voorzitter van de vakgroep en zijn onderzoeksinteresse gaat onder meer uit naar sport-plusprogramma's waarin sport wordt gebruikt als middel voor de persoonlijke en sociale ontwikkeling van specifieke maatschappelijk kwetsbare groepen.

Evi Buelens is als doctoraatsstudente verbonden aan de vakgroep Sportbeleid en Management van de faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie (LK) van de Vrije universiteit Brussel (VUB). In 2010 behaalde zij een masterdiploma in de lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen, afstudeervariant sportmanagement, aan de Vrije Universiteit Brussel. Haar doctoraatsonderzoek *'onderzoek naar de persoonlijke ontwikkeling van maatschappelijk kwetsbare jongeren via sport: rol vrijwilligerswerk'* kadert binnen het steunpunt beleidsrelevant onderzoek sport. Haar onderzoeksinteresses gaan onder meer uit naar (maatschappelijk kwetsbare) jongeren, organisatorische contexten, sport, jeugdwerk, ontwikkeling en vrijwilligerswerk.

Kristine De Martelaer is docente, werkzaam binnen de vakgroep Bewegingsvorming en Sporttraining van de faculteit Lichamelijke Opvoeding en Kinesitherapie (LK) van de Vrije Universiteit Brussel. Zij is tevens voorzitter van het Internationaal Centrum voor Ethiek in de Sport (ICES). Haar onderzoeksexpertise situeert zich rond kindvriendelijke speel- en bewegingskansen, didactische werkvormen betreffende zwemmen, EHBO & ethiek en gezondheidsbeleid in brede school context.

Over de Vakgroep Sportbeleid en Management

De vakgroep Sportbeleid en Management (SBMA) van de Vrije Universiteit Brussel (VUB) verricht onderzoek en levert onderwijs en diensten binnen het domein van een aantal sociale sportwetenschappelijke disciplines of gebieden (zoals sportmanagement, sportbeleid, sportsociologie, sportpsychologie, sporteducatie en -ontwikkeling). De vakgroep SBMA verricht voornamelijk toegepast en actieonderzoek met betrekking tot individuele en sociale betekenissen van sportparticipatie bij diverse doelgroepen (jeugd, etnische minderheden, topsporters, mensen met een beperking, ouderen, ...) en in verschillende verbanden en niveaus van sport: georganiseerde sport (topsport en breedtesport), niet-georganiseerde sport (informele sport) en andersgeorganiseerde sport (bv. schoolsport, buurtsport, commerciële sector). Op basis van haar wetenschappelijke expertise verricht de vakgroep SBMA dienstverlening aan publieke en private instellingen en organisaties, beleidsmakers, managers, coaches en atleten.

Over de onderzoeksgroep Sport and Society

De onderzoeksgroep Sport and Society, onderdeel van de vakgroep Sportbeleid en Management, richt zich op het bestuderen van ontwikkelings-, maatschappelijke en beleidsgerelateerde kwesties met betrekking tot sportbetrokkenheid van diverse segmenten van de bevolking.

Over de vakgroep Bewegingsvorming en Sporttraining

De vakgroep Bewegingsvorming en Sporttraining (BETR) staat in voor de coördinatie van de afstudeervariant Bewegingsonderwijs en Sporttraining & Coaching. Binnen deze vakgroep worden vakken zoals geschiedenis en filosofie van de sport, didactiek van de bewegingsvorming en alle clusters van opleidingsonderdelen rond bewegingsvorming gegeven. De onderzoekslijn situeert zich rond het stimuleren en begeleiden van de (potentiële) sporters en lesgevers, met het accent op fitheid en gezondheid, motorische vaardigheden, didactische en ethisch verantwoord begeleiden en beleidsrelevante initiatieven in de brede school context.

Dankwoord

Dit onderzoek werd mogelijk gemaakt dankzij de gedrevenheid en hulp van heel wat personen en organisaties. Vooreerst danken we de **opdrachtgever** (Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid) voor het vertrouwen dat deze stelde in het VUB-onderzoeksteam. Daarnaast willen we alle **respondenten**, zowel de organisatoren als deelnemers aan/van de verschillende projecten hartelijk bedanken voor hun gewaardeerde medewerking aan dit onderzoek. Hun ervaringen en perspectieven op dit thema vormden immers de basis voor dit rapport. Tenslotte ook nog een woord van dank aan de collega's binnen de vakgroepen Sportbeleid en Management en Bewegingsvorming en Sporttraining van de VUB voor hun inspiratie rond de betrokken thema's.

Brussel, augustus 2014.

Inhoud

Dankwoord	5
1. Inleiding	9
1.1 Kader	9
1.2 Toelichting onderzoek	12
2. Resultaten.....	16
2.1 Doelstellingen en plan van aanpak.....	16
2.1.1 Initiële doelstellingen	16
2.1.2 Analyse van de 0-meting	26
2.1.3 Stopzetten van het project in Gent	32
2.1.4 Analyse 1- en 2-meting: enkele kwantitatieve gegevens op een rij.....	33
2.1.5 Bereikte doelstellingen, bijsturing.....	42
3. Kritieke succesfactoren	47
3.1 Noodzakelijke voorwaarden.....	47
3.1.1 Realistische doelstellingen en plan van aanpak	47
3.1.2 Integrale samenwerking	48
3.1.3 (Inbedding) beleid	52
3.1.4 Ondersteuning vanuit overkoepelende organisatie (ISB)	53
3.1.5 Begeleiding van de jongeren: cruciaal.....	54
3.1.6 Uitbouwen activiteiten aanbod.....	54
3.1.7 Karakteristieken jongeren	57
3.1.8 Het bereiken van meisjes binnen specifieke aandachtswijken	58
3.2 Voldoende voorwaarden	61
3.2.1 Inleiding	61
3.2.2 Kritieke succesfactoren	64
4. Conclusie	69
4.1 Reflectie andersgeorganiseerd sporten	69
4.2 Landing pilootprojecten	69
4.3 Invloed project	71
4.4 Mogelijkheden steden en gemeenten	72
4.5 Vormingsaanbod jongeren	73
4.6 Monitoring en evaluatie	74
5. Bijlagen	76

5.1 Bijsturing doelstellingen en plan van aanpak na 1- en 2-meting	76
5.1.1 Duffel	76
5.1.2 Heusden-Zolder	78
5.1.3 Hasselt	82
5.1.4 Roeselare	84
5.1.5 Vilvoorde	87
5.1.6 Gent	91
5.1.7 Boom	91
5.1.8 Ronse	94
6. Bronnenlijst	98

1

Inleiding

1. Inleiding

1.1 Kader

Ondanks het feit dat we in België in een welvaartsstaat leven, tonen cijfers aan dat niet alle jongeren in ons land zorgeloos in het leven staan. Zo is 14,9% van alle jongeren in België vandaag 'not in education, employment or training – afgekort NEET' (bron Eurostat, 2013¹). België leunt hierbij sterk aan bij het Europese gemiddelde van 15,9%. De positie die adolescenten bekleden in de samenleving hangt nauw samen met hun socio-economische status, onder andere bepaald door de arbeidsmarktsituatie en het opleidingsniveau van de jongeren. Hieraan gerelateerd is de armoedeproblematiek: een zeer kwetsbare situatie waarin heel wat jongeren vandaag (dreigen) terecht (te) komen. Wanneer we inzoomen op het Vlaamse niveau, constateren we dat er in Vlaanderen vandaag 10,4% van de jongeren in armoede leven (Armoedebareometer 2013). De oorzaak van een zwakkere sociale positie van deze groep jongeren is multidimensioneel en dient te worden gesitueerd binnen de ruimere context van onze samenleving met haar maatschappelijke instellingen zoals justitie, school, arbeidsmarkt, Dit gegeven staat centraal binnen de theorie van maatschappelijke kwetsbaarheid (Vettenburg, Walgrave & Van Kerckvoorde, 1984). Deze theorie neemt zowel persoonlijke factoren in acht zoals de context waarin jongeren leven als mogelijke oorzaken voor een zwakkere positie binnen de maatschappij. Ondanks het feit dat deze problematiek zich het sterkst manifesteert in een grootstedelijke context, blijft deze hier niet toe beperkt en worden ook kleinere steden en gemeenten geconfronteerd met jongeren die leven in kwetsbare situaties.

Sport wordt steeds vaker gehanteerd als middel om enerzijds te werken rond de persoonlijke ontwikkeling van maatschappelijk kwetsbare jongeren, maar anderzijds ook om op deze manier hun sociale positie te versterken. Het geloof in sport als middel dat aanwezig is bij vele praktijkwerkers en beleidsvoerders gaat ver. Zo zou deelname aan sport niet enkel de gezondheid verbeteren, maar jongeren ook persoonlijk ontwikkelen en hun sociaal kapitaal uitbreiden. Sport wordt als een wondermiddel beschouwd en is volgens velen mee de sleutel om de problematiek op te lossen waarmee deze jongeren geconfronteerd worden. Vanuit die overtuiging vormt sport dan ook vaak een belangrijk onderdeel binnen jeugdontwikkelingsprogramma's.

Maar hier stellen zich evenwel een aantal problemen. Vooreerst wordt vaak de oorzaak van een zwakke sociale positie bij de jongeren zelf gelegd. Zij worden bijvoorbeeld vaak zelf verantwoordelijk geacht voor hun falen op school of het niet vinden van werk. Daarnaast wordt ook verwacht dat zij zelf de oplossing hiervoor bieden. Zoals hierboven reeds aangehaald, is de oorzaak van een zwakke sociale positie vaak evenwel multidimensioneel van aard en dus eerder het gevolg van meerdere mechanismen. Hierbij vormen vooral sociale structuren en voorzieningen potentiële bronnen van uitsluitings- en discriminatieprocessen. Bovendien is het moeilijk om de uitkomst van bestaande jeugdontwikkelingsprogramma's objectief vast te stellen. Ontwikkeling is immers niet meetbaar. Dit komt vooral door de onduidelijkheid van het begrip waardoor het moeilijk te operationaliseren is. In vele gevallen worden vage doelstellingen aan dergelijke programma's gekoppeld zoals competentieontwikkeling. Maar over welke competenties dit dan concreet gaat en hoe men de vooruitgang of ontwikkeling zou kunnen vaststellen, worden vaak geen uitspraken gedaan.

¹ Voor meer info: ec.europa.eu/eurostat

Link: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=yth_empl_150&lang=en

Bovendien is ontwikkeling ook geen lineaire uitkomst van een aangeboden programma. Het is veeleer een gevolg van gebeurtenissen op verschillende levensdomeinen en ongetwijfeld zal het ouder worden van de jongeren eveneens een invloed hierop kunnen hebben. De netto-uitkomst van dergelijke programma's (als deze al te bepalen zou kunnen zijn) is dan ook moeilijk vast te stellen.

Ondanks de moeilijkheden om effecten aan te tonen, is het duidelijk dat sport een (sociale) meerwaarde kan hebben. Zo zijn sportpraktijken immers - vaak meer dan andere gestructureerde vrijetijdscontexten - in staat om jonge mensen aan te trekken onafhankelijk van hun socio-economische status. Ze worden dan ook beschreven als kansrijke contexten voor het aanspreken van maatschappelijk kwetsbare jongeren (Haudenhuyse, 2012). Wel is het van belang om te weten dat sport op zich geen ontwikkelingsdoelen kan genereren. Dergelijke programma's die een sociale meerwaarde expliciet nastreven, worden vaak beschreven als 'sport-plus' programma's. Veel zal echter afhangen van de manier waarop het programma wordt georganiseerd. Tot op heden bestaat er te weinig inzicht in deze onderliggende processen en mechanismen. Dit heeft er toe geleid dat onderzoekers naar dergelijke praktijken verwijzen als 'zwarte of magische dozen' (Coalter, 2007). Men doet dit omdat weinig geweten is over de manier waarop dergelijke programma's in feite werken (Haudenhuyse, Theeboom & Nols, 2013). De vraag die onderzoekers dan ook vaak steeds vaker stellen, is *"Wat werkt (en hoe), voor wie en onder welke omstandigheden?"* (Coalter 2007; Pawson, 2003).

In de literatuur onderscheidt men twee soorten van voorwaarden met betrekking tot sportontwikkelingsprogramma's en hieraan gekoppelde sportplusdoelstellingen. Enerzijds betreft het 'noodzakelijke' voorwaarden die ervoor zorgen dat jongeren tot het aanbod aangetrokken worden en hier blijvend in participeren. Anderzijds gaat het over 'voldoende' voorwaarden die vervuld moeten worden om ontwikkelingskansen aan te bieden voor de deelnemende jongeren. Zoals reeds hoger gesteld, is immers het louter deelnemen aan sport geen garantie tot het scheppen van ontwikkelingsmogelijkheden. Het spreekt voor zich dat eerst de noodzakelijke voorwaarden dienen te worden vervuld vooraleer men rond ontwikkeling kan gaan werken.

In dit kader is het Street Action-programma powered by buurtsport dat werd opgezet vanuit het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid vzw (ISB) met de steun van de Coca-Cola Foundation een interessant onderzoeksproject. Men vertrok hierbij vanuit de vaststelling dat jongeren tussen 12 en 18 jaar minder snel de stap zetten naar een actieve en gezonde levensstijl binnen het georganiseerde² of het andersgeorganiseerde³ circuit en dat dit in het bijzonder het geval is voor maatschappelijk kwetsbare jongeren. Het ISB vond het in het kader van de realisatie van een echt Sport voor Allen-beleid de opdracht van alle steden en gemeenten om een laagdrempelig sport- en beweegaanbod te voorzien in de buurt of wijk gericht op maatschappelijk kwetsbare jongeren. Vanaf 2012 kregen 23 lokale sportdiensten uit Vlaanderen of Brussel de kans om in te stappen in het Street Action-programma en hierrond een project uit te werken. Dit verliep in twee fasen. In het jaar 2012 werden acht pilootprojecten uitgekozen die liepen van begin 2012 tot eind 2013. Deze werden

² Bij de '(traditioneel) georganiseerde sportbeoefening' gaat het veelal over sportdeelname in clubverband. Hier is de context heel duidelijk gestructureerd. In de meeste gevallen kan men er pas terecht als men aangesloten is (Theeboom et al., 2008)

³ Met de term 'andersgeorganiseerde sport' wordt doorgaans verwezen naar alle andere organisatievormen dan de (traditioneel) georganiseerde sport. Het is dan ook eerder op te vatten als een verzamelterm. Hierbij kan het onder meer gaan over buurtsport of schoolsport (Theeboom et al., 2008)

nadien dan gevolgd door 15 andere projecten die een jaar later van start gingen en liepen van begin 2013 tot eind 2014. Het ISB verwachtte dat de lokale sportdienst, samen met één of meerdere sociale partner(s), een actief en gezond programma uitwerkte, voor en door jongeren, in de eigen minder kansrijke omgeving van deze jongeren. Met een buurtgericht aanbod in de vertrouwde omgeving van de doelgroep trachtte men de keuze voor een actieve, gezonde levensstijl te stimuleren. De projecten binnen Street Action dienden daarnaast ook jongeren te stimuleren om zelf initiatief te nemen bij het uitwerken van een aanbod in hun buurt. Projecten werden hierbij ondersteund vanuit het ISB om een aanbod uit te bouwen in het kader van Street Action. Het betrof zowel een inhoudelijke ondersteuning en begeleiding (individuele ondersteuning, intervisiemomenten, opleidingen, ...) als financiële ondersteuning (eerste jaar 10.000 euro, het tweede jaar 4.000 euro).

De selectiecriteria die voorop werden gesteld waren de volgende:

- De aanwezigheid van een reëel partnership tussen de lokale sportdienst en minstens één sociale/welzijnspartner;
- De motivatie en goesting om aan het project deel te nemen;
- De aanwezigheid van een reëel en innovatief partnership met andere lokale diensten of organisaties;
- De aard van de setting/locatie/accommodatie waar de activiteiten zullen plaatsvinden. ISB streefde hierbij naar variatie;
- De demografische context van de gemeente/stad. Er werd gestreefd naar een regionale spreiding van de projecten en een variatie van grote(re) steden en kleine(re) gemeenten met een divers socio-economisch karakter. De focus op jongeren in een kansarme omgeving was een voorwaarde;
- Er werd ook gestreefd naar een evenwicht tussen ervaren en minder ervaren/startende projecten.

Daarnaast waren de doelstellingen die het Street Action-programma nastreefde:

- Promoten van een actieve, gezonde levensstijl bij jongeren uit de kansengroepen. Op die manier trachtte het project het persoonlijk welzijn van de deelnemers te verhogen en versterken;
- Participatie in en door sport. Door sociaal activerend te werken in een lokale context, met specifieke aandacht voor de lokale situatie en door een decentrale aanpak de participatie verhogen in en door sport en bewegen;
- Het aanmoedigen en stimuleren van de sociale cohesie in de buurt;
- Het gecreëerde aanbod en proces werd onderzocht om zo tot kennisontwikkeling en -deling te komen aangaande het uitbouwen van een burgergerichte werking voor specifieke jongeren in een specifieke omgeving.

Het onderzoek focuste, zoals hieronder verder wordt toegelicht, op de acht pilootprojecten. Dit was een interessant gegeven. Er werden immers een aantal nieuwe programma's opgestart waarbij er dus eerst strategieën dienden te worden ontwikkeld om jongeren uit de maatschappelijk kwetsbare doelgroep te bereiken, aan te trekken en te behouden. Daarna werd er ingezet op het mee opnemen

van verantwoordelijkheid om aldus te kunnen werken aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling van de deelnemende jongeren.

1.2 Toelichting onderzoek

De pilootprojecten werden opgezet in Ronse, Gent, Boom, Duffel, Hasselt, Heusden-Zolder, Vilvoorde en Roeselare. Het doel van dit onderzoek was enerzijds om inzicht te verwerven in de kritieke succesfactoren, voorwaarden en mechanismen met betrekking tot de organisatorische aanpak in het aantrekken en behouden van maatschappelijk kwetsbare jongeren in een andersgeorganiseerd sportaanbod enerzijds. Anderzijds was het de bedoeling om inzicht te verwerven in de kritieke succesfactoren, voorwaarden en mechanismen met betrekking tot het bewerkstelligen van een duurzame sportparticipatie en het laten opnemen van meer verantwoordelijkheden door deze jongeren in de organisatie van dit sportaanbod. De onderzoeksvragen waren:

- Welke doelstellingen formuleren de verschillende sportdiensten en sociale partners m.b.t. het project?
- Welke strategieën ontwikkelen de verschillende gemeenten om hun geformuleerde doelstellingen te bereiken? Welke strategieën blijken (niet) succesvol te zijn en waarom?
 - Hoe ziet het andersgeorganiseerd aanbod er uit?
 - Welke factoren zorgen ervoor dat maatschappelijk kwetsbare jongeren aangetrokken worden tot een andersgeorganiseerd sportaanbod?
 - Welke factoren zorgen ervoor dat maatschappelijk kwetsbare jongeren aangetrokken blijven in dit andersgeorganiseerd sportaanbod?
 - Welke factoren zorgen ervoor dat maatschappelijk kwetsbare jongeren meer verantwoordelijkheid opnemen in de organisatie en begeleiding van dit andersgeorganiseerd sportaanbod?

Het onderzoek werd gevoerd op twee niveaus. Enerzijds bevroegen we respondenten op organisatorisch niveau, waarbij in de loop van het project drie metingen werden uitgevoerd. De bevestigingen onder de organisatoren vonden op 3 momenten plaats: in april en mei 2012 (0-meting), in september tot december 2012 (1-meting) en in oktober en november 2013 (2-meting). Per project werden dan telkens de verantwoordelijke van de sportdienst en de belangrijkste sociale partner geïnterviewd. Hiervoor werd gebruik gemaakt van semi-gestructureerde diepte-interviews met open vragen. Bij de 0-meting werd onder andere gepeild naar de doelstellingen, verwachtingen en plan van aanpak. Doel van deze eerste bevestiging was het in kaart brengen van de uitgangssituatie van elk pilootproject. Tijdens de 1- en 2-meting gingen we dan dieper in op de concrete uitvoering van het plan van aanpak, valkuilen en drempels, succesfactoren en bijsturing. Doel van deze bevestigingen was het in kaart te brengen welke aanpak (voor welke gemeente) werkt, welke niet en wat andere projecten in de toekomst hiervan kunnen leren. Tot slot organiseerden we tijdens een laatste bijeenkomst op initiatief van het ISB (maart 2014) een rondetafelgesprek waar vier van de op dat moment nog zeven lopende pilootprojecten op aanwezig waren (Hasselt, Heusden-Zolder, Boom en Ronse), de overige 3 gemeenten waren verhinderd door andere verplichtingen binnen hun takenpakket. Doel hiervan was om bevindingen vanuit het onderzoek af te toetsen.

In totaal namen we binnen dit onderzoek tijdens de 3 metingen 53 interviews af. Sommige van deze interviews gebeurden individueel, anderen in duo of in trio. De verdeling ervan wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 1.1: soorten interviews

53 interviews			
Aard	Individueel	Duo	Trio
Aantal	38	6	1

De reden waarom we soms per twee of drie een interview afnamen, was omdat men in bepaalde gemeenten/steden vanuit 2 verschillende diensten of organisaties samen optrad als sociale partner voor de realisatie van het project.

De bedoeling was om in de mate van het mogelijke telkens opnieuw dezelfde personen te interviewen. Theoretisch gezien zouden we dus 16 keer dezelfde personen hebben moeten interviewen, maar in de praktijk lieten we toch 26 verschillende mensen aan het woord. Dit wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 1.2: Frequentie

26 verschillende mensen aan het woord			
Aantal ⁴	0-meting	1-meting	2-meting
4	x		
2		x	
5			x
4	x	x	
2		x	x
9	x	x	x

Slechts de helft van de gesprekpartners bleef gedurende de twee jaar die het project duurde dezelfde functie vervullen. Voornamelijk bij de sociale partners viel het vrij frequent personeelsverloop op (slechts twee personen hebben we driemaal kunnen interviewen). In het resultaatendeel bespreken we de invloed van deze personeelsverschuivingen op het verloop van de projecten.

Anderzijds voerden we ook onderzoek uit op het niveau van de deelnemers waarbij in drie gemeenten vier focusgroepgesprekken werden georganiseerd. Zo organiseerden we zowel in Boom (n=8, ofwel 32% van de regelmatige deelnemers⁵) als Duffel (n=6, ofwel 40% van de regelmatige deelnemers) een focusgroepgesprek met jongeren die enkel participeerden in het sportaanbod en nog geen stappen hadden gezet naar het opnemen van verantwoordelijkheid. Daarnaast organiseerden we in Vilvoorde een focusgroepgesprek (n=6, ofwel 12% van de regelmatige deelnemers) met jongeren die al meer betrokken werden bij de organisatie van het Street Action-

⁴ De tabel dient als volgt te worden geïnterpreteerd, 4 personen interviewden we enkel tijdens de 0-meting, 2 personen enkel tijdens de 1-meting,...

⁵ Zie tabel 2.3 pagina 36 voor meer informatie hieromtrent

aanbod en hier een verhoogd engagement opnemen. Tot slot werd in Boom ook een focusgroepgesprek georganiseerd met jongeren die binnen de organisatie van het sportaanbod een verantwoordelijke functie opnamen en hiervoor een cursus volgden (n=6, ofwel 66,67% van de jongeren die deelnamen aan de cursus). In samenspraak met het ISB en op basis van hoever de verschillende projecten op een bepaald moment stonden, werd voor deze 3 gemeenten gekozen.

De focus van het onderzoek lag op het organisatorische luik, met andere woorden, op gegevens die werden verkregen op basis van de interviews met de verschillende organisatoren om inzicht te kunnen verwerven in de gehanteerde strategieën en ontwikkelde methodieken. De interviews met de jongeren dienden ter ondersteuning en aftoetsing. Op deze manier wensten we af te toetsen hoe de jongeren deze strategieën en methodieken ervaarden, of deze een impact op hen hadden en of dit overeenkwam met wat de organisatoren aangaven.

2

Resultaten

2. Resultaten

2.1 Doelstellingen en plan van aanpak

In dit eerste deel bespreken we de doelstellingen van de verschillende projecten en het plan van aanpak om deze doelstellingen te bereiken. De acht pilootprojecten startten in januari 2012 en de ondersteuning vanuit het ISB liep tot eind 2013. Doelstelling was dat de acht pilootprojecten na deze twee jaar het project zelfstandig verder zouden zetten binnen de verschillende gemeenten/steden. Daarnaast bekijken we ook of en hoe de projecten tijdens de loop van het programma werden bijgestuurd en de reden waarom men dit deed.

2.1.1 Initiële doelstellingen

Op basis van een eerste gesprek met de sportdiensten en sociale partners en een analyse van de kandidaat dossiers van de verschillende gemeenten hebben we per project de verschillende initiële doelstellingen kunnen destilleren. Een omschrijving van de projecten in de verschillende gemeenten/steden met de belangrijkste aandachtspunten, zoals door de verschillende betrokken partijen omschreven tijdens gesprekken van de 0-meting, wordt hieronder weergegeven. Het betreft hier dus telkens de doelstellingen die elke partner per gemeente naar voren schoof.

Duffel: Creëren van draagvlak om van daaruit te komen tot wijkteam

Sportdienst (sportfunctionaris + medewerker)

Doelstellingen

- Korte termijn: jongeren (+12-jarigen tot 18-jarigen) uit de wijk warm maken om deel te nemen en mee te draaien in het buurtsportaanbod georganiseerd door de gemeente (bv. mee helpen klaarzetten, opruimen van de activiteit)
- Jongeren laten kennismaken met andere sporten dan voetbal
- Middellange termijn: jaarlijkse buitenspeeldag organiseren i.s.m. de jongeren/in de wijk
- Lange termijn
 - Jongeren motiveren om nog meer verantwoordelijkheid op te nemen in het buurt(sport)aanbod.
 - Organisatiecomité van 4 à 5 jongeren samenstellen dat binnen de wijken zelfstandig mee projecten opzet.
 - Een groep geëngageerde jongeren die de werking van de jeugd- en sportdienst kunnen ondersteunen als vrijwilligers, maar nog belangrijker als de buurt iets wil organiseren, zij op die jongeren kunnen terugvallen en de gemeentelijke diensten optreden als ondersteuners.
 - Buurtbewoners elkaar beter laten kennen (jongeren, ouders, senioren).
- Extra
 - Nood aantonen naar beleid toe van een extra medewerker die de werking naar (maatschappelijk kwetsbare) jongeren tussen 12 en 18 jaar mee kan ondersteunen
 - Samenwerking aangaan met OCMW.
 - Belang gezonde voeding promoten onder de jongeren

Sociale partner (OCMW)

Doelstellingen

- Dat jongeren (en ouderen) de weg vinden naar activiteiten georganiseerd in de wijk en hier frequent aan deelnemen.
- Ontplooiing van alle jongeren, maar vooral dat de maatschappelijk kwetsbaren binnen de kwetsbare buurten versterkt worden zichzelf te ontplooien en dat het sociaal weefsel in die wijken versterkt.
- Kenbaar maken en profileren van het OCMW.
- Op een meer offensieve manier naar de doelgroep in de wijken toe te kunnen gaan (meer aanbodgericht i.p.v. vraaggerichte aanpak verleden).
- Uitbreiden van pool van vrijwilligers waarop OCMW beroep kan doen, die kleine taken uitvoert (vuilnisbakken buiten zetten, stoep sneeuwvrij houden,...).
- Mensen uit de wijk die mits ondersteuning van de gemeentelijke diensten, zelf instaan voor het initiatief en de organisatie van activiteiten (zowel sport, maar ook ruimer, bv. buurtfeest)
- Dat de gemeentelijke overheid zijn welzijns- en jeugdbeleid meer aandacht krijgt voor buurtgericht werken.
- Dat de gemeentelijke overheid ook de waarde van buurtinfrastructuur beter kan inschatten. Het beschikbaar zijn van een plein, grasveld, lokaal,...

Plan van aanpak

- Fase 1: 'Snuffelen': het aanbieden van activiteiten die jongeren en de buurt samenbrengt in samenspraak met de jongeren. Hierbij wordt niet enkel ingezet op sport, maar ook op andere activiteiten, zoals bijvoorbeeld koken omdat het mensen samenbrengt.
- Via het koken wil men de doelstelling rond gezonde voeding bewerkstelligen.
- Jongeren worden onder meer bereikt via facebook, uitdelen van flyers.
- Inschakelen van een extra medewerker (Via Vlabuscontract, 1 dag in de week), die dit wekelijks aanbod mee organiseert en ondersteunt.
- Buurtgericht en vindplaatsgericht te werk gaan, aanwezig zijn in de buurt, jongeren prikkelen (door o.a. koken).
- Inspraak jongeren keuze activiteiten, zij krijgen onder meer een sportkoffer met materiaal ter beschikking en mogen aanzetten leveren voor activiteiten die ze wensen te doen
- Fase 2: 'Knuffelen': Na het vasthouden van jongeren in de werking, hen aanzetten tot het opnemen van verantwoordelijkheid in de wijk (organisatie activiteiten), deel uitmaken wijkteam.
 - De hierboven vermeldde extra medewerker ondersteunt de jongeren hierin (hoe leg je een bus vast?, hoe contacteer je bepaalde organisaties?,...).

Heusden-Zolder: Vanuit een wijkgevoel jongeren activiteiten laten organiseren → ze zelf verantwoordelijkheden/initiatief laten opnemen

Sportdienst (sportfunctionaris)

Doelstellingen

- In de 5 aandachtswijken activiteiten organiseren vanuit het initiatief van de jongeren zelf (+ 12-jarigen)
- Op termijn buurtbattles organiseren tussen de verschillende wijken, waarbij verschillende buurten elkaar uitdagen in verschillende sportactiviteiten en waarbij het initiatief vanuit de wijken komt (waarbij het project leeft in de buurten, men er over spreekt).
- Na 2 jaar het project verder laten lopen, evolueren naar een vast stramien. Idee om een buurtsportclub uit te werken, waarbij geen lidgelden gevraagd worden. De enige voorwaarde zou zijn dat de ouders van de kinderen of de jongeren zelf een taak opnemen in de club, ze deze mee ondersteunen.
- Extra: beleid duidelijk maken van nood aan volwaardige buurtsportmedewerker (via Vlabus, 1 dag in de week), iemand die zich 100% kan inzetten op een buurtsportaanbod. Street Action maakt deel uit van dit buurtsportaanbod.

Sociale partner (Jeugddienst-jongerenwerker)

Doelstellingen

- Jongeren in de wijk: een nuttige bezigheid aanreiken op een laagdrempelige manier. Onder deze jongeren is de behoefte aanwezig, hangen veel rond, weten niet wat doen, maar drempel naar een sportvereniging is te groot.
- Samenhorigheidsgevoel creëren tussen de jongeren in de wijken en tussen de wijken zelf.
- Jongeren de stap laten zetten buiten hun wijk, naar andere wijken toe. Andere jongeren leren kennen.
- Jongeren uit isolatie wijk halen. Sport is daar een laagdrempelige manier voor
 - Binnen elke wijk een groep van mensen activeren die een verantwoordelijkheid opnemen binnen hun wijk en door deze mensen met elkaar in contact te brengen dat dit isolement doorbroken geraakt.
- Op lange termijn een vaste werking m.b.t. sport binnen de wijken.

Plan van aanpak

- 1 persoon die de leiding neemt.
- Opstellen profiel buurtsportmedewerker die het project in de verschillende wijken gaat trekken, met ondersteuning van de sport- en jeugddienst. Deze aanstellen.
- Buurtsportmedewerker tracht contact te leggen met sleutelfiguren binnen elke wijk.
- Deze buurtsportmedewerker wordt in zijn taken ondersteund door sport- en jeugddienst
- Draagvlak creëren binnen de wijk, aftoetsen of idee buurtbattles aanslaat.
- Sleutelfiguren betrekken (sterke figuren onder de jongeren in de wijk), zij zijn aanspreekpunt tussen de buurtsportmedewerker en de mensen van de wijk om bv. andere wijken uit te dagen en worden ingeschakeld om jongeren uit de wijk te motiveren.
- Concreet: zomermaanden contact leggen in de wijken, september eerste buurtbattle.

Hasselt: Sportkalender opstellen, georganiseerd voor en door de jongeren uit de wijken, in een tweede fase komen tot toetreding jongeren in wijksportraad

Sportdienst (afdelingshoofd+ buurtsportcoördinator)

Doelstellingen

- Korte termijn: Opmaak sportkalender voor en door de jongeren (gebeurt via jongerenwerking). Jongeren kiezen een maandelijkse of tweewekelijkse sportactiviteit
- Middellange termijn: jongeren een sociaal engagement opnemen.
- Lange termijn
 - Komen tot een sportparticipatie in de wijken, zonder dat er projecten, zoals Street Action voor nodig zijn. Vrees om telkens opnieuw wanneer het project wegvalt, ook de werking zal stilvallen, daarom inzetten op deze continuïteit.
 - (Verder) uitbouwen van bestaande wijksportraden in aandachtswijken met jongeren, die instaan voor de planning en organisatie activiteiten. Momenteel zitten nog geen jongeren in deze raden
 - Aandachtswijken vertegenwoordigd zien in de sportraad van de stad.

Sociale partner (wijkmanagement)

Doelstellingen

- Ondersteuning jongerenwerkers (hebben op sporttechnisch vlak weinig bagage).
- Discipline + attitudes bij jongeren bijbrengen via sport
- Creëren van een zinvol vrijetijdsaanbod + doorstroming van jongeren in het jeugdwerk naar een reguliere werking zodat er plaatsen vrij komen in het jeugdwerk zodat nieuwe jongeren daar terecht kunnen (voorkomen dichtslibben jeugdwerk)
- Eventuele doorstroom naar sportverenigingen, die door dit project meer zicht krijgen op de problematiek van de doelgroep en drempelverlagend te werk gaan

Plan van aanpak

- Bestaand aanbod met buurtsportwerkers uitbreiden naar jongeren, nu bereikt men vnl. kinderen.
- In samenspraak met jongeren een sportkalender op maat samenstellen.
- Op zoek gaan naar sleutelfiguren binnen de wijken die de jongeren op sleeptouw nemen, zelf nieuwe initiatieven aanbrengen.
- Mogelijkheid om jongeren te laten participeren als vrijwilliger tijdens sportmanifestaties (bv. mee begeleiden van kinderloop).
- Toegang tot jongeren via de sociale partner.
- Binnen bestaande jongerenwerking: initiatief kenbaar maken, samen met jongeren nadenken welke richting het project uitgaat, waar hebben we nood aan. Sportdienst organiseert dan de activiteiten.
- Samenwerken met partners, zoals clubs (i.f.v. toeleiding naar de clubs)
- 1 specifieke buurtsportmedewerkster die zich in het bijzonder zal richten naar meisjes toe.
- Bij elke activiteit aanwezigheid van minstens één jongerenwerker.
- Verlagen van drempels: betaalbaar maken van activiteiten, tijdstip, locatie,...

Roeselare: jongens trachten te bereiken via buurtsport (voetbal), meisjes via scholen (dans). Jongeren meenemen in een verhaal

Sportdienst (Sportfunctionaris)

Doelstellingen

- De doelgroep van maatschappelijk kwetsbare jongeren die nog niet bereikt worden in het aanbod, bereiken en vasthouden.
- Jongeren nadien meenemen in een verhaal (nog niet vast omlijnd, laten het volledig uit de jongeren komen).
- Creëren van een groepsgevoel en groepsdynamiek.
- Ondanks moeilijkheid doelstelling, ook graag een aantal jongeren laten doorstromen naar een club.

Sociale partner (Buurtsportcoördinator)

Doelstellingen

- In de verschillende wijken de sociale cohesie verbeteren door jongeren een andere, gezonde levensstijl te laten ervaren, mee te laten organiseren (hen verantwoordelijkheden in geven). Op deze manier de jongeren elkaar laten (beter) leren kennen.
- Empoweren jongeren, hun netwerk verbreden.
- Meisjes tussen de 12 en 18 jaar: opstarten van een dansgroep, organiseren van een dansfeest.
- Jongens mee laten draaien in buurtsportaanbod (bv. mee een voetbalploeg opstarten).
- Samenwerking tussen verschillende diensten uitbouwen.

Plan van aanpak

- Jongens en meisjes uit elkaar halen.
- Geïnspireerd door het project van vecht en dans (proeftuin, JES vzw).
 - Specifieke keuze voor klassieke sporten voetbal en dans
- Meisjes bereiken via scholen, daar een dansaanbod ontwikkelen (lessenreeks).
 - Nadien dit aanbod laten doorgaan in laagdrempelige openbare gebouwen (buurtgericht)
- Jongens bereiken via een voetbalproject van buurtsport dat reeds bestond, aantal deelnemers uitbreiden.
- Jongeren bereiken via jongerenopbouwwerker. Hiervoor vindplaatsgericht te werk gaan.

Vilvoorde: In één woonwijk een sportplein opwaarderen (waarbij inspraak jongeren zeer belangrijk is). Daarnaast activiteitenaanbod in de wijk organiseren (doorstroom verenigingen in de buurt)

Sportdienst (Sportfunctionaris)

Doelstellingen

- Pleintje in de wijk in samenspraak met kerngroep jongeren heropwaarderen. Opening pleintje aan buurtfeest koppelen met start Street Action activiteiten.
- Bezigheid creëren voor jongeren (12 tot 18-jarigen) in de wijk + hen dat zoveel mogelijk zelf laten begeleiden.
- Minimum 2x per jaar een sportevent rond het pleintje organiseren, met ook randactiviteiten (drankje, hapje, muziek, sportvedette).
- Wekelijks aanbod, inspeland op vraag jongeren. Gericht initiatielessen opzetten.
- Specifieke aandacht naar (maatschappelijk kwetsbare) meisjes (voorzien van activiteitenaanbod, initiaties in de wijk), worden nu niet bereikt.
- Doel is dat initiaties uitmonden in minstens 1 lessenreeks.
- Zelfstandigheid jongeren uit de wijk vergroten bij organisatie en begeleiding activiteiten (bv. pannafoot, kubbtornooi) + ook initiatiefname.
- Kerngroep van jongeren (VZW) uitbreiden, grotere kern van geëngageerde jongeren
- Coaching van de vrijwilligers opleidingskansen bieden zoals het volgen van animatorcursussen, het aanleren van nieuwe sporten.
 - Beloningsactiviteiten (bv. uitstap naar pretpark, voetbalmatch, etentje)
- In het laatste projectjaar: verzelfstandiging van het project, minder investeren in naamsbekendheid project, gebeurt tijdens 1^e projectjaar.
 - Enkel die sporten aanbieden die aanslaan tijdens eerste jaar
 - Inhoudelijke sturing door sport- en jeugddienst blijft aan de orde

Sociale partner (jeugddienst-jeugdwerker)

Doelstellingen

- Jongeren weer op pleintje kunnen sporten, dat ze daarbij zelf initiatief nemen om het georganiseerd te krijgen (inspraak, engagement opnemen).
- Specifiek meisjes: contact leggen, bereiken, uit isolement halen (sporten enerzijds, maar ook elkaar ontmoeten).
- Eénmalig bereik tot regelmatig deelnemer, meer dan 100 jongeren die ouder zijn dan 12, uit de doelgroep.
- Regelmatig deelnemer: geslaagd wanneer 5 meisjes uitgroeien tot regelmatige deelnemer
- Structureel iets teweegbrengen, niet één evenement waar éénmalig 200 jongeren op afkomen. Jongeren die op pleintjes het sportaanbod mee begeleiden (volledig zelfstandig organiseren, zonder sturing, is te hoog gegrepen), maar wel op hun initiatief dingen gebeuren.
- Lange termijn: interesse opwekken en het stimuleren voor het volgen van een animatorcursus.

Plan van aanpak

- Wekelijks (op een vast moment) een initiatie doen van dingen die de organisatoren meer meisjesgericht lijken (jongens zijn ook welkom) zoals zumba, zelfverdediging, ropeskipping om meisjes te prikkelen. Men hoopt dat de meisjes voor bepaalde sporten of een bepaalde activiteit een affiniteit tonen om van daaruit een lessenreeks te starten (op basis van inspraak jongeren). De initiaties worden steeds gegeven door lesgever van verenigingen uit de buurt (i.f.v. doorstroom geïnteresseerde jongeren).
- Laagdrempelig
 - Bekijken van mogelijkheid om initiaties te laten doorgaan in clublokaal (uit vroegere ervaring merkte men dat drempel om het in de sporthal te doen te hoog was)
 - Goedkoop
 - Vindplaatsgericht
 - Flexibel (iedereen betrekken die in de wijk aanwezig is, ook al is de activiteit al gestart of bijna afgelopen)
 - Jongeren aanspreken
- Emancipatorisch te werk gaan (inbreng jongeren).
- Faciliterende rol opnemen: materiaal ter beschikking stellen, toeleiden naar vorming.
- Het ter beschikking stellen van een sportkoffer, die de jongeren op termijn zelf moeten beheren.
- Overleg tussen de betrokken partners en kerngroep jongeren uit specifieke wijk (gegroepeerd binnen een VZW dewelke ondersteund wordt door een jongerenwelzijnswerker) in functie van inspraak).
- Kerngroep van jongeren specifieke wijk betrekken bij de geplande zomeractiviteiten (begeleiders) en de organisatie van randactiviteiten op het plein.
- Jongeren zoveel mogelijk betrekken en met hen een traject afwerken.
- Op het plein zelf evenementen organiseren om jongeren en buurtbewoners (ouders, senioren,...) aan te trekken.
- Project ook uitvoeren in centrum van de stad.

Gent: Vorming jongeren: aanbieden van cursus

Sportdienst (buurtsport)

Doelstellingen

- (Nog) meer (sport)activiteiten organiseren voor jongeren in de verschillende buurten (op de pleintjes, in de zalen) dan voor project het geval was.
- Met jongeren nog meer in de diepte werken, nog meer gaan activeren op het vlak van sport. Hiervoor soort van vrijwilligerswerking koppelen aan de sportdienst, jongeren die op allerlei (sportieve) evenementen/activiteiten worden ingeschakeld.
- Jongeren hiervoor een traject te laten doorlopen naar het voorbeeld van het project citytrainers uit Nederland. Hen toeleiden naar een vormingscursus.
- Streefdoel is minstens 15 jongeren die zich inschrijven voor de vormingsweekends.
- Zowel jongens als meisjes bereiken.

Sociale partner (VZW uit het jeugdwerk)

Doelstellingen

- Uitbreiden laagdrempelig bewegingsaanbod in verschillende buurten.
- Aantal jongeren activeren binnen het buurtsport en hen een aantal kapstokken meegeven om op lange termijn op een zelfredzame manier in hun wijk heel wat dingen op te zetten rond beweegactiviteiten, voetbaltornooitjes,...
- Lange termijn: ontwikkelen vrijwilligerspool op vlak van sport.
- Ontwikkelen van positieve rolmodellen in de aandachtswijken op vlak van sport.

Plan van aanpak

- Op zoek naar organisatie die vorming jongeren op zich neemt (jeugdwerkorganisatie JES vzw).
- Datums vastleggen voor vormingsweekend jongeren (2) .
- Doel is om een traject aan te bieden, na de eerste vorming worden de jongeren ingeschakeld als begeleider voor sportevenementen georganiseerd door de sportdienst.
- Vormingstraject is gratis, geen diploma aan gekoppeld.
- Flyer opmaken en via alle organisaties uit de stad die rond maatschappelijk kwetsbare jongeren werken, jongeren rekruteren.
- De 2 vormingsweekends betreffen een algemene vorming (animator), nadien wil men meer gaan focussen op sport.
 - Hiervoor samenwerking aangaan met clubs (sporttechnisch geschoolde begeleiders).

Boom: Fase 1: Aanbod vanuit sportdienst, fase 2: Vorming jongeren (cursus)

Sportdienst (sportpromotor)

Doelstellingen

- Deelname van jongeren aan sportactiviteiten bewerkstelligen (12 tot 18 jaar), een afzonderlijk aanbod voor kinderen tot 12 jaar (bestaat reeds, buurtsport) en tieners vanaf 12 jaar (bestaat nog niet, Street Action).
- Organiseren van een Start To Swim cursus voor jongeren uit de doelgroep.
- Samen met de jongeren een aanbod creëren.
- Aanbieden van cursus voor jongeren met als doel dat deze jongeren op termijn het project zelf verder dragen (mits ondersteuning) + zelf het aanbod alleen creëren (mits ondersteuning vanuit de gemeentelijke diensten).
- Jongeren die de cursus gevolgd hebben, inschakelen als lesgevers binnen buurtsport.
- Op lange termijn: doorstroom, nieuwe cursussen aanbieden zodat andere jongere deze kunnen volgen (indien interesse jongeren).

Sociale partner (straathoekwerk)

Doelstellingen

- Aanbod ontwikkelen voor 13 tot 16-jarigen (rondhanggedrag), waarin zij zelf initiatief nemen, mee verantwoordelijkheid nemen
- Tegemoetkomen aan de vraag vanuit de jongeren die een vorming wensen te volgen
- Indirect realisatie buurthuis.

Plan van aanpak

- Aanbieden van activiteiten in specifieke aandachtsbuurt. Activiteiten gekozen door de sportdienst, op basis van een wetenschappelijke studie. De activiteiten worden begeleid door beroepskrachten.
- Organiseren van een Start To Swim lessenreeks.
- Zwemmen als belangrijkste strategie om meisjes te bereiken. Ook de piste dans wordt onderzocht.
- Aanbieden van een cursus (animator in het jeugdwerk) aan geïnteresseerde jongeren. (Jongeren hadden hier zelf toe de vraag gesteld). Hiervoor een jeugdwerkorganisatie inschakelen die hier rond ervaring heeft.
- Permanente opvolging van de jongeren tijdens hun stage door de betrokken diensten (jongeren begeleiden tijdens hun traject (vorming-stage).
- Gevormde jongeren inschakelen bij aanbod aandachtswijken.
- Vanuit de jongeren werken.
- Promotie via flyers, scholen, beroepskrachten.

Ronse: Activiteitenprogramma ontwikkelen, waar jongeren zelf toe bijdragen

Sportdienst (buurtsportcoördinator)

- Doelgroep: voornamelijk jongeren met allochtone achtergrond uit kansarme wijken.
- Komen tot goeddraaiende kerngroepjes van 4 à 5 jongeren (uit de doelgroep) per wijk.
 - Die zelf verantwoordelijkheid nemen voor activiteiten in hun wijk, mag ook buiten hun wijk zijn
 - Zelf ideeën aanbrengen voor nieuwe activiteiten
 - Jongeren meewerken om die activiteiten om te zetten in realiteit
 - Met ondersteuning van een beroepskracht (sociale partner, maar bijvoorbeeld ook vanuit sportdienst jongeren begeleiden tijdens de voorbereiding van een activiteit)
- Jongeren (jongens) werden voor de start van het project reeds bereikt in buurtsportactiviteiten, maar het project betekende een kans om de werking te veranderen in de richting van het verantwoordelijkheid geven naar jongeren toe.
- Meisjes werden nog niet bereikt, doel is hen bereiken en betrekken.
- Het komen tot kerngroepjes en inspelen op de vraag van de jongeren trachtte men te bereiken via een reeds bestaande jongerenwerking en ontmoetingsplek waar de jongeren reeds samenkwamen.
- Eventueel toe leiden naar een vormingsaanbod, een traject, indien de jongeren dit wensen.

Sociale partner (buurtwerker-wijkwerking)

- Aantal jongeren uit de wijk geactiveerd hebben in de werking (komen tot kerngroepjes). Participatief aan de slag gaan met jongeren (jongens) die nu reeds bereikt worden in de wijkwerking.
- Meisjes bereiken, worden niet bereikt via de wijkwerking, wel via sociale media en er blijkt een vraag onder deze meisjes te bestaan voor buurt(sport)activiteiten.
- Emancipatorisch tewerk gaan (jongeren actief betrekken bij de planning en uitvoering van de activiteiten, jongeren ook betrekken bij de hele buurtplanning).
- Nadruk ligt zowel op het sociale aspect, namelijk jongeren en hun persoonlijke ontwikkeling als op het ruimer geheel van de wijk.
- Te werk gaan vanuit wekelijkse wijkwerking, jongeren meer en meer betrekken, meer verantwoordelijkheid geven in de planning en uitvoering van de activiteiten.
- Via sport een toegang vinden tot de jongeren en hen stapsgewijs laten engageren.
- Street Action ziet men als deel van een groter geheel. Waarbij het doel is om samen te vloeien naar een groot buurtpanel met verschillende kerngroepjes die verschillende doelgroepen vertegenwoordigen (maatschappelijk kwetsbare jongeren, senioren, ...). Op deze manier hun samenleven in de buurt verbeteren (bv. heraanleg pleintje, alle doelgroepen rond de tafel brengen, of betrekken bij organisatie buurtfeest).

2.1.2 Analyse van de 0-meting

1. Profiel

Aan de hand van de interviews tijdens de 0-meting werd per project een **profiel** gedestilleerd. Hierbij werd gezocht naar overeenkomsten en unieke karakteristieken per project. De verschillende profielen werden hierboven per project weergegeven. Op basis van deze profielen kunnen we stellen dat “Street Action - powered by Buurtsport” een brede waaier aan projecten kende (gaande van sport gecombineerd met koken, het aanbieden van een vormingscursus voor jongeren uit de aandachtswijken, het opknappen van een buurtpleintje tot de organisatie van een reeks van buurtbattles). Daarnaast werden ook verschillen vastgesteld met betrekking tot de grootte. Sommige projecten wensten hun project voornamelijk te organiseren rond één wijk. Eén project trachtte via een school een aanbod uit te werken. Andere gemeenten wensten op een grotere schaal te werken en betrokken verschillende wijken bij hun Street Action-aanbod. Eén gemeente tenslotte wou inzetten op het bereiken van een groep maatschappelijk kwetsbare jongeren uit verschillende wijken. Door het aanbieden van een vormingstraject wilden zij op langere termijn komen tot een aanbod, georganiseerd door deze opgeleide groep jongeren in verschillende wijken.

2. Doelstellingen en plan van aanpak

2.1 Algemeen

Naast deze profielen werden ook de **belangrijkste doelstellingen** en het plan van aanpak per project in kaart gebracht. De doelstellingen binnen alle projecten vertoonden een aantal overeenkomsten (werken rond jongeren, activiteiten organiseren door of samen met de jongeren, focus op duurzaamheid, inbedding van projecten op lange termijn en in zes gemeenten was er reeds een (al dan niet goed ontwikkeld) contact met de doelgroep, veelal via de sociale partner). Tevens was er ook ruimte om als gemeente een eigen invulling te geven aan het Street Action-concept. Er bleken dan ook duidelijke verschillen te bestaan, zowel naar keuze van specifieke activiteiten, als naar aanpak om de doelstellingen te realiseren. Zo waren er ook twee gemeenten die het project als een kans beschouwden om de beleidsmakers meer te sensibiliseren inzake het belang van het inzetten van extra personeel met betrekking tot buurtsport.

De meeste gemeenten en steden wezen enerzijds op **sportieve doelstellingen** zoals het aantrekken en behouden van maatschappelijk kwetsbare jongeren in een sportaanbod in de wijken, het aanbieden van sportieve ontspanning, het laten kennismaken met sportclubs. We stelden vast dat slechts één project (Duffel) zich wou gaan richten op de doelstelling rond de **promotie van een actieve en gezonde levensstijl**, door een kookluik aan het Street Action-programma te koppelen. Dit was enigszins opmerkelijk, maar is wellicht te relateren aan het feit dat de promotie van een gezonde en actieve levensstijl één van de doelstellingen was van het overkoepelende Street Action-programma, maar dat deze niet behoorde tot de selectiecriteria om deel uit te maken van dit Street Action-project. Anderzijds wezen alle steden en gemeenten ook op **sociale doelstellingen**. Wat deze doelstellingen betrof, konden we geen grote variatie vaststellen tussen de verschillende projecten. Elk project zette in op de **participatie van maatschappelijk kwetsbare jongeren** en men wou er werken rond de **persoonlijke ontwikkeling** van jongeren (hen empoweren). Dit is uiteraard ingegeven door de doelstellingen van het algemene Street Action-project, maar ook door het feit dat het

merendeel van de projecten (n=5) bij aanvang van het project nog niet goed wisten welke richting ze wensten uit te gaan en dan maar enkele vage doelstellingen vooropstelden. Toch zagen we binnen drie projecten nog extra sociale doelstellingen geformuleerd. De sociale partner in Hasselt wou bijvoorbeeld werken rond de **opvoeding** (het bijbrengen van normen, waarden en attitudes) van maatschappelijk kwetsbare jongeren. In Duffel en Heusden-Zolder wensten respectievelijk de sociale partner en sportfunctionaris daarnaast ook te werken rond ouderbetrokkenheid (resp. ouderen aan het sporten krijgen en ouderen betrekken in een buurtsportclub).

Opvallend was dat de doelstellingen die de **verschillende partners** binnen eenzelfde gemeente of stad formuleren **niet altijd overeenkwamen**. Dit kan worden verklaard door de achtergrond van de verschillende partijen en de eigen doelstellingen die men binnen zijn/haar dienst of organisatie voor ogen heeft. Projectorganisatoren werkzaam binnen een sportdienst gaven vaker sportgerelateerde doelstellingen (invullen van een lessenreeks, doorstroom naar clubs,...), terwijl de sociale partners vaker focusten op het inzetten van Street Action als middel om bredere maatschappelijke doelstellingen (sociale doelstellingen) te bereiken (bv. versterken van sociaal weefsel in de buurten, samenhangsgevoel creëren onder de jongeren). Deze vaststelling gaat echter niet voor elk project op. Zo zien we bijvoorbeeld in Hasselt dat de sociale partner wel degelijk sportieve doelstellingen wou bereiken, namelijk een doorstroom van jongeren naar sportverenigingen. Weliswaar met het achterliggende idee dat deze verenigingen door dit project meer inzicht zouden krijgen in de problematiek van de doelgroep en als gevolg meer drempelverlagend te werk zouden gaan in de toekomst.

2.2 Meetbaarheid en specificiteit

De belangrijkste bevinding hier is dat de meeste gemeenten **vaag** bleven in hun formulering van de vooropgestelde doelstellingen (waardoor tevens de meetbaarheid ervan bemoeilijkt werd).

Enkele voorbeelden:

- Inzetten op continuïteit (*de vragen die we dan kunnen stellen zijn: op welke manier, wie, met betrekking tot wat?*)
- Vanuit het initiatief van de jongeren zelf
- Jongeren een sociaal engagement laten opnemen

Dit wijst er wellicht op dat de projectorganisatoren voor de start van het project zelf nog niet goed wisten wat ze met het project concreet wensten te bereiken. Zoals uit onderstaand citaat blijkt, verantwoordde één stad deze vage doelstellingen als een bewuste keuze en verschool men zich achter het feit dat men het vanuit de jongere zelf wou laten komen.

“Wij hopen om die jongeren te bereiken, van die te pakken te krijgen eerst. Van die niet alleen te vinden, maar die dan ook ergens mee te kunnen nemen in een verhaal. Dat verhaal is nog niet omlijnd. Wij kunnen niet zeggen: ‘wij willen op het einde van 2013 een dansvoorstelling en een voetbaltornooi’, zo concreet willen we het niet maken. Net omdat we ook het verhaal gehoord hebben van de opleidingen die we al gevolgd hebben en ervaring van de mensen hier dat je dan beter luistert naar de jongeren zelf zodat je beter weet wat ze willen doen en dan zien we wel.”
(Sportfunctionaris, Roeselare)

Een andere gemeente gaf aan dat het vooropstellen van doelstellingen, een doel om naar toe te werken en daar rond acties uitwerken, van groot belang is. Daarbij maakt het volgens deze persoon in feite niet uit of de doelstelling gerealiseerd wordt, maar maakt het vooral uit dat men constant bijstuurt en evalueert en de doelstellingen waar nodig herformuleert. Men heeft, met andere woorden, een kader nodig om de richting van het project te bepalen.

In andere gemeenten werd er wel een duidelijk onderscheid gemaakt in doelstellingen op korte, middellange en lange termijn. Maar wat betreft de formulering van de verschillende doelstellingen bleef men ook daar vaag. De doelstellingen zijn daarnaast in sommige gevallen veel breder geformuleerd dan wat het algemene Street Action-project bij de aanvang beoogde. Zo zien we bijvoorbeeld in Duffel de sociale partner die hoopte dat zowel jongeren als ouderen de weg vinden naar activiteiten georganiseerd in de wijk of wou men in Heusden-Zolder een buurtsportclub ontwikkelen waar ouders ook verantwoordelijkheid in opnemen. Hoe men dit concreet gerealiseerd zag, was bij aanvang van het project evenwel nog niet duidelijk.

Naast de doelstellingen bleef men ook met betrekking tot het **plan van aanpak** vaak vaag. Een voorbeeld van een gemeente die een sociale meerwaarde wil gaan genereren onder haar deelnemers, maar hier bij aanvang nog geen specifieke strategie voor had uitgewerkt, vinden we terug in Duffel. Eén van de doelstellingen, geformuleerd door de sociale partner, was het ontplooiën van alle jongeren, maar vooral dat de maatschappelijk kwetsbaren binnen de kwetsbare buurten versterkt werden om zichzelf te ontplooiën en dat het sociaal weefsel in die wijken versterkte. Opmerkelijk was evenwel dat men er, trouwens niet alleen in dit project, al te vaak van uit ging dat de jongeren door louter deel te nemen aan het aanbod zichzelf (zonder hulp) zullen ontplooiën.

2.3 Realistisch?

Naast het feit dat de doelstellingen vaak vaag geformuleerd worden, zien we dat een aantal projecten voor de start ook niet realistisch waren wat betreft hun doelstellingen en plan van aanpak. Zo dacht men het nog onbestaande contact met de jongeren te kunnen opbouwen op een paar maanden tijd, wou men jongeren zelfstandig een aanbod laten organiseren binnen het jaar, wou men binnen de twee jaar het sociaal weefsel binnen een wijk versterken, Voornamelijk partners die ver af staan van de doelgroep en hier nog niet veel ervaring mee blijken te hebben, formuleerden eerder moeilijk te realiseren doelstellingen. Uit de analyse van de 1- en 2-meting (zie infra) blijkt dat deze doelstellingen te hoog gegrepen waren.

Enkele voorbeelden

- Ontplooïing van alle jongeren, maar vooral dat de maatschappelijk kwetsbaren binnen de kwetsbare buurten versterkt worden zichzelf te ontplooiën en dat het sociaal weefsel in die wijken versterkt.
- Organisatiecomité van 4 à 5 jongeren samenstellen dat binnen de wijken zelfstandig mee projecten opzet.
- Aantal jongeren activeren binnen buurtsport en hen een aantal kapstokken meegeven om op lange termijn op een zelfredzame manier in hun wijk heel wat dingen op te zetten rond beweegactiviteiten, voetbaltornooitjes,...

2.4 Evaluatie en bijsturing

Daarnaast werden ook weinig of geen specifieke doelstellingen geformuleerd met betrekking tot evaluatie en bijsturing. Wanneer we hier tijdens de interviews naar peilden, gaf iedereen aan dat er wel evaluatie- en bijsturingmomenten gingen worden voorzien en ging men er van uit dat deze zouden doorgaan. Hoe deze momenten dan concreet ingericht zouden worden (frequentie, wat zou geëvalueerd worden, op welke wijze,...), was voor de meeste gemeenten evenwel vooraf niet vastgelegd.

3. Samenwerking

Het aangaan van een **samenwerking** tussen de sportdienst en een sociale partner was een voorwaarde om ondersteuning te genieten vanuit het ISB. Achterliggende reden hiervoor was het bundelen van de sociale en sportieve expertise. Vooreerst is het interessant in te zoomen op het verschil in keuze van de (belangrijkste) sociale partner(s) in de diverse gemeenten en steden. Zo kunnen er binnen de acht pilootprojecten drie groepen onderscheiden worden. In vijf gemeenten/steden koos men voor partners die **aangesteld** zijn om in de verschillende wijken een **werking** uit te bouwen (buurtwerker, straathoekwerker, jeugdwerker, jongeren(opbouw)werker). In twee gemeenten koos men voor partners die meer zijn ingebed in het **beleid**, respectievelijk de sociale dienst (OCMW) met als aanspreekpunt het diensthoofd en de dienst wijkmanagement, met als aanspreekpunt de coördinator van deze dienst. Tot slot werkte men in één gemeente vooral samen met een **vzw** die veel ervaring had met de beoogde doelgroep. Zes gemeenten kozen er dus voor samen te werken met een sociale partner waar het reeds de bedoeling van is om in specifieke wijken een werking uit te bouwen en te ondersteunen. Dit lijkt een logische keuze in het licht van het bereiken van jongeren uit de maatschappelijk kwetsbare doelgroep. Een minder voor de hand liggende keuze lijkt ons het OCMW te zijn (Duffel).

Daarnaast gaven drie gemeenten (Roeselare, Hasselt en Vilvoorde) aan om (op termijn) **sportverenigingen** te betrekken in het Street Action-aanbod. Dit zowel op het vlak van het aanbieden van initiaties of een lessenreeks, als in functie van toeleiding en doorstroming van geïnteresseerde jongeren naar een sportclubvereniging. De andere projecten trachtten een aanbod te realiseren buiten de clubs en zetten hiervoor dus geen samenwerking op. Verder kiest één project (Roeselare) er voor om via een **school** een sportaanbod te gaan uitwerken, specifiek gericht op meisjes (street dance).

Tijdens de interviews werd duidelijk dat de concrete taakverdeling tussen de meeste gemeenten nog niet duidelijk vastgelegd was.

4. Focus gemeenten: noodzakelijke voorwaarden en/of voldoende voorwaarden

In onderstaande tabel 1.3 wordt per gemeente weergegeven of men zich gedurende het project voornamelijk op de noodzakelijke voorwaarden (jongeren als deelnemer in het aanbod) of voldoende

voorwaarden (jongeren die een verhoogd engagement tonen, verantwoordelijkheid opnemen en jongeren die hiervoor konden instappen in een cursusaanbod) wou gaan focussen. Bij de eerste vier gemeenten lag de nadruk voornamelijk op het **bereiken, aantrekken en behouden** van jongeren uit de aandachtswijken in een bestaand (in Roeselare, Hasselt) of nieuw te ontwikkelen aanbod (Duffel, Heusden-Zolder, Hasselt, Roeselare). In Hasselt en Roeselare wou men dus (deels) het bestaand aanbod gaan uitbreiden. Deze gemeenten gaven daarnaast ook aan dat ze graag het engagement van de jongeren zien toenemen, maar dat hoopte men voornamelijk op een organische manier te bereiken, ingegeven door het grote vertrouwen dat men heeft in de kracht van sport. In Vilvoorde gaf men daarnaast aan jongeren te willen laten doorstromen naar bestaande animatorcursussen, maar hier dienen we te nuanceren dat deze doelstelling voornamelijk betrekking had op een reeds bestaande tienerwerking, waar in de zomermaanden wekelijks sport zou worden aangeboden als bijkomende activiteit. Het werken rond het opnemen van verantwoordelijkheid zou er sowieso gebeuren, ook als er geen sport in het aanbod zou zijn opgenomen en is dus niet te danken aan het Street Action-project. Het **aanzetten tot het ontwikkelen** van jongeren lag het hoogst in Gent, Ronse en Boom. Binnen deze drie projecten koos men er resoluut voor om jongeren uit de doelgroep te vormen en ontwikkelen. De doelstellingen rond het verhogen van de verantwoordelijkheid van deze jongeren trachtten deze projecten te bereiken door een animatorcursus aan te bieden aan de jongeren. Men wou hier vooral werken rond het laten doorstromen van jongeren naar een opleidingsaanbod. De stad Ronse wou in eerste instantie wel nog het contact met de jongeren verbeteren (inzetten op het behoud van de jongeren) alvorens hen te laten instappen in een opleiding.

Tabel 1.3: Focus gemeente/stad

	Jongere als deelnemer	Jongere: verhoogd engagement	Jongere: volgen van een cursus
Duffel	X	X	
Heusden-Zolder	X	X	
Hasselt	X	X	
Roeselare	X	X	
Vilvoorde	X	X	X
Gent	X	X	X
Boom	X	X	X
Ronse	X	X	X

Op basis van de doelstellingen merken we ook **grote verschillen** in hoe ver men wou gaan om jongeren al of niet te betrekken in het mee verantwoordelijkheid laten opnemen binnen het Street Action-aanbod. Sommige gemeenten en steden (Ronse, Gent, Boom) wensten hen op termijn zo goed als alles te laten overnemen, mits een (weliswaar beperkte) ondersteuning van de sport- of sociale partner. Anderen wensten zo ver niet te gaan. Zij zagen voornamelijk het initiatief weggelegd bij de jongeren (Heusden-Zolder en Hasselt) of wensten de jongeren in te schakelen in de organisatie van het Street Action-aanbod en hun engagement en zelfstandigheid hierin vergroten, maar zagen

hier nog steeds een ondersteunende rol vanuit de diensten voor weggelegd (Duffel en Vilvoorde). Voor één stad (Roeselare) was het vooraf niet duidelijk waar men op dat vlak naartoe zou werken.

5. Betrokken wijken

Elke gemeente en stad gaf aan dat er verschillende maatschappelijk kwetsbare jongeren op hun grondgebied wonen en dus bereikt konden worden in het project. Gaande van een **beperkt aantal locaties** zoals in Duffel, waar men zich richtte op twee wijken waar veel jonge gezinnen en allochtone families wonen, met voornamelijk Kosovaarse of Marokkaanse roots en waar ook een aantal vluchtelingen verblijven die de taal niet machtig zijn. In Boom zou men de activiteiten voornamelijk in het centrum aanbieden in een wijk die voornamelijk bestaat uit een mix van allochtone jongeren (vnl. Marokkaanse afkomst en ex-Joegoeslavië) en een aantal gepensioneerden. Daarnaast zou men in Vilvoorde een project ontwikkelen rond een pleintje dat gelegen is in een sociale woonwijk. Deze sociale woonwijk is sterk geïsoleerd van de rest van Vilvoorde en wordt gekenmerkt door een zeer diverse bevolking met zowel autochtone als allochtone bewoners (50% Marokkaanse roots, voor het overige bewoners met een diverse achtergrond). Een groot deel van hen kan men bestempelen als maatschappelijk kwetsbaar.

In sommige projecten zou men het project gaan ontwikkelen binnen **verschillende wijken**. Zo zou men zich in Heusden-Zolder bijvoorbeeld in eerste instantie richten op een vijftal wijken waar vele allochtone jongeren wonen (vnl. met Italiaanse, Marokkaanse of Turkse roots). In Hasselt zou men inzetten op vier wijken met voornamelijk allochtone, maatschappelijk kwetsbare jongeren (veel GOK-leerlingen, ouders die een vervangingsinkomen hebben, ouders zonder inkomen,...). Het betrof er voornamelijk allochtone kwetsbare gezinnen (oa. Marokkaanse roots). Ook in Ronse, waar men het Street Action-aanbod zou ontwikkelen in drie aandachtswijken die hoog scoren op de armoede-index, nam het project al iets grotere proporties aan. De doelgroep bestond er voornamelijk uit allochtone jongeren uit kansarme wijken. Dit was ook het geval in Roeselare, waar men zich zou gaan richten op drie kansarme buurten, met veel bewoners van allochtone afkomst (o.a. Tsjetsjeense en Marokkaanse roots).

Daarnaast zou men in Gent inzetten op verschillende buurten, een aantal Gentse aandachtswijken met een hoog percentage maatschappelijk kwetsbare jongeren **over de stad heen**.

In Hasselt en Vilvoorde was er reeds een bestaande **werking** ontwikkeld door een **sociale partner** aanwezig in elk van de wijken. In Ronse was er in twee van de drie aandachtswijken reeds een bestaande werking van de sociale partner, in één wijk zou men deze nog ontwikkelen. Ook in Roeselare kon men voor één deelproject (voetbal) rekenen op de aanwezigheid van de sociale partner in de buurt. In Duffel en Heusden-Zolder was dit echter nog niet het geval en diende een werking vanaf nul te worden gestart. In Gent was dit niet van belang omdat men van bij de start zou inzetten op een wijkoverschrijdend aanbod (toeleiden van jongeren uit verschillende aandachtswijken naar een opleidingsaanbod).

Men zou zich dus in elk project richten op maatschappelijk kwetsbare jongeren uit specifieke aandachtswijken. De meeste projecten richtten zich hierbij op 12- tot 18-jarigen, waarbij men vooraf de bedenking maakte voornamelijk de oudere jongeren (15+) te willen bereiken. Deze keuze was

ingegeven omdat deze jongeren binnen de meeste van de gemeenten en steden voor aanvang van het Street Action-project niet (goed) bereikt werden via het reguliere sportaanbod.

2.1.3 Stopzetten van het project in Gent

Het project in Gent stopte tijdens het tweede projectjaar. Gedurende het eerste projectjaar koos men resoluut voor het **aanbieden van een vormingscursus** van JES vzw voor diverse jongeren uit verschillende aandachtswijken. Jongeren zouden naar de cursus toegeleid worden via verschillende toeleidingskanalen (medewerkers VZW jong, jeugddienst, straathoekwerkers,...). Men zag dit binnen een zeer korte termijn van start gaan met een eerste vormingsweekend in mei 2012 en een tweede in september 2012. Het eerste weekend was een tegenvaller. Slechts via één medewerker van VZW Jong werden jongeren naar de vorming toegeleid. Zeven jongeren waren bij de start aanwezig, maar toen de begeleider van VZW Jong de cursus verliet, verlieten ook drie jongeren samen met hem deze, waardoor de cursus werd stilgelegd wegens een tekort aan deelnemers. Nadien overlegde men opnieuw met de verschillende betrokken partners en werd voor een **nieuw opzet** gekozen waarbij de vorming over drie weekends tussen oktober en december 2012 zouden worden gespreid. Ondanks een opkomst van tien jongeren tijdens het voorafgaande informatiemoment, waren er bij de start van het eerste weekend slechts 5 jongeren aanwezig. Door telefonisch contact werd dit nog opgetrokken tot zeven deelnemers, maar tijdens de tweede dag kwamen opnieuw slechts drie jongeren opdagen. Opnieuw viel het project stil wegens een te lage opkomst. Achterliggende redenen die deze lage opkomst verklaren, zijn

- te veel jongeren via één medewerker gerekruteerd, zij blijken deel te nemen uit sympathie voor deze medewerker eerder dan deel te nemen uit interesse aan de cursus en nemen dus te weinig deel vanuit de eigen interesse = ontbreken van een draagvlak onder de jongeren;
- de inhoud van de opleiding (animatoropleiding) die niet overeenkwam met de verwachtingen van de jongeren;
- ontbreken van een attest bij het succesvol beëindigen van de opleiding en onduidelijke communicatie hieromtrent;
- hoogdrempelige manier van aanbieden: een meerdaagse cursus verspreid over verschillende weekends;
- onduidelijke taakverdeling partners, onduidelijk wie de trekker is,
- onduidelijke communicatie tussen de verschillende partners en naar de jongeren toe;
- tijdsgebrek betrokken diensten (vnl. sportdienst zelf);
- zeer strakke timing

Er werd naar het tweede projectjaar toe beslist om geen vormingsaanbod meer aan te bieden op deze manier, maar om in te zetten op een **project rond skaten** en een nieuwe indoor skate accommodatie. Dit werd beslist na overleg met verschillende partners (ISB, Fros, vertegenwoordigers van de skatesite en de sportdienst). Het initiële idee bestond er in om ook een cursus te organiseren, *initiator skate* (georganiseerd door de Vlaamse Trainersschool i.s.m. de sportdienst Gent) waaraan een officieel diploma gekoppeld werd. Vanuit het volgen van deze cursus wou men dan een groep(je) geëngageerde jongeren vormen. Voor aanvang van het project werd een rondvraag gedaan bij de jongeren waarbij er een draagvlak bleek te bestaan voor het project en ook een kennismakingsmoment met één van de mogelijke lesgevers werd positief onthaald. Deze rondvraag

werd gedaan in de maanden april/mei, maar pas in het najaar (oktober) zou de cursus kunnen doorgaan. De reden hiervoor was dat er in Hofstade in de zomer een zelfde cursus doorging, waardoor de lesgevers niet aanwezig konden zijn in Gent. Toen men het project terug wou opnemen, bleek de interesse onder de jongeren echter sterk afgenomen. Op zich lijkt ons dit niet onverwacht, jongeren die eerst voor iets worden warm gemaakt en nadien een half jaar moeten wachten op een invulling van die plannen, zoeken andere uitdagingen, verliezen uiteindelijk hun interesse en haken af. Daarnaast werden de taken binnen de sportdienst herverdeeld en kon de betrokken medewerker van de sportdienst geen tijd meer vrij maken voor het project waardoor ook zijn motivatie afnam. Men besloot het project niet verder te zetten. Daarom wordt het project in Gent niet opgenomen in onderstaande analyse van de 1- en 2-meting, maar kunnen we wel zaken leren die we verderop opnemen binnen de beschrijving van de kritieke succesfactoren.

2.1.4 Analyse 1- en 2-meting: enkele kwantitatieve gegevens op een rij

In dit deel worden een aantal gegevens weergegeven welke de evolutie van de verschillende projecten zal schetsen. Dit laat ons toe bevindingen verderop in dit rapport **beter te kaderen en situeren**.

Hoewel een evaluatie van projecten gericht op het ontwikkelen van jongeren niet louter op basis van kwantitatieve gegevens moet gebeuren, loont het de moeite hier even bij stil te staan. Deze gegevens dragen bij tot een vollediger inzicht met betrekking tot de evolutie van de verschillende projecten over de twee projectjaren heen en laten ons toe bepaalde tendensen te schetsen. Van belang hierbij aan te halen is dat het de gegevens betreft die de gemeenten zelf rapporteerden in hun evaluatiedossiers.

Hieronder worden vier tabellen weergegeven. De eerste twee tabellen handelen over de activiteiten georganiseerd binnen de verschillende activiteiten. De derde tabel betreft de deelnemersaantallen aan deze activiteiten. De vierde en laatste tabel geeft het aantal jongeren weer dat al dan niet verantwoordelijkheid opnam binnen de verschillende projecten. Binnen de tabellen worden de data van de 1- en 2-meting geïntegreerd. De gegevens weergegeven op de eerste rij per project zijn deze van het eerste projectjaar, de gegevens weergegeven op de tweede rij zijn deze van het tweede projectjaar. Het project in Gent wordt in deze analyse niet besproken, omdat dit voortijdig stopte.

Tabel 2.1: Weergave activiteiten georganiseerd in het kader van Street Action

	Projectjaar	Sport
Duffel	Jaar 1	Sport: Voetbal, basketbal, badminton, frisbee, rugby, hockey, new games (scoops), circustechnieken, zwemmen, skaten Nevanactiviteiten: verjaardagsfeestje Vlabusmedewerker met streetdance, barbecue met karaoke en zang, kampvuur Koken: smoothies, croques monsieurs, tortilla, BBQ, smos,
	Jaar 2	Omnisport, voetbal, basketbal, baseball, hockey, badminton, frisbee, petanque
Heusden-Zolder	Jaar 1	Zaalvoetbal
	Jaar 2	12-14-jarigen: Voetbal, initiatie rugby, footvolley, pannatornooi, street heroes, boardingball, zwemmen 16+: kickboksen/MMA
Hasselt	Jaar 1	Action park (klimmen), BMX, mountainbike, fitness, zaalvoetbal, zwemmen, duiken, paardrijden, squash, snooker, bowlen
	Jaar 2	Paardrijden, muurklimmen, schermen, gevechtssport
Roeselare	Jaar 1	Voetbal (♂) en hip hop (♀)
	Jaar 2	Minivoetbal (♂) en streetdance (♀)
Vilvoorde	Jaar 1	Trampoline, baseball, badminton, rope skipping, yoga, wii-sports, voetbal, basketbal, kub, petanque, tafeltennis, zumba, hockey, zelfverdediging, street dance, zwemmen
	Jaar 2	Activiteiten: zwemmen, badminton, tafeltennis, wii-sport, ps3move, voetbal, hockey, basketbal, petanque, baseball, gocartrace, trampoline, tjoekbal Workshop: zelfverdediging, karate, ropeskipping, zumba, capoeira, cheerleading, kenpo, kickbox, zeilen, parkour Buurtfeest: met voetbal, tafeltennis, kicker Lessenreeks: cheerleading (meisjeswerking) + toonmoment buurtfeest
Boom	Jaar 1	VoetBOOMBal, klimmen, schaatsen, fitness, Start To Swim, voetbal, trefbal, hockey, tennis, touwtrekken, dikke bertha, tikspelen, twister
	Jaar 2	VoetBOOMBal, klimmen, schaatsen, fitness, voetbal, trefbal, hockey, tennis, touwtrekken, dikke bertha, tikspelen, initiaties djembe en skate, zwemmen
Ronse	Jaar 1	Bowling, muurklimmen, voetbal, basket, zwemmen (openlucht + zwembad)
	Jaar 2	Pannavoetbal, zwemmen, bowling, muurklimmen, pleinsport (=omnisport), zumba, basket, schaatsen, dropping

Tabel 2.2: Populairste activiteiten/evenementen

	Sport
Duffel	1. Voetbal-minivoetbal 2. Basketbal 3. Hockey 4. Frisbee
Heusden-Zolder	1. Voetbal 2. Street Heroes 3. Zwemmen 4. Footvolley
Hasselt	1. Sport@hasselt 2. Watervrees (voor kleuters)
Roeselare	1. Minivoetbal 2. Streetdance
Vilvoorde	1. Voetbal(tornooi) 2. Cheerleading 3. Zeilen 4. Gocartrace 5. Wii-sport
Boom	1. Voetbal + voetBOOMbal 2. Océade 3. Uitstap met avontuur (muurklimmen in 2012 en touwenparcous in 2013) 4. Uitstap megaspeelstad
Ronse	1. Pannavoetbal (street heroes) 2. Schaatsen 3. Bowling 4. Zumba 5. Muurklimmen

Voetbal staat binnen 6 van de 7 projecten bovenaan de lijst van populaire sporten. Dit is voor alle projecten niets nieuws. Voetbal is en blijft een activiteit die vooral jongens graag beoefenen. Daarnaast doen ook uitstappen (schaatsen, océade, bowling,...) het goed. Verder scoren een aantal traditionele sporten als basketbal, hockey en zwemmen goed, maar vinden we ook een aantal minder traditionele sporten terug als zeilen, zumba, wii-sport, muurklimmen. Tot slot merken we voornamelijk binnen de gemeente Vilvoorde een aantal minder voor de handliggende sporten die de top 5 van populairste activiteiten uitmaken. Voetbal wordt daar gevolgd door cheerleaden, zeilen, gocart en wii-sport.

Met betrekking tot Hasselt, valt het ons met betrekking tot de weergave van populairste activiteiten op dat het één activiteit betreft die zich richt op kleuters (watervrees). Daar het project zich richt op jongeren, vinden we het opvallend dat dit in de analyse wordt meegenomen.

Er worden een aantal streetwise activiteiten aangeboden binnen de verschillende gemeenten (zoals skaten, 3 on 3 basketbal, footvolley, pannaturnooi, street heroes, street dance). Deze sporten blijken eerder vooral een uitbreiding te zijn van een meer traditioneel aanbod, dan dat ze het focuspunt vormen binnen de verschillende projecten.

2. Deelname aan activiteiten

In tabel 2.3 wordt een overzicht van de deelnemers binnen de verschillende projecten weergegeven. In de eerste kolom vindt men de optelsom van alle individuele deelnemers tijdens alle activiteiten terug, met telkens het aandeel vrouwelijke en mannelijke deelnemers en het (door de gemeenten) geschatte percentage deelnemers uit de effectieve doelgroep. Daarnaast worden ook telkens het aantal (zeer) regelmatige deelnemers weergegeven, met opnieuw het aandeel vrouwelijke en mannelijke deelnemers en het (door de gemeente) geschatte percentage deelnemers uit de effectieve doelgroep. De gegevens weergegeven op de eerste rij per project zijn deze van het eerste projectjaar, de gegevens weergegeven op de tweede rij zijn deze van het tweede projectjaar. Gent wordt in deze analyse niet besproken.

Tabel 2.3: Aantal deelnemers aan de Street Action activiteiten

	Projectjaar	Deelnemers			
		Individuele deelnemers	% effectieve doelgroep	Regelmatige deelnemers	% effectieve doelgroep
Duffel	Jaar 1	50 60% ♀, 40% ♂	50%	15 30% ♀, 70% ♂	90%
	Jaar 2	15 40% ♀, 60% ♂	100%	7 30% ♀, 70% ♂	100%
Heusden-Zolder	Jaar 1	42 0% ♀, 100% ♂	100%	7 0% ♀, 100% ♂	100%
	Jaar 2	915 0% ♀, 100% ♂	95%	30 0% ♀, 100% ♂	95%
Hasselt	Jaar 1	147 30% ♀, 70% ♂	75%	14 0% ♀, 100% ♂	100%
	Jaar 2	350 30% ♀, 70% ♂	75%	35 25% ♀, 75% ♂	75%
Roeselare	Jaar 1	97 81% ♀, 19% ♂	55%	53 83% ♀, 17% ♂	62%
	Jaar 2	25 4% ♀, 96% ♂	100%	15 6% ♀, 94% ♂	100%
Vilvoorde	Jaar 1	140 50% ♀, 50% ♂	40%	50 55% ♀, 45% ♂	55%
	Jaar 2	125 45% ♀, 55% ♂	45%	50 50% ♀, 50% ♂	50%
Boom	Jaar 1	474 4% ♀, 96% ♂	100%	25 4% ♀, 96% ♂	100%
	Jaar 2	853 5% ♀, 95% ♂	100%	30 0% ♀, 0% ♂	100%
Ronse	Jaar 1	146 31,5% ♀, 68,5% ♂	95%	3 0% ♀, 100% ♂	100%
	Jaar 2	634 18% ♀, 82% ♂	95%	15 0% ♀, 100% ♂	100%

We bespreken hieronder de belangrijkste bevindingen. Vooreerst is het interessant stil te staan bij de evolutie van de **deelnemersaantallen** binnen de verschillende projecten en de voornaamste redenen hiervoor volgens de projectorganisatoren.

We constateren binnen drie van de resterende zeven gemeenten en steden een **daling** van het aantal deelnemers tussen het eerste en tweede projectjaar. Bij Duffel zien we een terugval in het aantal individuele (70%) en regelmatige deelnemers (53%). Dit is voornamelijk te wijten aan het wegvallen van de Vlabusmedewerker wat eveneens het wegvallen van een vertrouwd gezicht en aanspreekpunt betekende. Ook Roeselare werd geconfronteerd met een sterke terugval in het aantal individuele (74,2%) en regelmatige deelnemers (72%). Dit is volledig te wijten aan het stopzetten van het dansproject. Steeds minder meisjes namen aan deze activiteit deel. Onder andere de verplaatsing naar het aanbod buiten de school bleek een te hoge drempel. Anderzijds steeg het aantal regelmatige deelnemers onder de jongens (voetbal) met 300%. Vilvoorde daarentegen kende slechts een lichte terugval. Dit is te wijten aan de tiener- en jongerenwerking die een lichte terugval kende in het aantal individuele deelnemers (10,7%), het aantal regelmatige deelnemers bleef over de twee jaren status quo.

Verder stelden we binnen vier gemeenten een **stijging** van het aantal deelnemers over de twee projectjaren vast. Binnen het project van Heusden-Zolder wordt zowel een stijging van het aantal individuele (+873) als regelmatige deelnemers (+23) vastgesteld. Voornaamste redenen voor deze stijging zijn, naast dat zij tijdens het eerste projectjaar slechts een beperkt aantal jongeren bereikten, de grotere (naams)bekendheid van het project onder de jongeren in de wijk en het opbouwen van een contact met deze jongeren. Twee Street Action medewerkers die wekelijks het aanbod organiseerden en de gezichten van het project in de wijken vormden, speelden hierbij een grote rol. Ook het feit dat tijdens het eerste projectjaar slechts een zeer beperkt aantal activiteiten werden georganiseerd, werkte een dergelijk sterke toename in de hand. Binnen het project Ronse steeg zowel het aantal individuele (+ 488) als regelmatige (+12) deelnemers ook zeer sterk. Dit had te maken met het hoger aantal activiteiten die werden georganiseerd. Ook binnen de stad Hasselt steeg het aantal individuele (+203) en regelmatige (+21) Street Action deelnemers. Dit was voornamelijk te danken aan de uitbreiding van 3 naar 6 werkingen. De gemeente Boom daarentegen kende vooral een sterke toename wat betreft het aantal individuele deelnemers (80%). Het aantal regelmatige deelnemers nam tijdens het tweede projectjaar toe met 20%. Deze stijging was voornamelijk te danken aan de langere duur van het tweede projectjaar. Al geeft dit project aan dat dit aantal gedurende het najaar weer wat afnam. Een reden hiervoor was tijdens ons interview (nog) niet bekend omdat men nog meer net met het probleem geconfronteerd werd en men dit binnen de gemeente nog diende te onderzoeken.

Vier van de zeven projecten gaan er dus wat deelnemersaantallen betreft op vooruit. Eén project (Vilvoorde) bereikte tijdens het tweede jaar iets minder deelnemers, maar dit verlies bleef beperkt. Voornamelijk de stijging van het aantal regelmatige deelnemers blijkt van belang omdat zij de groep vormen van jongeren waarmee de meeste projecten rond versterking (wensten) te werken. Bij de gemeenten Duffel en Roeselare merkten we daarentegen een sterke afname van zowel de individuele als regelmatige deelnemers.

De gemeenten en steden werden ook gevraagd in te schatten hoeveel procent van de deelnemende jongeren behoorden tot de **effectieve doelgroep** van het Street Action-project. Zo zien we dat men in Duffel en Roeselare in het tweede projectjaar heel wat minder jongeren bereikte, maar dat het aandeel jongeren uit de doelgroep wel verdubbelde. Binnen de projecten Heusden-Zolder, Vilvoorde, Boom en Ronse verschilde het aandeel jongeren uit de doelgroep over de twee projectjaren niet of slechts een paar procentpunten. Opvallend is echter dat in tegenstelling tot de andere drie gemeenten in Vilvoorde slechts de helft van de jongeren die deelnemen in het aanbod gerekend kunnen worden tot de effectieve doelgroep die het project wou bereiken. Binnen de gemeente Hasselt bleef het aandeel jongeren uit de effectieve doelgroep individuele deelnemers gelijk over de twee projectjaren heen, maar nam het aandeel onder de regelmatige deelnemers wel af met 25% tijdens het tweede projectjaar. Dit kan deels gerelateerd worden aan het feit dat het overall aantal regelmatige deelnemers toenam van 14 naar 35 deelnemers.

Wanneer we dieper inzoomen op de **meisjes** die men binnen de verschillende projecten bereikte, komen we tot de volgende vaststellingen. Binnen de gemeenten/steden Duffel en Hasselt worden meisjes goed bereikt. In Duffel kende men na het eerste projectjaar, waar 60% van de deelnemers meisjes waren, weliswaar een terugval naar 40%, maar het aandeel meisjes onder de regelmatige deelnemers bleef, ondanks de sterke afname van 15 naar 7 jongeren, status quo. Wat betreft Hasselt vormden de meisjes 30% van alle individuele deelnemers tijdens beide projectjaren. Het feit dat zij naast een gemengde werking, ook een afzonderlijke meisjeswerking hebben, is hier niet vreemd aan. Wat betreft het aandeel onder de regelmatige deelnemers nam dit van geen tijdens het eerste projectjaar toe tot 25% tijdens het tweede. Ook binnen de projecten van Roeselare en Ronse bereikte men meisjes, maar hier bereikte men er meer tijdens het eerste dan tijdens het tweede projectjaar. Zo maakten de meisjes in Roeselare tijdens het eerste jaar zelfs meer dan 80% van alle individuele en regelmatige deelnemers uit. In Ronse vormden de meisjes 31,5% van de individuele deelnemers, maar nam geen van hen op regelmatige basis aan de activiteiten deel. Gedurende het tweede jaar zagen we bij beide projecten een daling. Zowel het aandeel individuele (4%) als regelmatige (6%) deelnemers in Roeselare viel zeer sterk terug. In Ronse vormde de meisjes nog wel 18% van de totaal aantal individuele deelnemers. Hun aandeel onder de regelmatige deelnemers bleef nihil. Dit kan respectievelijk verklaard worden door het stopzetten van het dansproject in Roeselare en het organiseren van activiteiten die voornamelijk gericht waren op jongens en minder op meisjes in Ronse. De meisjes hadden daar ook minder nood aan een regelmatig sportaanbod. Vilvoorde was de stad die na het tweede projectjaar het grootste aandeel meisjes in haar Street Action-aanbod kon betrekken (45% individuele en 50% regelmatige deelnemers, wat wel een lichte daling (5%) tov. het eerste projectjaar betekende). Of dit te linken valt aan het feit slecht de helft van de deelnemers uit de effectieve doelgroep afkomstig is, is een piste die op basis van dit onderzoek niet kunnen hard maken, maar zou een mogelijke verklaring kunnen zijn.

De gemeenten Boom had het gedurende de twee projectjaren moeilijk om meisjes te bereiken in het project en Heusden-Zolder bereikte zelfs geen enkele meisje over de twee jaren heen hoewel dit initieel wel de bedoeling was.

3. Verhoogd engagement

In tabel 2.4 wordt het aantal jongeren weergegeven die een verhoogd engagement toonden (verantwoordelijkheid opnamen) gedurende het project. In de eerste kolom betreft het deze jongeren die mee helpen het (sport)aanbod te organiseren. In de tweede kolom wordt het aantal jongeren weergegeven die een opleiding volgden met als doel binnen het (sport)aanbod een meer organiserende rol op te nemen. De gegevens weergegeven op de eerste rij per project zijn deze van het eerste projectjaar, de gegevens weergegeven op de tweede rij zijn deze van het tweede projectjaar. Opnieuw wordt Gent in deze analyse niet besproken.

Tabel 2.4: Versterken van jongeren

	Projectjaar	Verantwoordelijkheid (vrijwilliger, begeleider, Street Action coach)	
		Aantal jongeren	Aantal jongeren die opleiding (cursus + stage) volgen
Duffel	Jaar 1	0 0 ♀, 0 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
	Jaar 2	0 0 ♀, 0 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
Heusden-Zolder	Jaar 1	0 0 ♀, 0 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
	Jaar 2	0 0 ♀, 0 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
Hasselt	Jaar 1	0 0 ♀, 0 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
	Jaar 2	10 6 ♀, 4 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
Roeselare	Jaar 1	0 0 ♀, 0 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
	Jaar 2	2 0 ♀, 2 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
Vilvoorde	Jaar 1	25 15 ♀, 10 ♂	2 1 ♀, 1 ♂
	Jaar 2	23 14 ♀, 9 ♂	4 3 ♀, 1 ♂
Boom	Jaar 1	9 0 ♀, 9 ♂	9 0 ♀, 9 ♂
	Jaar 2	8 0 ♀, 8 ♂	Na 2 ^e projectjaar: 4 coaches haakten af of hebben hun stage niet afgerond 5 jongeren slaagden in de cursus en zijn nog bijna wekelijks actief
Ronse	Jaar 1	11 4 ♀, 7 ♂	0 0 ♀, 0 ♂
	Jaar 2	10 4 ♀, 6 ♂	13 6 ♀, 7 ♂

Hoewel men misschien zou verwachten dat naarmate het project verstreek, er meer gemeenten in zouden slagen jongeren uit de doelgroep een verhoogd engagement te laten opnemen, bevestigen

de gegevens deze stelling niet. Zo slaagde men er binnen twee gemeenten/steden gedurende het tweejarige project **niet** in om jongeren een **engagement** te laten opnemen. De redenen die de projectorganisatoren hiervoor aanhaalden, waren enerzijds de **binding en band** tussen de jongeren en de organisatoren die op geen enkel moment sterk genoeg was (Duffel). Zeker na het wegvallen van de vaste medewerkster was het contact met de jongeren minder intens. Vanuit Vlabus werden wel nog verschillende andere medewerkers ingeschakeld om het wekelijks aanbod te laten doorgaan, maar deze steeds wisselende gezichten waren niet bevorderlijk voor het opbouwen van een band. Anderzijds werden de jongeren nog te **jong** bevonden (Heusden-Zolder). Hieruit kunnen we concluderen dat onder andere het investeren in een goede band en een draagvlak onder de jongeren cruciale factoren zijn. Daarnaast slaagde men er binnen twee gemeenten in een beperkt aantal jongeren **sporadisch kleine taken** te laten opnemen. Zo werd in Roeselare het verantwoordelijkheidsgevoel van twee jongeren aangewakkerd om de ploeg bij elkaar te krijgen om voetbalwedstrijden te kunnen afwerken. In Hasselt haalde men het voorbeeld aan van tien jongeren die de organisatie van lokale evenementen ondersteunden (namelijk meehelpen van het serveren van drankjes en hapjes tijdens wijkontbijten of zomerterrassen). Ons lijkt dit eerder een verhoogd engagement binnen de tiener- en jongerenwerking dan een gevolg van het opmaken van een sportkalender.

Binnen de drie gemeenten Vilvoorde, Ronse en Boom bereikte men reeds een aantal jongeren die blij gaven hun **engagement** te willen **verhogen** tijdens het eerste projectjaar. In Vilvoorde betrof het echter jongeren die reeds deel uitmaakten van de tiener- en jongerenwerking en van daaruit bereid waren vrijwilligerstaken uit te voeren (begeleiden van sportactiviteiten als animator) eerder dan dat dit het gevolg zou zijn van het Street Action-project. De jongeren daar werden aangespoord een animatorcursus te volgen op verplaatsing (JES Brussel).

Omdat het de doelstelling van het Street Action-programma was om jongeren te empoweren en laten doorstromen naar het opnemen van vrijwilligerstaken in de organisatie van het Street Action-aanbod, staan we hier stil bij de twee gemeenten die hierin wél geslaagd zijn.

4.1 Case Ronse

In Ronse slaagde men er tijdens het eerste projectjaar in een kerngroep van jongeren samen te stellen en kennis te laten maken met de organisatie van het sportaanbod in de wijkwerkingen. Tijdens het tweede projectjaar stapten de jongeren vanuit deze kerngroep in op het volgen van een opleiding, namelijk animator in het jeugdwerk, georganiseerd door JES vzw in Ronse. 13 jongeren namen hier aan deel, tussen de 17 en 25 jaar oud, gaande van schoolgaand tot werkzoekend. Deze cursus ging door in de krokusvakantie, gespreid over acht dagen zonder overnachting. Vooral voor de deelnemende meisjes (n=6) bleek dit een belangrijke factor om niet af te haken. Deze cursus werd gevolgd door 60u stage (binnen Street Action en de meisjeswerking), voorzien tussen april en eind juni. De helft van de jongeren slaagden hierin binnen het vooropgestelde tijdsschema. Voor de overige deelnemers werd de tijdperiode uitgebreid en uiteindelijk behaalde iedereen (behalve één jongere die naar het buitenland verhuisde) zijn animatordipoma. Niet iedereen bleek evenwel even geëngageerd of gemotiveerd en men merkte na afloop van het tweede projectjaar dat een aantal jongeren naar het volgende jaar toe zouden afhaken. Dit is niet leeftijdsgebonden, merkte men, maar hangt vooral af van de persoon zelf en de opvoeding die deze thuis gekregen hebben. In functie van

de instroom van nieuwe coaches en een continuering van de werking wou men daarom in 2014 een nieuwe cursus organiseren. Daarnaast konden de jongeren tijdens de herfstvakantie van 2013 ook een vorming volgen rond vergadertechnieken, communicatie en projectmatig werken en werd ook een workshop rond kaartlezen georganiseerd (deze werd gevolgd door vijf jongeren). Verder werden er ook evaluatiemomenten met betrekking tot het functioneren van de jongeren gekoppeld aan groepsbindende activiteiten (bijv. een stadstrophy of driedaags kamp met avontuurlijke en groepsvormende activiteiten waar de jongeren ook zelf een stads- en bosspel uitwerkten en ze zelf moesten instaan voor de maaltijden).

4.2 Case Boom

In de gemeente Boom startte men reeds tijdens het eerste projectjaar, op vraag van de jongeren, met het aanbieden van een opleiding in de gemeente zelf. Het ging ook hier over de cursus animator in het jeugdwerk, georganiseerd door JES vzw, in een blok van acht dagen (60u). Deze werd georganiseerd op het einde van de zomervakantie 2012 (deze keuze werd gemaakt in samenspraak met de jongeren, rekening houdend met het einde van de Ramadan en het Suikerfeest + jongeren wensten de cursus in een zo kort mogelijke periode te volgen). Negen jongeren (9 jongens tussen 16 en 21 jaar) volgden deze cursus en startten met hun stage binnen verschillende gemeentelijke diensten: sportdienst, jeugddienst (o.a. speelpleinen), buitenschoolse kinderopvang, buurtsport (kinderen tot 12j) + Street Action Activiteiten (tieners vanaf 12 j.) Wanneer de jongeren hun stage zouden afronden, kregen ze een certificaat als Street Action-coach. Tijdens het verloop van deze opleiding merkte men reeds grote verschillen tussen de jongeren, zowel tijdens de cursus als tijdens de stage. Sommige jongeren blijken meer geëngageerd te zijn dan anderen. Zo waren er tijdens de eerste dag van de cursus slechts drie jongeren aanwezig. Deze jongeren hebben dan rond gebeld naar hun vrienden en de volgende dag waren er negen jongeren aanwezig. De jongeren hebben het traject doorlopen op hun eigen tempo. Zo hadden sommigen hun stage snel afgerond, deden anderen hier veel langer over en hebben twee jongeren hun stage niet afgerond. Men maakte ook de opmerking dat sommige jongeren meer zaken uit zichzelf zien dan andere en uit zichzelf meehelpen omdat bepaalde jongeren meer verantwoordelijkheid hebben dan anderen. Dit werd evenwel niet meteen gerelateerd aan het feit dat het jongeren betreft of maatschappelijk kwetsbare jongeren, maar zag men eerder als een algemeen fenomeen. Men gaf ook mee dat men het opnemen van verantwoordelijkheid dan ook niet zomaar van iedereen mag verwachten. Na afloop van het project bleven er nog vijf jongeren actief als Street Action-coach (2 ronden hun stage niet af, 1 jongere verhuisde en nog één jongere liet niets meer van zich horen). Bij het opnemen van hun rol als Street Action coach kregen de jongeren een vrijwilligersvergoeding.

2.1.5 Bereikte doelstellingen, bijsturing

“De doelstellingen die we in het begin hadden, hebben we al heel hard moeten bijstellen, want zo’n project zie je op voorhand redelijk idealistisch, maar elke week beseffen we, zo is het niet.” (Sportpromotor, Boom).

In dit deel bekijken we welke doelstellingen de verschillende projecten bereikt hebben. We doen dit op basis van de gegevens geregistreerd tijdens de 1-meting en de 2-meting. Hieronder worden de bevindingen per projectjaar weergegeven. We bekijken ook of en waar de projecten tijdens het verloop van het project hieromtrent hebben bijgestuurd.

1. Analyse van de 1- en 2-meting

Een eerste vaststelling die we kunnen maken, is het verschil naar omvang van de verschillende projecten. Na afloop van de projecten merken we een duidelijk verschil naar interpretatie van de invulling van de verschillende programma’s. Zo stelden we projecten met een kleinere omvang vast in Hasselt (uitbreiding bestaande jongerenwerkingen met maandelijks of tweewekelijks sportaanbod), Vilvoorde (uitbreiding bestaande jongerenwerking, met wekelijks sportaanbod in de zomer), Duffel (wekelijks sportaanbod in 2 wijken), Heusden-Zolder (totaal van 5 zaalvoetbalinitiaties) en Roeselare (uitbreiding bestaand voetbalproject, initiatie street dance via sport op school). In Ronse (verschillende jongeren uit verschillende wijken betrokken in organisatie wekelijks aanbod) en Boom (negen jongeren die een animatorcursus volgden en hierbij stage liepen binnen verschillende (gemeentelijke) diensten, jeugddienst, sportdienst, buitenschoolse kinderopvang) daarentegen nam het project een ruimere omvang aan. Dit was te linken aan het feit dat men binnen deze twee projecten werkte rond het bereiken van de doelstellingen met betrekking tot de persoonlijke ontwikkeling van maatschappelijk kwetsbare jongeren.

In alle projecten werden (minimale) tussentijdse resultaten geboekt tijdens het eerste projectjaar⁶

- Duffel: slaagde men er in een activiteitenaanbod aan te bieden in de wijk en een vaste medewerker (via Vlabus) in te schakelen dit aanbod te ontwikkelen;
- Heusden-Zolder: aanstellen van twee medewerkers voor het Street Action aanbod + organisatie van 5 zaalvoetbalactiviteiten.
- Hasselt: opmaak sportkalender
- Roeselare: groot bereik van meisjes via een aanbod op school
- Vilvoorde: organisatie lessenreeks cheerleaden
- Boom: organisatie animatorcursus, met 9 deelnemers
- Ronse: vormen van een kerngroep van geëngageerde jongeren

⁶ Voor een volledig overzicht, zie bijlagen

Daar waar we over het eerste jaar kunnen besluiten dat de meeste projecten (voorzichtige) resultaten boekten (enkel het project in Heusden-Zolder bereikte nog niet echt iets concreet) stelden we vast dat een (goed) tussentijds resultaat niet altijd automatisch betekent dat de resultaten zich na twee jaar automatisch op hetzelfde niveau bevinden. In de bovenstaande cijfermatige analyse werd dit reeds beschreven. Zo bereikte het project in Heusden-Zolder in het tweede projectjaar betere resultaten in vergelijking met het eerste projectjaar daar waar de projecten in Roeselare en Duffel dan weer mindere resultaten bereikten.

Zowel tijdens het eerste als tweede projectjaar dienden de projecten **bij te sturen**. Zo merkte men in Duffel dat het **aanbod** in de zomervakantie niet aansloeg en dat het koken niet populair was onder de jongeren. De gemeente gaf aan dit beter vooraf te hebben afgetoetst dan dit zomaar top-down aan te bieden. In Heusden-Zolder merkte men dat het idee van de buurtbattles niet aansloeg. Er was hiervoor geen draagvlak aanwezig onder de jongeren. Het feit dat men dit vooraf niet had afgestemd met de jongeren, heeft hier een belangrijke rol gespeeld. Voor aanvang van het project dacht men ook via de sociale partners een contact te hebben met de jongeren uit de doelgroep, maar tijdens de loop van het project bleek duidelijk dat dit niet het geval was. In dit project diende men het project dus, tegen de verwachtingen van de sportdienst in, van nul op te bouwen. Dit vergde een bijsturing en men besloot dan ook gedurende het eerste jaar vooral in te zetten op het opbouwen van dit contact. Met het aanstellen van twee extra Street Action-medewerkers in het najaar van 2012 werd dit ook het focuspunt in 2013. Vanaf het begin van dat jaar legden de medewerkers namelijk huisbezoeken af om zichzelf en het project kenbaar te maken onder de jongeren van de wijken, waar men goed in slaagde. Ook op het aantonen van de nood aan een extra buurtsportmedewerker kwam men terug. Al tijdens het eerste projectjaar kreeg men te maken met extra **besparingen**. **Hierbij** zag men in hier in de nabije toekomst geen verandering in te kunnen brengen. In het project van Hasselt wou men naar het tweede projectjaar toe voornamelijk bijsturen op het vlak van het **verhogen van het engagement van de jongeren** en meer **wijkoverschrijdend** gaan werken. In het eerste opzet is men niet geslaagd, in het tweede deel. In het project in Roeselare moest men bijsturen op het vlak van **timing**. Door het aanwerven van nieuw personeel bij de betrokken diensten, liep het project een half jaar vertraging op. Naar het tweede projectjaar wou men de stap maken van de scholen naar de wijken en dus het **aanbod verhuizen**. Dit leverde niet het gewenste resultaat op, de bereikte meisjes in de scholen verhuisden niet mee. Hier zag men vanuit de organisatie van het project geen oplossing en men besloot niet meer bij te sturen en dit deel van het project tijdens het tweede projectjaar te stoppen. Vilvoorde diende ook bij te sturen op het vlak van timing. Door vertragingen binnen andere diensten werd de heraanleg van het pleintje in het eerste projectjaar al een aantal keer uitgesteld en uiteindelijk verschoven naar 2013. Daarnaast werd aan de gevraagde inspraak en mening van de jongeren uit de wijk niet helemaal tegemoetgekomen (fout lag niet bij de programmaorganisatoren, maar bij de ondersteunende diensten), wat leidde tot een vertrouwensbreuk met de jongerenwerkers in het tweede projectjaar. Verder werd deze stad ook geconfronteerd met een groot aantal jongeren dat van de werking van het pleintje naar het centrum verhuisde. Hier wenste men in het tweede projectjaar een oplossing voor te vinden. Waar men dan ook in slaagde door het aanbod te organiseren in het centrum, hetgeen de populairste locatie was. De jongeren van het pleintje werden opgepikt met de bus en naar het aanbod gevoerd. In Boom organiseerde men in het begin, naast de animatorcursus voor de jongeren, ook een activiteitenaanbod voor alle jongeren van Boom (niet enkel de animatoren). Dit was, zo gaf de sportdienst aan, evenwel te **top-down** georganiseerd. Gaandeweg verhoogde men de inspraak van de jongeren. Daarnaast werd men op

het plein ook geconfronteerd met een vaste kern aan jongeren, een echte klik, waardoor het als buitenstaander (nieuwe jongere) moeilijk was om de stap te zetten naar deze activiteiten. Dit is iets wat we enkel bij deze gemeente hoorden, maar wat dus ook een wezenlijke drempel kan vormen voor jongeren met betrekking tot hun sportparticipatie. Andere **drempels** die jongeren uit deze doelgroep ervoeren, die we over de verschillende projecten heen hoorden en waar men rond diende bij te sturen, waren het zich vooraf moeten inschrijven voor een activiteit, financiële drempels, bereikbaarheid,... . In Ronse stuurde men ondermeer bij door **de jongens- en meisjeswerking** los te koppelen van elkaar, waarbij de meisjeswerking gestuurd zou worden vanuit de dienst samenlevingsopbouw.

Verder bleek het **samenwerken** niet in alle gemeenten/steden goed te verlopen. In Duffel kwam de praktische uitvoering voornamelijk in handen van de sportdienst, daar waar het de doelstelling van het OCMW was om zelf pro-actiever naar de jongeren uit de doelgroep te stappen. In Heusden-Zolder bleken de sociale partners dan weer over weinig tot geen contacten met jongeren uit de doelgroep te beschikken en men koos dan ook voor een andere samenwerking. Men gaf aan hier vooraf niet goed over te hebben nagedacht waardoor men een samenwerking was aangegaan met een organisatie die zich voornamelijk richtte op kinderen. Het gewicht met betrekking tot de sociale partner kwam meer te liggen bij de jongerenwerker die dan zou instaan voor het contact met de jongeren uit de wijken. In Ronse tot slot was niet duidelijk wie de trekker was en waren de taken naar elkaar toe niet duidelijk gecommuniceerd. In het tweede projectjaar werd hieromtrent duidelijkheid geschept.

De **belangrijkste conclusie** die men binnen de zeven projecten kon maken, was dat het werken rond het opnemen van meer verantwoordelijkheid door de jongeren langer duurt en moeizamer verloopt dan men vooraf gedacht had. In vijf van de zeven gemeenten was men binnen na twee jaar nog niet toe om te werken rond deze doelstellingen, maar zette men voornamelijk in op het bereiken, aantrekken en behouden van jongeren uit de doelgroep (Roeselare, Hasselt, Heusden-Zolder, Duffel). Zowel in Duffel als Heusden-Zolder haalde men expliciet aan dat de jongeren enkel naar Street Action komen om te participeren en nog te jong waren. In de projecten van Ronse en Boom slaagde men er in een groepje jongeren (ongeveer 10 per project) bij elkaar te krijgen en het engagement onder deze jongeren te verhogen. In Boom startte men tijdens het eerste projectjaar zelfs al met het aanbieden van een cursus. In het tweede projectjaar ronden de jongeren hun stage af en ondersteunden ze het Street Action-aanbod. Ook deze twee gemeenten ervoeren, ondanks dat ze al verder stonden dan de overige vijf gemeenten, moeilijkheden met betrekking tot het werken rond deze doelstellingen met jongeren uit de doelgroep. Zij werden onder andere geconfronteerd met het feit dat de meeste jongeren veel sturing nodig hadden (Ronse) en de tijdsinvestering die het vergde om verschillende jongeren op te volgen, te ondersteunen en te blijven motiveren om hun traject te blijven volhouden (Boom).

Met betrekking tot het bijsturen van de doelstellingen merken we dat deze ook na het eerste projectjaar niet helder geformuleerd waren.

In de omschrijving van de kritieke succesfactoren komen we hier op terug.

2. Stand van zaken medio 2014

Zes maanden na het beëindigen van de ondersteuning vanuit het ISB voor het project contacteerden we de gemeenten opnieuw. Doel was om op deze manier de continuïteit van de projecten na het stopzetten van de ondersteuning vanuit het ISB in kaart te brengen. Daaruit bleek dat het project in Duffel is stilgevallen en in Hasselt de invulling van het project zal worden herbekeken. In Ronse en Boom gaat men verder in de ingeslagen weg rond het **ontwikkelen van jongeren uit de doelgroep**. De opgeleide jongeren worden ingeschakeld in de organisatie van het aanbod en naar de toekomst toe wil men een nieuwe cursus aanbieden. Tijdsinvestering lijkt ons hierbij centraal. Nemen we het voorbeeld van een kleine gemeente, waarbij de sportdienst uit enkele VTE's bestaat. Deze sportdienst wil werken rond het opleiden van jongeren tot vrijwilligers en hen gedurende lange periode ondersteunen zonder hierbij beroep te kunnen doen op ondersteunende diensten of organisaties. Wij vragen ons af of men dit kan blijven volhouden en vooral of men eenzelfde kwaliteit kan waarborgen. Zo werd in Boom na het wegvallen van de sociale partner het wekelijkse aanbod teruggeschoefd naar een tweewekelijks aanbod omdat het project er terugviel op één persoon. We stellen ons hierbij de vraag of het gewicht van het ondersteunen van de jongeren op de schouders van één persoon kan worden gedragen. In Roeselare en Vilvoorde wordt Street Action verder gezet als een **onderdeel van de werking van de sociale partner**. In Heusden-Zolder wordt het **programma** ook **verder gezet**, waarbij de nadruk komt te liggen op het kickboksen. Geen enkele van de gemeenten en steden die tijdens het project er niet in slaagden jongeren te versterken, heeft dit een half jaar nadien kunnen bewerkstelligen. Het feit dat de stap naar het werken rond competentieontwikkeling bij een aantal gemeenten en steden nog steeds niet gezet is (hoewel dit van bij aanvang wél degelijk werd vooropgesteld), toont de moeilijkheden aan van het bereiken en behouden van deze jongeren.

3

Kritieke succesfactoren

3. Kritieke succesfactoren

3.1 Noodzakelijke voorwaarden

Deze noodzakelijke voorwaarden worden weergegeven als een aantal kritieke succesfactoren en knelpunten met betrekking tot de 8 pilootprojecten van Street Action. Het gaat hier over factoren die, wanneer ze in acht worden genomen, de kans op een succesvol verloop van het project kunnen verhogen. Zoals tijdens de inleiding aangehaald, hebben deze noodzakelijke voorwaarden betrekking op het bereiken, aantrekken en behouden van maatschappelijk kwetsbare jongeren.

3.1.1 Realistische doelstellingen en plan van aanpak

Een eerste vaststelling die we kunnen maken, is dat een aantal projecten voor de start **niet realistisch** waren wat betreft hun doelstellingen en plan van aanpak. Zo dacht men het nog onbestaande contact met de jongeren te kunnen opbouwen in twee maanden tijd of jongeren zelfstandig een aanbod te laten organiseren binnen het jaar. We kunnen hierbij concluderen dat hoe verder men afstaat van de problematiek van de doelgroep, hoe onrealistischer men was wat betreft de doelstellingen. Zo formuleerden de partners die het dichtst bij de doelgroep stonden of hieromtrent het meeste ervaring hadden, achteraf bekeken de meest realistische doelstellingen⁷. Door het project in de praktijk trachten te ontwikkelen en ervaringen op te doen, hebben de (onervaren sportpartners van de) gemeenten hieromtrent gaandeweg meer inzicht verworven en hun **doelstellingen bijgesteld**. Zo startte een aantal projecten met het aanbod top-down te organiseren, maar konden we vaststellen dat ze gaandeweg evolueerden naar een **bottom-up** aanpak, waarbij men vertrok vanuit de inbreng van de jongeren zelf. Al blijkt dit na twee jaar nog steeds niet het geval te zijn voor alle gemeenten. Sommigen blijven eerder top-down denken. Dit gebeurt zowel met betrekking tot de aanpak en acties als met betrekking tot de keuze van de sporten (sportdienst biedt sportactiviteiten aan, jongeren nemen deel), acties, soorten sporten, Zo koos men in Roeselare bijvoorbeeld specifiek om te (blijven) werken rond dans en voetbal. Een ander voorbeeld hiervan was het organiseren van een animatorcursus en het vastleggen van een weekend, zonder hierbij inspraak te verlenen aan de jongeren die men wou bereiken. Gevolg hiervan was dat er slechts een beperkt aantal jongeren een kijkje kwam nemen en na enkele uren de cursus reeds verlieten.

Verder is het van belang om **operationaliseerbare doelstellingen** te hanteren, met duidelijke indicatoren. Een goede doelstelling is SMART-gedefinieerd: Specifiek, Meetbaar (evalueerbaar), Acceptabel, Realistisch en Tijdsgebonden. Dit principe is alom bekend, maar toch bleken verschillende gemeenten/steden al te vaak te starten met vage doelstellingen, onrealistische en moeilijk evalueerbare doelstellingen. Enkele voorbeelden zijn:

- samenhangsgevoel creëren tussen de jongeren in de wijken en tussen de wijken zelf;
- middellange termijn: jongeren een sociaal engagement opnemen;

⁷ Dit komt overeen met bevindingen van voorgaand onderzoek van Theeboom en Nols (2014). Zij concludeerden in hun onderzoek naar sportpluspraktijken dat sportpraktijken vaak minder helder geformuleerde doelstellingen hebben. Er werd daarbij opgemerkt dat praktijken die vanuit een professionele sociale-, welzijns- of onderwijsinbedding worden georganiseerd of zich konden beroepen op bijkomende professionele ondersteuning hun sociale doelstellingen vaak helderder formuleren.

- discipline + attitudes bij jongeren bijbrengen via sport;
- jongeren meenemen in een verhaal;
- empoweren van jongeren, hun netwerk verbreden

3.1.2 Integrale samenwerking

Een tweede vaststelling heeft betrekking op de samenwerking tussen verschillende partners. Niet enkel duidelijk gedefinieerde doelstellingen zijn van belang, maar ook een duidelijke taakverdeling tussen de verschillende betrokken partners.

Hieronder bespreken we een aantal factoren die een samenwerking kunnen beïnvloeden, geïllustreerd met voorbeelden uit de verschillende projecten⁸.

1. Keuze sociale partner

Op basis van de huidige bevindingen bood een samenwerking met een **sociale partner**, die **reeds aanwezig** is in een specifieke buurt (er een werking heeft), de grootste kans om succes te hebben. Reden hiervoor was enerzijds dat de jongeren uit de doelgroep reeds bereikt werden en er een vertrouwensband aanwezig was en anderzijds dat een Street Action-aanbod kon worden ingebed binnen een bestaand kader (een voorbeeld hiervan vinden we terug bij de stad Vilvoorde). Ook naar duurzaamheid en continuïteit van het project in de toekomst, vormde dit een belangrijke factor omdat het aanbod op deze manier werd ingebed binnen een bestaande jongeren- of tienerwerking (bv. Ronse). We verwachtten dit bij aanvang van een ander project ook terug te zien bij de gemeente die samenwerkte met een vzw die veel ervaring had met de doelgroep. Hier kunnen we echter geen uitspraken rond doen, daar het project na 1 jaar gestopt werd (zie supra).

Projecten waarbij het contact met de doelgroep nog onbestaande was en die een **werking van nul** uit de grond wensten te stampen, dienden eerst en vooral te **investeren** in het **contact** en het opbouwen van een vertrouwensband met de jongeren uit deze doelgroep (vindplaatsgericht te werk gaan, in de buurt aanwezig zijn, luisteren, ...). Dit bleek een cruciale factor, maar is iets wat gauw een jaar of langer in beslag neemt. Zo merkte men in het project van Heusden-Zolder waar men vooraf dacht samen te werken met partners die goede contacten hadden met jongeren in de wijken, maar waar men uiteindelijk een werking van nul uit de grond heeft gestampt. Pas in het tweede projectjaar slaagden ze er in jongeren uit de doelgroep te bereiken en aan te trekken. Deze tijdinvestering komt, zoals blijkt uit de vergelijking tussen de initiële en bereikte doelstellingen, niet altijd overeen met wat men vooraf verwacht had. De conclusie hier is dat wanneer men vooraf nog geen contact had met de jongeren, het project niet gerealiseerd kon worden. Althans niet de doelstellingen rond het ontwikkelen van jongeren. Dit zagen we ook bevestigd in het project van Duffel.

De aanwezigheid van een bestaande werking en bestaand contact met jongeren uit de doelgroep biedt echter nog **geen garantie** dat men er binnen de twee jaar in zal slagen jongeren meer

⁸ Meer info over de voorbeelden kan ook telkens teruggevonden worden in de bijlagen

verantwoordelijkheid te laten opnemen en zich zodoende te ontwikkelen. Voorbeeld hiervan vinden we terug onder meer terug in Roeselare waar jongeren sporadisch wel initiatief nemen, maar waar regelmaat hierin niet kon worden vastgesteld.

2. Efficiënte bundeling van ervaring, kennis en expertise

Van belang hierbij is zoals gezegd dus te streven naar een samenwerking. Een gerichte bundeling van krachten waarbij de expertise van elke partner op een efficiënte manier wordt aangewend en ingeschakeld, biedt immers een duidelijke meerwaarde en betekent een win-win voor elke partij. We constateren volgende win voor de verschillende partijen.

De sportdienst

- Kan via de sociale partner(s) een toegangspoort vinden tot de (vaak moeilijk te bereiken) doelgroep van jongeren die leven in maatschappelijk kwetsbare situaties
- Gebruik maken van de reeds bestaande contacten en de vertrouwensband die de sociale partner heeft opgebouwd met de jongeren (i.f.v. bereiken jongeren).
- Men kan ook een beroep doen op de expertise van de sociale partner wat betreft het omgaan met en de aanpak van deze jongeren (bv. niet klaar staan met een lesvoorbereiding van 14u tot 17u en om 14 u al van start willen gaan, maar wel flexibel zijn, inspelen op wat de jongeren aangeven, vindplaatsgericht te werk gaan,...), alsook op de kennis die de sociale partner heeft over specifieke aandachtswijken
- Als gevolg van bovenstaande punten: efficiëntere tijdsinvestering
- De sportdienst kan zichzelf en het sportaanbod bekendmaken onder de jongeren (i.f.v. lange termijn).
- De sportdienst kan inzicht verwerven om hun aanbod meer toegankelijk te maken bij de doelgroep (financiële drempels, variatie aanbod,...)

“Dienstoverschrijdend werken is denk ik heel belangrijk. Toch als sportfunctionaris ben ik niet echt een ervaringsdeskundige om met kansengroepen om te gaan. En ik vind persoonlijk dat men het niet mag onderschatten wat voor extra workload het met zich mee brengt bovenop de dagelijkse werking. (diensthoofd sport, Vilvoorde).

Belangrijke vaststelling is dat het niet altijd de sportdienst is die via de sociale partner een toegangspoort vindt tot de doelgroep, maar dat in sommige gemeenten het programma een hefboom is geweest (Boom (nieuwe straathoekwerker), Roeselare (nieuwe buurtsportcoördinator en Heusden-Zolder (jongerenwerker)) om te investeren in een toegangskanaal naar de jongeren. De straathoekwerker van Boom vond met het Street Action-programma een goede ingang tot de jongeren. Binnen de andere twee gemeenten dienden de sociale partners deze toegang nog mee te ontwikkelen.

De sociale partners

- Kunnen (al dan niet reeds bestaande) werking uitbreiden met aantrekkelijk aanbod (sport)

- Inzetten van de sporttechnische en didactische expertise van de sportdienst
- Er kan beroep worden gedaan op de bestaande contacten die de sportdienst heeft (bv. jeugddienst, organisaties, scholen, clubs, accommodatie/materiaal,...)
- Efficiëntere tijdsinvestering: vereenvoudiging en ontlasting van bepaalde taken. De voorbereiding en organisatie van de sportactiviteit ligt bijvoorbeeld in handen van de sportdienst, waardoor men als sociale partner misschien sneller zal kiezen voor sport, daar waar men dit misschien anders uit de weg zou gaan en zou opteren voor andere activiteiten.
- De sociale partner moet minder geld besteden aan de organisatie van deze activiteit (minder werkingskosten) waardoor de activiteit zelf beter betaalbaar wordt voor de sociale partner en er meer werkingsmiddelen overblijven voor de organisatie van andere activiteiten.

Kortom, de efficiëntie met betrekking tot het bereiken van en communiceren met jongeren uit de doelgroep en het bekendmaken van sportaanbod alsook het laagdrempeliger organiseren ervan kan zo verbeteren. De (sport)participatie van de jongeren kan op deze manier structureel verhoogd worden. Door het inschakelen van een sociale partner kan bekendheid van het project verhoogd worden en beginnen leven onder de jongeren, omdat zij dagelijks meer aanwezig kunnen zijn in de wijk of buurt (i.f.v. infoverspreiding, voeling doelgroep, zorgen voor toeleiding naar, inventariseren voor feedback, bieden van ondersteuning,...). De sociale partner kan dan weer meer tijd investeren in de doelgroep omdat ze taken uit handen kan geven aan de sportdienst. Dergelijke succesvolle samenwerking zorgt uiteindelijk voor een **derde win**, namelijk dat de **jongeren** uit specifieke aandachtsbuurten de mogelijkheid krijgen te participeren binnen een sportaanbod in hun buurt en daardoor de kans krijgen zichzelf te ontwikkelen. Waarbij dit alles structureel verankerd wordt binnen een ruimer beleid (in plaats van bijvoorbeeld losstaande projecten). Een voorbeeld hiervan vinden we terug in Ronse.

3. Succesfactoren samenwerking

Voornamelijk een **duidelijke trekker** die het heft in handen neemt, bleek van belang. Zo liep het project in Ronse in het begin moeizaam omdat niet duidelijk afgesproken was wie de leiding zou nemen. Dit heeft men dan aangepakt en de verantwoordelijkheid gelegd bij buurtsport. Vanaf dan draaide het project beter. Niet alleen voor de duidelijkheid binnen het project en de uitvoering ervan, maar ook voor het creëren van een draagvlak binnen het ruimere beleid. Het moet tot slot duidelijk zijn welke partner in staat voor welk facet binnen het project, zodat dit ook duidelijk is binnen de eigen dienst, over de diensten heen (jeugd, vrije tijd, diversiteit, preventie,...) en binnen het lokale beleid. Het **uitspreken** van **verwachtingen** en te ondernemen acties naar elkaar toe is hierbij van groot belang. In Heusden-Zolder waren de verwachtingen naar de verschillende partners bijvoorbeeld vooraf niet duidelijk gecommuniceerd. De sportdienst verwachtte van de sociale partner dat deze reeds een contact had met de jongeren uit de wijken, wat niet het geval was. Binnen het project in Ronse verliep de ondersteuning van de jongeren in het begin moeizaam, omdat vooraf niet duidelijk afgesproken was welke partner hiervoor zou zorgen. Men nam van elkaar aan dat de ander hiervoor zou instaan. Een duidelijke communicatie had dit kunnen voorkomen. Zo liep dit project beter vanaf het moment men duidelijk naar elkaar toe uitsprak wat de verwachtingen waren, hoe de taakverdeling er uit zag en wie het voortouw zou nemen.

4. Personeelsverloop

Een zeer opvallende vaststelling inzake de duur van het project en de inbedding ervan op lange termijn, was de duidelijke evolutie met betrekking tot de sociale partner. Eerst en vooral stelden we veel **personeelsverschuivingen** vast bij de sociale partners gedurende de twee jaar dat het onderzoek liep:

- personen waarvan het contract binnen bepaalde diensten/organisaties niet verder liep en die niet vervangen werden bij het wegvallen van de partnerorganisatie;
- verantwoordelijke van de sociale partner die van functie veranderde, maar die binnen de dienst of organisatie niet vervangen werd;
- personeelswissels of een steeds wisselende verantwoordelijke waardoor de vertrouwensband met de doelgroep opnieuw opgebouwd diende te worden bij deze gemeenten waar het personeel van de sportdienst of sociale partner rechtstreeks in contact met de doelgroep kwam.

Dit fenomeen bleek niet bevorderlijk voor het proces. Al te vaak bleek met het wegvallen van de persoon ook het wegvallen van het draagvlak binnen die dienst en het ruimere lokale beleid. Al zagen we binnen twee projecten dat **personeelswissels** niet altijd nefaste gevolgen hoeven te hebben en waarbij een personeelswissel omwille van het gecreëerde draagvlak en tijdsinvestering geen grote negatieve invloed had. Dit waren niet toevallig die projecten die het verst gevorderd waren in het bereiken van hun doelstellingen. Zo werd de gemeente Boom geconfronteerd met vele personeelswissels, maar bleef hier het project en de samenwerking tussen de partners goed lopen. Onder meer omwille van het feit dat dit project deel uitmaakte van het takenpakket van de preventiedienst (sociale partner) en dat men goed gebriefd werd door de partner. Daarnaast merkten we dat er binnen sommige projecten wel een **samenwerking** was op **papier** maar dat hier in de praktijk niets van terug te vinden was (bijvoorbeeld het OCMW dat naar voren geschoven werd als sociale partner). Wanneer we deze dienst echter een aantal vragen stelden, kon men hier niet duidelijk op antwoorden en bleek dat men niet op de hoogte was van het verloop van het project. De reden voor deze samenwerking op papier is de voorwaarde die vanuit het ISB werd gesteld om deel te kunnen nemen aan het project en om inhoudelijke en geldelijke steun te kunnen ontvangen, namelijk een samenwerking uitbouwen tussen de sportdienst en een sociale partner.

Bij een samenwerking is het van belang om vooraf duidelijk met verschillende betrokken partijen rond de tafel te zitten en ook **duidelijk taken te omlijnen**. Dit ontbrak echter bij op één na elk project omwille van de beperkte voorbereidingstijd die deze projecten hadden. De tijd die de projecten kregen tussen de oproep om aan het project deel te nemen en de deadline om een voorstel in te dienen, werd door elk project als te kort ervaren (bekendmaking project op 22/11/2012, deadline indienen voorstel 10/01/2012). Bijna elk project gaf aan meer tijd te hebben willen investeren in het uitdenken en voorbereiden van het programma.

Een andere vaststelling is dat sommige sportdiensten de opdracht doorschoven naar de sociale partner. In wezen is dit geen slecht gegeven (ieder zijn bevoegdheid en expertise), maar het lijkt ons toch relevant om als sportdienst betrokken te blijven bij het project. Al was het maar om bekend te

zijn en blijven bij de doelgroep om hen zo op lange termijn te kunnen betrekken in een (buurt)sportaanbod.

3.1.3 (Inbedding) beleid

Hierboven haalden we reeds even aan dat het in functie van de continuïteit en praktische uitvoering van het project van belang is een **draagvlak** te creëren binnen zowel de betrokken dienst alsook binnen het ruimere lokale beleid (zowel m.b.t. sport, vrije tijd als jeugd). Zo kunnen enerzijds personeelsswissels worden opgevangen, maar ook een ruimere beleidsvisie en –strategie rond (maatschappelijk kwetsbare) jeugd ontwikkeld worden waarvan het Street Action programma van een gemeente dan deel kan uitmaken. Zo kunnen opgeleide jongeren, in dit geval Street Action coaches (diploma animator), ingeschakeld worden binnen de gemeentelijke vrijetijdswerking. Andere diensten en organisaties kunnen op deze manier ook betrokken worden bij het project. In de praktijk bleek deze transversale samenwerking over verschillende beleidsdomeinen heen nog lang niet gerealiseerd. De diensten op het werkveld werkten wel samen, maar een overkoepelend beleid ontbrak.

Het was voor ons zeer duidelijk af te leiden uit de interviews of een programma al dan niet paste binnen een ruimer beleid, waarbij de gemeenten/steden echt wilden inzetten op jongeren uit aandachtsbuurten of dat het project op zichzelf stond zonder verankering. Gemeenten en steden die konden rekenen op een ruimer draagvlak (interesse vanuit de dienst en het beleid, de mogelijkheid om tijd te investeren in het project, terecht kunnen bij het diensthoofd met vragen,...) haalden een hoger niveau en bereikten meer van hun vooropgestelde doelstellingen. Een voorbeeld vinden we terug in Ronse, waar zowel de buursportcoördinator als de betrokken sociale partners vanuit hun opdracht als buursportcoördinator, wijkwerker en diversiteitsmedewerker de tijd, het vertrouwen en de nodige budgetten (zeker na het sportzetten van de ondersteuning vanuit het ISB) kregen van hun diensthoofden/oversten om energie te steken in het Street Action-project.

Tot slot, wat volgens de bevraagde sportdiensten sterk verankerd zit met betrekking tot de evaluatie van de doelstellingen binnen hun beleidsplannen is het kwantitatieve luik (het sportaanbod moet zoveel mogelijk mensen bereiken). De sportdiensten van de verschillende gemeenten en steden geven aan dat de focus binnen het beleid ruimer gericht moet zijn, niet enkel op deelnemersaantallen, maar ook op processen en het aantrekken van specifieke doelgroepen in het aanbod.

3.1.4 Ondersteuning vanuit overkoepelende organisatie (ISB)

“Ja, ik denk dat dankzij de ondersteuning of toch met zich in te schrijven in een project als Street Action, dat dat eigenlijk een extra duw in de rug kan zijn om t.a.v. een aantal moeilijk bereikbare doelgroepen toch wel het één en het ander te gaan bereiken. Dat dat een extra motivatie kan zijn om daar rond te werken, om daar iets aan te doen.” (Wijkwerker, Ronse).

Met betrekking tot de continuïteit en verzelfstandiging naar de toekomst toe is het verankeren van de projecten na afloop van de ondersteuning vanuit het ISB van groot belang. Zowel de ondersteuning op **financieel** vlak als **inhoudelijke ondersteuning** (intervisies, bezoek projectmedewerker,...). Het is een belangrijk aandachtspunt om iets duurzaam op te bouwen, zodat de jongeren niet teleurgesteld worden en op basis van het opgebouwde vertrouwen kan dan worden verder gewerkt. Tijdelijke projecten lijken ons omwille hiervan dan ook geen optimale uitgangsbasis, behalve wanneer ze tot doel hebben om nadien geïntegreerd te worden binnen een gemeentelijke of stedelijke werking. Belangrijk gegeven om hierin te slagen, is de gedragenheid binnen het lokale beleid en de overtuiging van de deelnemende diensten met betrekking tot het programma in functie van personeelsinzet en tijdsinvestering. Daarnaast lijkt ons echter ook de verdere inhoudelijke ondersteuning vanuit een overkoepelende organisatie (zoals het ISB), nog steeds cruciaal. De rol van het ISB is na het initiëren en opvolgen van de eerste twee projectjaren nog niet uitgespeeld, zeker wat betreft de begeleiding van projecten die minder ervaring hebben in het werken rond deze problematiek. De ervaringen die het opgedaan heeft met het Street Action-project past dan ook goed in de nieuwe verantwoordelijkheid van het ISB als expertisecentrum rond buurtsport. Het ISB kan een verbindende functie vervullen en met de opgedane kennis in de verschillende projecten opereren als een kenniscentrum hieromtrent. Hierdoor kunnen gemeenten en steden die een soortgelijk project uit de grond wensen te stampen inhoudelijk ondersteund worden. Dit zagen we onder meer terug bij de 15 projecten die het tweede jaar van start zijn gegaan. Het ISB werd gecontacteerd door verschillende gemeenten/steden met een aantal vragen en ook de acht pilootprojecten werden (al dan niet door doorverwijzing van het ISB) gecontacteerd met vragen rond hun project.

Het gegeven dat de verschillende projecten ook **van elkaar** konden **leren** door informatie en ervaringen uit te wisselen tijdens intervisiemomenten en studiereizen georganiseerd door het ISB, beschouwen we ook als zeer zinvol. De deelnemende gemeenten gaven aan dit inspirerend, motiverend en leerrijk te vinden. Zo haalden een aantal sportdiensten aan dat de vorming rond vindplaatsgericht te werk gaan hen inzichten had opgeleverd en dat ze daardoor hun doelstellingen en plan van aanpak konden bijsturen.

3.1.5 Begeleiding van de jongeren: cruciaal

Eén van de voornaamste factoren voor het aantrekken, behouden en ontwikkelen van jongeren blijkt de begeleiding te zijn. Belangrijke factoren worden hieronder opgesomd.

- De lesgevers, animatoren en begeleiders dienen niet alleen over sporttechnische kennis te beschikken, maar ook en vooral over kennis inzake (het werken met) de doelgroep. Ze dienen over een aantal eigenschappen te beschikken om jongeren te enthousiasmeren en gemotiveerd te houden (o.a. lesgeefstijl, sociale en pedagogische vaardigheden: bv. geduld, communicatie, positieve bekrachtiging, inlevingsvermogen,...). Het opbouwen van een vertrouwensband, onder andere door een luisterend oor te bieden en tijd te investeren, is hierbij belangrijk.

In Boom merkte men dat het inzetten van Street Action-coaches een meerwaarde betekende voor het aantrekken en behouden van andere jongeren uit de wijk.

“Dat er mensen met een zelfde afkomst de lessen geven. Zij hebben soms zo nog wel dat tikkeltje meer dat je zelf niet hebt, dat die op iets inspelen en dikwijls korter op de bal spelen dan dat wij kunnen doen, dus dat vind ik ook heel positief. Uiteindelijk houden we de jongeren ook wel een beetje van de straat. Dat deden we ervoor ook al, maar nu bereiken we toch wel meer +12jarigen, nu zijn er ook meer ouderen aanwezig.” (Sportpromotor, Boom)

We zien dat vooral een **veilige omgeving** en een **opgebouwde vertrouwensband** tussen de jongeren en de begeleiders vanuit de sportdienst of sociale partner van cruciaal belang is om de stap naar het opnemen van verantwoordelijkheid te zetten. Investeren in dit veilig klimaat waar jongeren zichzelf kunnen zijn en in een band tussen jongeren onderling en tussen de jongeren en de begeleiders is dan ook cruciaal. Sport kan daarvoor een goed aantrekkingsmiddel zijn omdat sport in tegenstelling tot andere socio-culturele activiteiten vaak meer deelnemers aantrekt onafhankelijk van hun socio-economische status. Voorwaarde hierbij is dat dit aanbod laagdrempelig, gestructureerd en systematisch ontwikkeld wordt. Daarnaast blijkt de begeleider ook een belangrijke rol te kunnen vervullen in het opbouwen en uitbreiden van het netwerk van de jongeren.

3.1.6 Uitbouwen activiteitenaanbod

Een andere belangrijke factor binnen het Street Action-project is de uitbouw van een activiteitenaanbod. De projecten werden geconfronteerd met **drempels** die jongeren ervoeren met betrekking tot hun participatie zoals het zich vooraf moeten inschrijven voor een activiteit, financiële drempels, bereikbaarheid,... Ook flexibiliteit van het aanbod (tijdstip, inhoud,...) en van de animatoren/ jongerenbegeleiders/lesgevers (jongeren die niet of later komen opdagen, vroeger de activiteit verlaten of met een last minute wijziging van het programma) zijn belangrijke aandachtspunten. Verder blijkt het werken volgens een vast tijdstip voor de jongeren een houvast te zijn. Zij bekijken dan nog wel bij elke activiteit of ze aanwezig zullen zijn, maar het zorgt voor een bepaalde zekerheid. In de gemeente Boom bijvoorbeeld organiseerde men een schaatsactiviteit op een andere dag dan het vaste wekelijkse moment en er kwam heel wat minder volk opdagen.

Om jongeren te bereiken, is het voornamelijk van belang om vindplaatsgericht en laagdrempelig te werk te gaan:

Het is beter om binnen een laagdrempelige werking ineens toe te komen met een sportaanbod (bv. klimmuur) dan te werken met een aanbod waar men vooraf moet inschrijven en men op een bepaald uur ergens verzamelen. In hun buurt, zeer vindplaatsgericht, gewoon toekomen met een sportaanbod werkt. Er waren 50, 60 jongeren aanwezig, de meesten hebben de muur beklommen. (Jeugdwerker, Vilvoorde).

Verder blijken er een aantal factoren mee de mate te bepalen waarin een activiteit succesvol kan zijn. Zo hangt de mate waarin een activiteit succesvol is, onder meer af van **de organisatie** van het aanbod: wordt er geopteerd voor losse activiteiten (zoals bv. voetbal, basketbal, dans, badminton, tornooi...), uitstappen (bv. fitness, zwembad), een lessenreeks (bv. cheerleading, zie infra), het aanbieden van een cursus, of een combinatie van al deze zaken. Van belang hierbij is dat er **inspraak** gegeven wordt aan de jongeren zodat alles afgetoetst en afgestemd wordt met hen. Voorbeeld is de organisatie van een lessenreeks cheerleading binnen één project. De meisjes gaven aan dit graag te doen, waarop het project een lessenreeks heeft aangeboden. Het is dus belangrijk een **bottom-up** aanbod te voorzien en het programma niet top-down te regisseren (zoals bij verschillende gemeenten in het begin wel het geval was). Voordelen van deze aanpak zijn onder meer dat de jongeren het gevoel krijgen dat er naar hen geluisterd wordt en dat de motivatie om te participeren hoog ligt als gevolg van het feit dat ze zelf inspraak krijgen. Dit werd onder meer ook beaamd door de gesprekken met de jongeren. Zij gaven aan dat ze het goed vonden dat ze zelf mee konden beslissen en dat er dus naar hen geluisterd werd. Daarnaast hebben de jongerenbegeleiders op deze manier binnen hun werking ook een extra middel om de jongeren te motiveren tot deelname (zie supra). Uit ervaring blijkt namelijk dat jongeren vaak gelijkaardige activiteiten kiezen als het bestaande aanbod vanuit de sportdienst, maar blijkt het feit dat de jongeren gehoord worden, de jongeren een stuk gemotiveerder maakt om te participeren. In een aantal gemeenten werd het aanbod in het begin voornamelijk geregisseerd vanuit de sportdienst. Vier gemeenten vertrokken echter vanuit de betrokkenheid van de jongeren zelf wat de organisatie en het tot stand komen van het uiteindelijke Street Action-aanbod betreft. Opvallend hierbij is dat alle gemeenten aangeven dat ze op (middel)lange termijn het aanbod wel geregisseerd zien vanuit het initiatief van de jongeren uit de aandachtswijken zelf, maar hoe dit zich dan concreet vertaalt, was voor de meeste gemeenten nog onduidelijk. Slechts een tweetal gemeenten kunnen concreet aangeven hoe ze dit vertaald zien. Zij willen de jongeren eerst vormen, daarna begeleiden en hen ervaring laten opdoen als monitor binnen de gemeentelijke werking om hen nadien te stimuleren zelfstandig in te staan voor de organisatie van vrijetijdsactiviteiten in de aandachtsbuurten. Vele projectorganisatoren gaven aan dat het moeilijk is een bottom-up activiteitenaanbod te genereren. Als mogelijke oorzaak wordt 'het niet kunnen bereiken van de doelgroep' naar voor geschoven. Het aanbieden van een (top-down geregisseerd) activiteitenaanbod wordt dan gezien als middel om jongeren uit de doelgroep te kunnen bereiken. Men ondervindt echter op deze manier vaak moeilijkheden om de jongeren vast te houden en te laten doorstromen van deelnemer naar deelhebber. Daarom lijkt ons beter om te investeren in het contact en de vertrouwensband met de jongeren uit de doelgroep en is dit een cruciale eerste stap. Dit kan door eerst en vooral aanwezig te zijn in de wijken, een duurzaam project aan te bieden, een herkenbaar gezicht te hebben in de wijk, luisteren naar de jongeren en op hun ideeën ingaan, inspraak vragen en waar maken wat men beloofde. Nadien kan dan in overleg met de jongeren een activiteitenaanbod worden ontwikkeld. De switch naar een bottom-up aanpak loonde

wel degelijk in verschillende gemeenten/steden. Een voorbeeld van een gemeente die het aanbod in het begin volledig top-down regisseerde, vonden we terug in Boom waar een Start To Swim-cursus werd georganiseerd. Dit kende echter niet zo veel succes onder meer omdat de jongeren verplicht werden te zwemmen in spannende badkleding. Overleg met de jongeren had hier een oplossing kunnen bieden. Na verloop van tijd kregen de jongeren echter inspraak in de activiteiten en werd het aanbod meer van onderuit gestuurd. De Start-To-Swim-cursus werd evenwel niet meer opnieuw aangeboden, omdat deze vooral bedoeld was om meisjes aan te trekken, maar men hier niet in slaagde. Jongeren kregen wel inspraak in de andere activiteiten georganiseerd binnen het Street Action-aanbod.

Ten tweede spreekt het voor zich dat de gekozen **sport op zich** een belangrijke factor is die het succes van een activiteit mee bepaalt. Een succesvolle aanpak in dit verband blijkt het werken met keuzeactiviteiten te zijn, waarbij tegelijkertijd verschillende activiteiten worden georganiseerd en de jongeren ter plaatse kunnen kiezen aan welke activiteit ze deelnemen. Dit laat de organisatoren toe verschillende sporten aan te reiken en geeft hen de mogelijkheid om bijvoorbeeld een aantal initiatielessen aan te bieden, al dan niet gegeven door een lesgever van een club uit de buurt. Op deze manier kunnen nieuwe sporten aangeboden worden en kunnen de jongeren hier vrijblijvend kennis mee maken en de meest succesvolle activiteiten kunnen eventueel dan uitmonden in een wekelijks, tweewekelijks of maandelijks aanbod georganiseerd in de buurt. Binnen één gemeente koos men resoluut voor deze aanpak, omdat het de jongeren een gevoel van keuze en vrijheid gaf. De jongeren konden namelijk deze sportactiviteit kiezen waar ze zelf zin in hadden. De ene activiteit was populairder dan de andere, maar dit opzet liet de organisatoren toe dit te ontdekken. Variatie in het aanbod zorgt er ook voor dat de jongeren geïnteresseerd blijven. Want zo merkte de jeugdwerker op *“jongeren uit deze doelgroep hebben constant nood aan nieuwe prikkels.”* Dit is volgens hem inherent aan tieners, maar ook inherent aan maatschappelijk kwetsbare jongeren omdat deze jongeren van thuis uit veel minder gestuurd worden door hun ouders om zich ergens blijvend voor in te zetten en hiervoor door te zetten. Deze werkwijze heeft tot gevolg dat men constant dient bij te sturen, kijken welke sportactiviteit aanslaat, welke niet (meer) populair is en de reden hiervoor trachten achterhalen en ook onmiddellijk afschaffen wat minder goed loopt. Het heeft geen zin om vast te houden aan iets wanneer het niet (meer) aanslaat, zo ervoeren ze binnen deze gemeente. In dit verband merkte men ook op dat het interessant is om niet enkel een sportaanbod te gaan ontwikkelen, maar dat sport kan bijdragen tot de variatie van een ruimer vrijetijdsaanbod, ook weer met het oog om jongeren blijven te prikkelen.

Een derde belangrijke factor is om **alternatieven** te voorzien. Zo kan, bijvoorbeeld bij overmacht (door weersomstandigheden, ziekte lesgever,...), de werking toch worden gecontinueerd en vermijdt men de mogelijkheid dat de jongeren ook bij volgende activiteiten gaan afhaken. De minste twijfel of teleurstelling kan maken dat jongeren weg blijven uit de werking, zo bleek. Zo communiceerde één gemeente niet duidelijk wanneer het aanbod werd afgelast. In een bepaalde periode ging het aanbod een paar keer niet door en toen men weer van start wou gaan, waren er amper jongeren naar het plein afgezakt.

Verder blijkt het van belang om een aantal **praktische zaken** in acht te nemen. Deze voorwaarden zijn in feite logisch, maar wanneer men hier niet of onvoldoende over nadenkt, kunnen deze snel een drempel vormen voor jongeren die leven in maatschappelijke kwetsbare situaties. Het gaat dan onder meer over het tijdstip waarop de activiteiten doorgaan. Zo wou men binnen een bepaalde gemeente op woensdagmiddag zeer vroeg starten met de activiteiten. De sociale partner en de jongeren gaven echter aan dat het beter zou zijn dit later op de middag te plannen (maaltijd nuttigen, schooltaken,...) wat dan ook gebeurde. Daarnaast speelt ook de periode een belangrijke rol (zomervakantie, examens, ramadan, feestdagen,...). Bij het vasthaken van een deel van het project aan scholen bijvoorbeeld blijkt de zomervakantie een moeilijk te overbruggen periode om jongeren te blijven bereiken. Daarnaast kozen een aantal gemeenten ervoor om tijdens de zomervakantie de activiteiten stop te zetten en weer te hervatten na de vakantie omdat ze merkten dat de jongeren op vakantie gingen naar hun land van herkomst, deelnamen aan de ramadan of vakantiewerk deden waardoor ze niet naar het aanbod kwamen. Andere projecten zetten dan weer net in op de zomervakantie om dan een aanbod te gaan ontwikkelen omdat ze merkten dat hier vraag naar was. Dit illustreert dat elke gemeente met haar specifieke bewoners en buurten anders is. Verder blijken er verschillende **communicatiekanalen** te bestaan om het project en activiteiten kenbaar te maken (facebook, e-brief, mail, scholen, sociale partner, OCMW, jeugdhuis, tijdens vorige activiteit in de wijk), maar het beste promotiekanaal blijkt, zoals zo vaak, de mond-tot-mondreclame te zijn. Belangrijk hier is dat jongeren bekend raken met het aanbod via een bestaande jongerenwerking of door vindplaatsgericht te werk te gaan. Mond-tot-mondreclame kan echter ook in de andere richting werken. Zo zagen we in één gemeente dat de Street Action-coaches zelf niet overtuigd waren van het wekelijkse aanbod, waardoor ze slechts een beperkte promotie voerden onder de kinderen en jongeren uit de wijken, waardoor de opkomst maar matig was. Tot slot is het verplicht inschrijven voor een activiteit ook een drempel voor vele maatschappelijk kwetsbare jongeren volgens de ervaringen van de sportdiensten.

Tot slot blijkt ook de **lesgever of begeleiding** van belang, zoals hierboven reeds beschreven. Het inzetten van begeleiders uit de doelgroep (bv. Street Action Coach of speelpleinanimateur) tijdens een sportactiviteit voorzien door een externe lesgever wordt door vier gemeenten zeer hoog ingeschat. Dit zorgt niet alleen voor verbondenheid tussen de verschillende jongeren, maar men merkte ook dat zij er in slaagden de deelnemende jongeren te enthousiasmeren.

3.1.7 Karakteristieken jongeren

De persoonlijkheidskenmerken van de betrokken jongeren spelen ook een rol, alsook de opvoeding die de jongeren thuis krijgen. Dit heeft zowel een invloed op het sportparticipatiegedrag van de jongeren als op hun engagement. Dit werd onder andere besproken bij de cases Ronse en Boom hierboven p. 40-41.

3.1.8 Het bereiken van meisjes binnen specifieke aandachtswijken

“Maar ja het is een zeer specifieke doelgroep, zelfs die meisjes zelf geven dat aan, dat er sommigen wel zullen moeten liegen om te mogen komen. Dat het niet voor iedereen even evident zal zijn om aan sport te gaan doen.” (Buurtwerker, Ronse)

1. Toegangskanalen

Eén van de belangrijkste probleempunten die men nagenoeg in elke gemeente aangeeft te ervaren, zijn de extra moeilijkheden die men ondervindt in het bereiken van en de participatiebevordering van meisjes. Jonge meisjes worden wel bereikt door het gemeentelijk sportaanbod, maar rond de leeftijd van 12 jaar haken ze af. Ondanks het feit dat er vraag blijkt te bestaan onder deze meisjes, blijft het bereiken ervan zeer moeilijk. Meisjes zijn, wat hun vrije tijd betreft, namelijk vaak minder aanwezig in het straatbeeld dan hun mannelijke leeftijdsgenoten (groter aantal jongens schrikt af, schrikt ook de ouders af), andere interesses (shoppen, met vriendinnen spelen, puberteit). De verschillende gemeenten hebben daarnaast ook duidelijk hun eigen problematiek en ook strategie wat betreft het bereiken van meisjes. Een aantal gemeenten bleef beperkt tot het proberen contact te leggen. Een aantal gemeenten gaven zelfs aan hier nog geen prioriteit van te kunnen maken.

Mogelijke **toegangskanalen** om meisjes te bereiken en die binnen verschillende projecten uitgetoetst werden, zijn onder meer scholen, facebook en huis-aan-huis-bezoeken. **Facebook** bleek niet altijd een succesvolle strategie te zijn, omdat men meisjes virtueel wel bereikt, maar de stap naar de werkelijke wereld voor deze meisjes er vaak één te ver is, zo merkte men in twee projecten. Toch vond één straathoekwerker het gebruik van facebook een meerwaarde.

“Dat was eigenlijk de eerste keer dat ik een methode had gevonden waar ik heel wat Marokkaanse meisjes heb kunnen contacteren. Op straat ga je die waarschijnlijk nog altijd niet herkennen, maar er is al wel een communicatie. Er zijn ook al drie meisjes die ondertussen meedoen in de denkgroep van het jeugdhuis en zo hoop ik toch ook eigenlijk stilletjes aan via hen te weten te komen van, wat zijn de vragen, wat leeft er eigenlijk bij de allochtone meisjes, ook al is dat niet één groep, maar da's toch wel een groep die iets moeilijker te bereiken is op straat zelf.” (Straathoekwerker, Boom)

Via **scholen** (Roeselare) werden meisjes wel bereikt, maar enkel wanneer het aanbod gelinkt werd aan de school zelf (middagsport). Wanneer het aanbod uit de context van de school wordt getrokken en elders wordt georganiseerd, bleken de meisjes deze stap niet te zetten. De **huis-aan-huis-bezoeken** leverden met betrekking tot het bereiken en aantrekken van meisjes niet het verwachte resultaat op.

Verder worden sommige meisjes binnen bepaalde gemeenten wel bereikt via de **sociale partners** in de wijk (omdat ze er bv. een specifieke meisjeswerking hebben). Maar in sommige gemeenten is het contact (nog) niet aanwezig of binnen sommige gemeenten is het voor de sociale organisatie moeilijk om meisjes te bereiken. In één project werd eerst de meisjeswerking betrokken, maar op aangeven van de sociale partner werd het jongens- en meisjesaanbod van elkaar losgekoppeld, met beiden een verschillende trekker.

2. Activiteitenaanbod

Een andere belangrijke parameter in het bereiken en aantrekken van meisjes is de uitwerking van het **activiteitenaanbod**. Wanneer men als project wil inzetten op het bereiken van meisjes, dient er van in het begin naar hen toe duidelijk te worden gecommuniceerd dat het project zowel meisjes als jongens wil aantrekken en dat er dus zowel activiteiten voor jongens als voor meisjes zullen worden aangeboden. Zowel de jongeren die we bevroegen als een aantal sociale partners haalden dit aan. Meisjes denken vaak dat het aanbod niet voor hen is, maar zich enkel richt op jongens. Daarnaast kan er eventueel, wanneer de specifieke situatie in bepaalde aandachtbuurten hierom vraagt, geopteerd worden voor een afzonderlijke werking. Een succesvol voorbeeld uit de praktijk leert dat het werken met keuzeactiviteiten mogelijkheden biedt om meisjes aan te trekken. Zo kan één van de aangeboden activiteiten meer meisjesgericht zijn. Zo zagen we in één gemeente het voorbeeld van cheerleading, zodat de meisjes het gevoel krijgen dat er ook specifiek aandacht aan hen wordt besteed. Uiteraard kan de beslissing om voor deze aanpak te kiezen, inhouden dat de activiteit ook niet gekozen wordt, bij een gebrek aan interesse. Maar op deze manier krijgt men hier inzicht in en kan men naar de toekomst toe bijsturen door deze activiteit bijvoorbeeld aan te passen of niet meer te laten doorgaan.

Eén gemeente trachtte de sportactiviteit te combineren met een **alternatieve activiteit** (koken), om op deze manier meer meisjes te bereiken. Na een succesvolle start slaagde men nadien niet volledig in dit opzet en deze strategie werd dan ook na verloop van tijd stopgezet. Het feit dat dit door het wegvallen van de vaste medewerker te tijdsintensief was, speelde zeker een rol. Daarnaast was er vooraf ook niet afgetoetst met de jongeren uit de doelgroep wat zij van dit idee vonden en bleek er voor deze activiteit niet zo veel interesse te bestaan.

In Boom wou men voornamelijk via een specifieke activiteit, namelijk een **Start-To-Swim-cursus**, meisjes bereiken en aantrekken. Men opteerde voor aparte zwembaden voor jongens en meisjes, maar dit aanbod sloeg niet aan (zowel niet voor de jongens als voor de meisjes). Slechts één meisje nam hier aan deel (en haalde ook haar diploma). Het gegeven dat men vooraf geen rondvraag had gedaan onder de meisjes, kan mee de lage opkomst verklaren.

3. Begeleiding

Bij de begeleiding van het aanbod is het ook belangrijk om na te gaan of deze van het mannelijke of vrouwelijke **geslacht** moet zijn. Niet alleen voor het vertrouwen van de meisjes te winnen, maar ook dat van de familie van deze meisjes. De mannelijke Street Action coaches in Boom die we bevroegen (diegene die een vorming gevolgd hadden en hun diploma hadden behaald), zeiden bijvoorbeeld expliciet dat het een goed gegeven zou zijn, moesten één of twee meisjes zich opwerken tot Street Action coach en dus ook een cursus volgen. Volgens hen zouden er dan ook meer meisjes deelnemen aan het aanbod. Enerzijds omdat andere meisjes hen meer vertrouwen, omdat een vrouw beter meisjes kent en hoe deze denken en omdat ze het aanbod ook vrouwelijker zouden uittekenen dan mannelijke coaches (minder gericht op voetbal, meer gericht op activiteiten, ruimer dan sport, die meisjes leuk vinden). Volgens hen speelt de **communicatie** hierin een belangrijke rol. Namelijk expliciet vermelden dat het ook (of alleen) voor meisjes toegankelijk is. Want soms kan het zijn dat de specifieke situatie in een stad of gemeente er om vraagt om het meisjes- en jongensaanbod van

elkaar los te koppelen. Zo richt het Street Action-programma van Hasselt zich op verschillende wijken, waar men gemengde werkingen heeft. Maar in één wijk wordt de meisjeswerking strikt gescheiden van deze van de jongens.

“Wanneer je de tienermeisjes van wijk x wil bereiken, dan moet je aparte initiatieven doen of die mogen gewoon niet komen van de ouders, ook omdat de jongens van de wijk zo’n slechte reputatie hebben. In deze wijk heb je nog veel meer het culturele aspect van jongens en meisjes apart. Hier moeten we rekening mee houden als we de ouders mee willen, want dat blijft een hele belangrijke factor, de ouders die moeten, vooral voor de meisjes, hun goedkeuring geven anders dat mogen die meisjes niet komen. Achtergrond speelt hier een rol.” (Wijkmanager, Hasselt).

4. Extra

In Vilvoorde slaagt men er vlot in om meisjes te bereiken. Volgens de beide partners had dit voornamelijk te maken met de inspanningen die men in het verleden leverde binnen de bestaande werking. Men zette een **samenwerking** op vanuit de jeugddienst met de **Marokkaanse meisjeswerking** waarbij twee begeleidsters werden aangeworven. Omwille hiervan hadden vele meisjes mee de stap gezet naar de jeugdwerking. De **mond-tot-mond-reclame** zorgde voor de rest. De jeugdwerker ervaart het bereiken van deze allochtone meisjes als een enorme rijkdom omdat zij in hun vrije tijd wel degelijk veel niet-ingevulde tijd over hebben. Door hen activiteiten aan te bieden amuseren ze zich en blijven ze komen naar de werking. Ook het feit dat dit een aparte meisjeswerking is (jongens zijn echter ook toegelaten), zorgt er ook voor dat er zoveel meisjes komen opdagen. Dit kader was reeds aanwezig voor de start van het Street Action-project. Omwille van het gegeven dat men sport integreerde als één van de keuzemogelijkheden binnen dit bestaande kader, droeg bij tot het succes van Street Action.

Sommige gemeenten hopen op een **doorstroom van de jonge meisjes** die men nu bereikt in het buurtsportaanbod die men dan kan behouden. Maar één organisator maakte hierbij de bedenking dat men dit niet zo maar mag verwachten. Zo nam een bepaald meisje vroeger deel aan het sportaanbod van de gemeente, maar is ze afgehaakt en draagt ze nu een hoofddoek omdat ze een bepaalde leeftijd bereikt heeft en moet babysitten op haar broertjes/zusjes.

Tot slot lieten een aantal projecten de focus op meisjes links liggen en koos men er bewust voor om enkel te focussen op jongens, omdat men geen toegangskanaal (meer) tot de meisjes vond.

3.2 Voldoende voorwaarden

Hieronder bespreken we de voldoende voorwaarden. Met ander woorden, deze die vervuld dienen te worden om een sociale meerwaarde te kunnen genereren. Meer bepaald deze die de ontwikkeling van maatschappelijk kwetsbare jongeren kunnen faciliteren.

De eerste vereiste is dat aan de hierboven besproken noodzakelijke voorwaarden voldaan wordt vooraleer men kan werken rond het creëren van sociale meerwaarde. Jongeren moeten eerst bereikt en aangetrokken worden. Nadien kan men dan werken rond het opnemen van meer verantwoordelijkheid indien de jongeren hier interesse voor hebben. In eerste instantie komen jongeren immers vooral naar dergelijke activiteiten omdat ze gewoon willen sporten in een leuke en uitdagende sfeer. Toch zijn er onder hen ook jongeren die bereid zijn een engagement aan te gaan en verantwoordelijkheid op te nemen. Zoals hierboven beschreven, volgden binnen twee projecten 19 jongeren een vormingscursus georganiseerd door JES vzw (6 jongens uit project 7, 6 jongens en 7 meisjes uit project 8). 16 jongeren behaalden hun diploma.

3.2.1 Inleiding

1. Werd een sociale meerwaarde gecreëerd?

“Ja, je leert eigenlijk waar je aan moet werken. Je leert eigenlijk van uw eigen fouten, dus als je iets verkeerd doet, dan is er altijd iemand om te zeggen van ja kijk als je dat nu zo aanpakt is dat veel gemakkelijker.” (Street Action-Coach, Boom).

Om te onderzoeken welke factoren een sociale meerwaarde kunnen faciliteren, is het van belang om eerst te bekijken of er binnen een aantal van de pilootprojecten wel degelijk een sociale meerwaarde werd gecreëerd. We stelden ons de vraag of het engagement van de jongeren in de organisatie van het vrijetijdsaanbod verhoogde en of de jongeren door het opnemen van verantwoordelijkheid zich ontwikkelden. Omwille hiervan lieten we zowel een aantal **jongeren** als de projectaanbieders **aan het woord**. Van belang hierbij was om te kijken of de jongeren een sociale meerwaarde ervaarden door deelname aan het programma. Hieronder wordt puntsgewijs weergegeven wat de jongeren aangaven:

- deelname aan een traject (hiervoor beschreven vorming en stage) is volgens hen **interessant** en houdt een **aantal voordelen** in
 - zo kunnen ze ervaring opdoen m.b.t. het begeleiden en organiseren van (sport)activiteiten;
 - *“de jongeren ervaren nu hetgeen wij in het verleden altijd ervaren hebben, dat buurtsport en Street Action een chaotische boel is, want ja, iedereen komt en gaat op het plein wanneer dat hij wil. De jongeren maken dan bijvoorbeeld ploegjes voor een voetbaltornooi en ineens is de helft van een ploeg weg. Dus ze moeten echt improviseren, op het moment zelf en ze ervaren dat als heel moeilijk.”* (sportpromotor, Boom)
 - leren ze een aantal sociale en persoonlijkheidsgerelateerde competenties zoals omgaan met kinderen tijdens buurtsportactiviteiten (o.a. ook straffen, belonen,...) en ervaren ze dat elk kind anders is;
 - *“Ja, bij de buitenschoolse kinderopvang, daar was een jongetje en die was heel moeilijk aan het doen en ik gaf hem een snoepje, om hem te kalmeren. Toen hebben*

ze tegen mij gezegd dat dat een verkeerde oplossing was, want als je die elke keer een snoepje geeft, gaat die elke keer opnieuw beginnen wenen voor een snoepje. Dus hebben ze gezegd dat je die even alleen moet laten en dat hij dan wel automatisch terug zal kalmeren. Dus dat heb ik onthouden.” (Street Action-Coach, Boom).

- leren ze samenwerken (in het voorbereiden of begeleiden van activiteiten), plannen en verantwoordelijkheid nemen;
- daarnaast vinden ze het een zinvolle invulling van hun vrije tijd;
- geeft het hen aanzien in de buurt;
- *“Ja je hebt er weeral veel voordeel aan. Je kent de mensen van uw wijk beter.”* (Street Action-Coach, Boom).
- leren ze nieuwe mensen kennen
- *“Dus er waren al animatoren zonder dat ik dat wist en we stonden samen op het plein. We hadden ineens direct een band ze hebben tegen ons gezegd dat wij onmiddellijk sociaal waren... We hadden direct een band.”* (Street Action-Coach, Boom).
- denken ze dat het goed op hun CV staat;
- en hebben ze een voorbeeldfunctie voor nieuwe instappers. Voorbeeld van een gemeente waar andere jongeren uit de wijk gemotiveerd en geïnspireerd werden door de coaches en zich inschreven voor een zelfde opleiding. Toen de cursus uiteindelijk doorging, haakten er in laatste instantie nog een aantal jongeren af waardoor de cursus bij een tekort aan deelnemers niet kon doorgaan

Het verschil met school is volgens hen dat ze hier vanuit een praktijkgerichte benadering leren samenwerken over een langere periode.

De jongeren formuleerden ook een aantal **aandachtspunten**:

- goed en gericht informeren van de jongeren, gebeurde volgens hen niet goed genoeg
- henzelf naar de toekomst toe inzetten voor een verder uitrollen van het programma (mond-tot-mond reclame door ervaringsdeskundigen)
- daarnaast ook een afgestemde terminologie hanteren, zo schept de term ‘cursus’ bijvoorbeeld verkeerde verwachtingen, de jongeren denken dan onmiddellijk aan een schoolse benadering (blad en papier). Beter lijkt hen de term animatoropleiding.
- tot slot lijkt het de jongeren het meest zinvol om samen een stage te kunnen lopen om op deze wijze elkaar te kunnen motiveren en van elkaar te leren.

De jongeren die deelnamen aan de animatorcursus, ervaren dus een sociale meerwaarde. We dienen wel mee te geven dat deze bevindingen enigszins gekleurd zijn. Wij hebben immers enkel hen aan het woord gelaten die aan de vormingscursus hebben deelgenomen en bijvoorbeeld niet diegenen die afhaakten of bepaalde drempels ervoerden.

2. Stap van deelnemen naar deelhebben

Een cruciale factor binnen het project was het versterken of ontwikkelen van jongeren die leven in maatschappelijk kwetsbare situaties door middel van het stimuleren tot en het werken naar het opnemen van engagement en verantwoordelijkheid. Na twee jaar stellen we vast dat vier pilootprojecten binnen Street Action echter moeilijkheden ondervonden om de participerende jongeren te laten doorstromen van deelnemer naar deelhebber, ondanks het feit dat ze dit allemaal wel beogen. **Deze stap wordt blijkbaar moeilijk gezet.** Enerzijds geven gemeenten aan dat dit komt doordat een aantal jongeren hier gewoonweg niet in geïnteresseerd zijn en hun engagement niet verder gaat dan af en toe eens deelnemen aan de activiteiten. Jongeren nemen nu eenmaal deel aan activiteiten omdat ze dit leuk vinden. Als project moet men deze keuze uiteraard respecteren en bij deze jongeren in eerste instantie werken rond een duurzame participatie. Vanuit deze duurzame participatie (eerste vorm van engagement) kan dan eventueel getracht worden dit engagement te verhogen. Anderzijds komt dit omdat vijf van de acht projecten niet doordacht te werk gingen omtrent deze doelstelling. Slechts drie gemeenten hadden bij het indienen van hun project wel nagedacht hoe ze dit concreet wensten aan te pakken en hadden daar hun acties rond opgebouwd door middel van een doorstroom naar een vormingscursus. Bij de andere gemeenten had men nog geen duidelijk plan van aanpak. Daar wou men in eerste instantie focussen op het bereiken, aantrekken en duurzaam participeren van jongeren uit de doelgroep. Jongeren ontwikkelen werd dus vaak aangegeven als doelstelling, maar verder dan het omschrijven van deze vage doelstelling kwam men vaak niet. De concrete uitvoering en het plan van aanpak had men vooraf onvoldoende bedacht. De beperkte voorbereidingstijd van de projecten zal hier wel niet vreemd aan zijn.

3. Engagement in de praktijk

Het opnemen van verantwoordelijkheid weerspiegelde zich in de praktijk voornamelijk binnen twee projecten waar een animatorcursus werd georganiseerd. Verantwoordelijkheid kan echter ook door het uitvoeren van **kleine** (administratieve) **taken** als het bijhouden van inschrijvingen, mee helpen klaarzetten en opruimen van sportactiviteiten, het aanbrengen van nieuwe ideeën, het voeren van promotie,... Binnen een paar projecten (Roeselare en Hasselt) probeerde men hier wel de aandacht op te vestigen, maar echt concreet werd het nooit. Jongeren blijken echter ook wel aangetrokken tot het volgen van een **vormingscursus** omdat ze zichzelf willen ontwikkelen, omdat dit goed staat op hun CV, omdat het hen interesseert, omdat ze er iets voor in de plaats krijgen (plezier, een ervaring, vrijwilligersvergoeding, leuke uitstappen). Een samenwerking aangaan met een organisatie uit het jeugdwerk die hieromtrent over veel ervaring beschikt, is volgens de gemeente Boom en de stad Ronse een goede keuze en ook de jongeren vinden dit een meerwaarde.

“Ja, als wij iets verkeerd deden, die pakten dat helemaal anders aan en dan werden wij daar rustig van, dus ja, da’s moeilijk uit te leggen, maar die houden ons zó bezig, dat we kalm bleven.” (Street Action-coach, Boom).

Het is echter noodzakelijk dat de gemeenten of organisaties nadenken over hoe men de jongeren wil **inschakelen** na het aflopen van de stages. Hoe gaan ze worden ingeschakeld binnen de gemeentelijke werking of de werking van de organisaties, wat kunnen de jongeren verwachten? Vele jongeren uit de doelgroep hebben bijvoorbeeld geen brede sportachtergrond, geen notie van de

verschillende sporten, zo geven een aantal sportorganisatoren aan. Vooraf nadenken of en hoe men ze wil inschakelen binnen de sportwerking is van belang, vooral met betrekking tot de ontwikkeling van de jongeren. Zij moeten nadien ergens terechtkunnen, een perspectief hebben. Dit is volgens zowel Ronse als Boom belangrijk en ook de jongeren blijken vaak een cursus te volgen om nadien speelpleinanimateur of Street Action-coach te kunnen worden of om nadien door te stromen naar een vervolgopleiding.

3.2.2 Kritieke succesfactoren

1. Draagvlak jongeren

Een cursusaanbod top-down organiseren en er van uitgaan dat jongeren vanzelf geïnteresseerd zullen zijn en zich wel zullen aanbieden eens ze van het aanbod op de hoogte zijn, blijkt niet te werken. Dit is de reden waarom één project er niet in geslaagd is jongeren aan te trekken in een cursusaanbod. Inspraak van de jongeren is en blijft belangrijk. In een andere gemeente bijvoorbeeld kwam de vraag om een cursus te kunnen volgen van de jongeren zelf. Daarnaast zijn niet alle jongeren geïnteresseerd om een meer verantwoordelijke functie op te nemen binnen hun vrije tijd, merkt men onder andere in Duffel en Heusden-Zolder. Leeftijd speelt hier volgens deze gemeenten ook een belangrijke rol in.

Het creëren van een **draagvlak** onder de jongeren is belangrijk. Dit is iets waar in sommige projecten al te vaak aan voorbij wordt gegaan. Het feit dat de jongeren inspraak hebben gehad in de samenstelling van het programma, verhoogt hun motivatie en zorgt ervoor dat de jongeren interesse tonen in het opnemen van (relatief eenvoudige) taken met betrekking tot de praktische uitvoering van het programma. Relatief eenvoudige taken zijn onder meer het optreden als scheidsrechter, lijnrechter, kapitein, het leren samenstellen van groepen, het helpen opstellen van materiaal, het bijhouden van de stand tijdens tornooi en zo verder. Het is van belang om de jongeren hierin te steunen en motiveren, alsook om appreciatie en waardering te tonen, op deze manier worden de jongeren positief bekrachtigd. De jongeren geven aan dit belangrijk te vinden. Dit betekent een niet te onderschatten factor, zowel wat betreft hun zelfbeeld en –vertrouwen, als wat betreft het zich ontwikkelen en het meer en meer opnemen van verantwoordelijkheden.

2. Competenties aanbieders

Het werken rond sociale meerwaarde vraagt welbepaalde competenties van de aanbieder (bv. in functie van het begeleiden van jongeren tijdens hun traject). Dit vereist een grondige en systematische analyse van de uitgevoerde activiteiten (evaluatie gedrag, attitude en uitwerking activiteiten samen met de jongeren, op regelmatige basis) en de context in de welke deze activiteiten plaatsvinden. Zo kunnen we inzicht verwerven in mechanismen die ontwikkelingsprocessen faciliteren. Binnen het kader van de huidige onderzoeksopdracht was het echter geen mogelijkheid dit op te nemen.

Het is daarnaast onder meer ook van belang om **vindplaatsgericht** en **buurtgericht** te werk te gaan, om over voldoende kennis over de doelgroep te beschikken en alsook over een bestaand en goed contact met hen.

Verder vraagt het versterken van jongeren ook een tijdsinvestering van alle betrokken partijen die aanwezig zijn in de buurten. Een andere belangrijke factor is het op zoek te gaan naar **sleutelfiguren** onder de jongeren (jongeren waarnaar andere jongeren opkijken) en deze te wijzen op de voorbeeldfunctie die ze (kunnen) vervullen. De meeste gemeenten en steden geven aan dat het eenvoudig is deze sleutelfiguren, (informele) leiders te herkennen omdat, zonder dat dit altijd uitgesproken hoeft te zijn, een hele groep naar hen opkijkt. Zo merkte men in Vilvoorde dat een aantal jongeren van het pleintje de stap maakten naar het aanbod in het centrum en dat een heel aantal jongeren hen hierin volgden. Hier kan echter in sommige gevallen een gevaar van overbevraging schuilen en moet men er dus op letten om geëngageerde jongeren niet op te branden, haalde men zowel in Boom als Vilvoorde aan.

Ook de **wijze** waarop de **activiteiten** worden aangeboden, kan een belangrijke rol spelen. Wanneer, zoals reeds eerder beschreven, het aanbod bijvoorbeeld wordt ingebed in een bestaande werking van een sociale partner, verhoogt de kans dat jongeren zich engageren en taken opnemen. Dit onder meer omwille van het feit dat ze begeleid worden door een vertrouwenspersoon en dat de begeleiding verder gaat dan het sportluik alleen, maar ook focust op de didactische en organisatorische competenties van de jongeren competenties. Van belang is dat deze begeleiding gecontinueerd wordt binnen de werking van de sociale partner.

Tot slot is het belangrijk om duidelijk en éénduidig te **communiceren** naar de doelgroep. De drie gemeenten die een cursus wilden aanbieden (ook Gent), gaven aan dat één van de belangrijkste redenen voor de deelnemende jongeren de meerwaarde is op hun CV. Dit heeft twee implicaties tot gevolg. Enerzijds kan het (één van de) manieren zijn om jongeren over de streep te trekken. Anderzijds is het ook belangrijk om van in het begin duidelijk te maken of er bij de cursus al dan niet een certificaat hoort (om teleurstelling en afhaken te vermijden). Zo gaf een sociale partner aan dat de interesse van de jongeren uit zijn werking verdween toen er onduidelijkheid was of het beëindigen van de cursus al dan niet een diploma zou opleveren. De partners communiceerden hier niet éénduidig rond en de jongeren haakten bijgevolg af. Of dit te wijten is aan het niet kunnen behalen van een certificaat dan wel een gevolg van een onduidelijke communicatie, is niet duidelijk.

3. Systematische aanpak

Wat van belang is, is dat de organisatoren van het aanbod vooraf duidelijk na gaan denken over hoe ze sport als middel gaan inzetten, over hoe ze bijvoorbeeld systematisch jongeren deelvantwortelijkheden willen laten opnemen of over de systematiek van het aangeboden traject. Het stapsgewijs laten opnemen van verantwoordelijkheid is hierbij cruciaal volgens één van de organisatoren. De twee gemeenten die een cursusaanbod organiseerden voor maatschappelijk kwetsbare jongeren gingen daarvoor systematisch te werk. Zij gingen allen te rade bij dezelfde jeugdwerkorganisatie (JES vzw) die ervaring heeft met het aanbieden van een animatorcursus en het begeleiden van de jongeren hierbij en hoe men dit kan vertalen binnen de gemeentelijke werking (stages bv.). De lessen die men hieruit trok, waren dat de jongeren 60u stage konden lopen binnen

de gemeentelijke werkingen, maar hier begeleid in dienden te worden door een beroepskracht, die samen met de jongere zijn/of haar traject opvolgde. De jongeren haalden de kennis en expertise van JES vzw aan als sterk punt. Binnen deze gemeenten zagen we dan dat de sportdienst of sociale partner de begeleiding van de jongeren na de cursus tijdens de stages en nadien op zich namen, waarbij de jongeren opgevolgd werden gedurende een langere tijdsperiode van een aantal maanden, wat zeer zinvol is. Werken rond competenties is ook de kans krijgen deze competenties aan te spreken en al doende te ontwikkelen, onder andere communiceren met andere monitoren of kinderen, leren samenwerken, lesgeven,....

Het belang van de **begeleiding** werd hierboven reeds beschreven en is ook in het creëren van een sociale meerwaarde van groot belang. Het feit dat jongeren fouten mogen maken en hier in eerste instantie door vertrouwenspersonen op gewezen kunnen worden, halen de jongeren zelf aan als zeer belangrijk. Een vertrouwenspersoon was meestal een beroepskracht uit de jongerenwerking of uit de sportdienst (diegenen die de jongeren begeleid hebben tijdens hun stage). Daarnaast is het belangrijk in de aanpak om jongeren te laten ontwikkelen dat de begeleider hen laat nadenken over hun handelingen en competenties (inzicht sterktes/zwaktes). Het geven van continue feedback en hen laten nadenken over hun eigen functioneren ervaren ook de jongeren als zinvol.

In Ronse en Boom leerde men mee te gaan op het **ritme** van de jongeren en ervaarde men duidelijk dat de jongeren door een leerproces moesten (het opstellen van een flyer met een mooie lay-out en correcte spelling, het overwinnen van een drempel om telefonisch contact op te nemen, ontbreken van kennis of creativiteit). Belangrijk vanuit de organisatorische kant was dat men de jongeren hier voldoende tijd en ruimte in dienden te geven en men de jongeren goed ondersteunden. Dit betekende concreet ook voor de beroepskrachten een behoorlijke tijdsinvestering.

“Ik denk dat je dat grondig moet voorbereiden, dat je dat moet, het is echt een mentaliteitsverandering dat je moet teweegbrengen, het is jongeren motiveren en dat gebeurt niet van vandaag op morgen, dus ik verwacht wel, dat zal ook wel zijn tijd zal nodig hebben.” (Buurtsportcoördinator Ronse).

Na twee jaar ervaarde men in Ronse ook dat zowel de jongeren als de organisatoren (die in het traject ook de begeleiders van de jongeren zijn) nood hebben om het proces op te delen in verschillende stukken en per deel telkens verwachtingen te formuleren, om structuur te brengen in het traject en steeds tussentijdse doelen te kunnen stellen.

4. Ouder en Peers

Vrienden bleken vooral in Boom een belangrijke factor om in het traject in te stappen en vooral om dit te blijven volhouden. Één jongere haalde ook expliciet aan dat hij niet in het project zou zijn ingestapt als zijn vrienden niet hadden deelgenomen.

“Want we waren allemaal met vrienden en als één iemand ging stoppen, stopte de cursus ook, dus ook al was je aan het twijfelen om te stoppen niemand ging stoppen omdat je weet als jij stopt moet iedereen stoppen.” (Street Action-coach, Boom).

In Ronse bestonden de jongeren niet uit één grote kliek van vrienden, eerder uit kleine kliekjes van jongeren die elkaar kenden. Hier haalde men aan dat men sterk wou gaan inzetten op het

groepsgevoel onder deze jongeren omdat ze merkten dat hier nog verbetering vatbaar was. Door middel van groepsbindende activiteiten wou men hier verbetering opnemen zodat de jongeren naar de toekomst toe nog meer en blijven engagement zouden opnemen onder meer als gevolg van een verbeterde onderlinge band.

De meeste jongeren die deelnamen aan het focusgroepgesprek zeiden dat hun **ouders** niet een grote invloed hadden of ze al dan niet instapten in de cursus, maar dat ze het wel leuk vonden dat hun ouders hier positief tegenover stonden.

“Mijn ouders vinden dat zeer positief, die hebben nog nooit geklaagd en ook ik heb een autist in de familie en je moet dit diploma eigenlijk hebben om met hem te kunnen werken, om te bewijzen van dat je wel sociaal genoeg bent of dat je dat wel aankunt en sinds dat ik dat ben, doe ik meer en meer babysit bij hem, dus dat is mooi meegenomen.” (Street Action-coach, Boom).

5. Opvolging en evaluatie

Een belangrijke factor in het werken rond ontwikkeling is het opvolgen, evalueren en bijsturen van de jongeren. De jongeren in Boom gaven tijdens het focusgroepgesprek bijvoorbeeld aan hier veel uit te leren en het helpt hen zichzelf beter in te schatten (waar zijn ze sterk in, waar kunnen ze nog verbeteren). Voor het behalen van hun animatordiploma was dit een voorwaarde van JES vzw, dat ze tijdens hun stageperiode begeleid en opgevolgd zouden worden. Zowel in Boom als in Ronse werd deze opvolging gedaan door de sport- en of sociale partner.

4

Conclusie

4. Conclusie

4.1 Reflectie andersgeorganiseerd sporten

Het doel van dit onderzoek was enerzijds om inzicht te verwerven in de kritieke succesfactoren, voorwaarden en mechanismen met betrekking tot de organisatorische aanpak in het aantrekken en behouden van maatschappelijk kwetsbare jongeren in een andersgeorganiseerd sportaanbod. Anderzijds was het de bedoeling om inzicht te verwerven in de kritieke succesfactoren, voorwaarden en mechanismen met betrekking tot het bewerkstelligen van een duurzame sportparticipatie en het laten opnemen van meer verantwoordelijkheden door deze jongeren in de organisatie van dit sportaanbod.

De diverse verschijningsvormen van dit andersgeorganiseerd sportaanbod binnen de verschillende projecten tonen ineens ook de **veelzijdigheid** van deze **sportcontext**. De veelzijdigheid van deze vormen heeft ondermeer te maken met het feit dat er binnen de andersgeorganiseerde sport een verscheidenheid bestaat van motieven van deelnemers én van aanbieders (Theeboom et al., 2008). In de acht pilootprojecten linkten zes van de zeven projecten (enkel Vilvoorde deed dit niet expliciet) hun Street Action-aanbod aan buurtsport. Dit hoeft niet te verbazen, omdat het project "*street Action. Powered by Buurtsport*" heette en de doelstellingen van Street Action grote gelijkenissen vertonen met deze van buurtsport. **Buurtsport** als misschien wel het bekendste format binnen de andersgeorganiseerde sport is in het leven geroepen om (maatschappelijk kwetsbare) jongeren die minder tot niet bereikt worden door het reguliere sportaanbod (sportclubs) te betrekken in een georganiseerd sportaanbod. Buurtsport wordt gedefinieerd als een methodiek waarin de volgende vijf elementen vervat zijn: (1) buurt- en vraaggestuurde aanpak rekening houdende met specifieke kenmerken van het doelpubliek, (2) structurele samenwerking tussen diverse actoren, (3) diversiteit aan organisatievormen, (4) hanteren van een breder sportbegrip, en (5) creatief gebruik van infrastructurele voorzieningen (Theeboom et al., 2008). Ook buurtsport kent heel wat verschillende verschijningsvormen. Dit zagen we in dit onderzoek bevestigd. Het is, met andere woorden, moeilijk om af te bakenen wat een andersgeorganiseerd aanbod nu is. We kunnen de bedenking maken dat dit begrip niet voldoende is afgelijnd. Beleidsmakers en programma-aanbieders gaan er vaak van uit dat het andersgeorganiseerde sportaanbod meer mogelijkheden biedt voor maatschappelijk kwetsbare jongeren dan bijvoorbeeld het traditioneel georganiseerde sportaanbod. Echter ook sportverenigingen kunnen een meerwaarde bieden voor deze jongeren. In hun onderzoek van 2013 naar de **rol van sportclubs** in het leven van maatschappelijk kwetsbare jongeren verwezen Haudenhuyse et al. naar deze praktijken als voorbeelden van *sport plus-verenigingen*, namelijk verenigingen die als strategische doelstellingen zowel het aanbieden van een georganiseerd sportaanbod als het creëren van een maatschappelijke meerwaarde hanteren. Zij constateerden dat het creëren van een sociale meerwaarde binnen verschillende sportcontexten mogelijk is.

4.2 Landing pilootprojecten

Na twee jaar onderzoek bij de acht pilootprojecten stellen we duidelijke verschillen vast tussen de projecten in niveau en waar de projecten uiteindelijk geland zijn. Zo zijn een aantal projecten niet verder geraakt dan het niveau van **het bereiken, aantrekken en behouden van jongeren uit de doelgroep** in het sportaanbod (n=4). Op zich is dit niet slecht, maar de doelstellingen lagen verder.

Twee projecten namen reeds duidelijk de stap naar het werken rond het **opnemen van verantwoordelijkheid** en competentieontwikkeling van de jongeren uit de doelgroep en één project kunnen we situeren tussen beide uitersten. Eén project is **gestopt**. Reden hiervoor was dat de samenwerking deels opgelegd werd van bovenaf (top-down) en dat de doelstellingen en verwachtingen van bovenaf daardoor niet gedragen werden door de mensen die in de praktijk het werk gingen verrichten.

Op basis van de hierboven omschreven kritieke succesfactoren en doelstellingen van de projecten beschouwen wij na afloop van de volledige looptijd twee projecten (Ronse en Boom) als zeker geslaagd. Drie projecten slaagden in een (groot) aantal van hun doelstellingen, maar ondervonden moeilijkheden om de doelstellingen rond het verhogen van het engagement van de jongeren, te bereiken (Heusden-Zolder, Hasselt, Vilvoorde, hierbij voornamelijk klein onderdeel van een veel groter geheel). Drie projecten slaagden niet in hun opzet. Waarvan één het vroegtijdig gestopt project in Gent was, alsook Roeselare en Duffel. Ondanks een goede start slaagden zij er niet in jongeren (blijvend) te bereiken en dus ook niet te laten doorstromen naar het opnemen van verantwoordelijkheid. In Roeselare breidde men wel de bestaande buurtsportwerking rond voetbal uit (toename aantal leden voetbalploeg). Toch kan worden onderstreept dat zeven van de acht gemeenten op zijn minst op bepaalde vlakken vooruitgang hebben geboekt (hetzij op het vlak van samenwerking, kennisuitbreiding, bewustmaking beleid), maar dat het project omwille van bepaalde factoren uitdoofde of men de initieel vooropgestelde doelstellingen niet allemaal kon realiseren.

Vier van de zeven projecten gaan er wat **deelnemersaantallen** betreft op vooruit over de twee projectjaren heen. Eén project (Vilvoorde) bereikte tijdens het tweede jaar iets minder deelnemers, maar dit verlies bleef beperkt. Voornamelijk de stijging van het aantal regelmatige deelnemers blijkt van belang omdat zij de groep vormen van jongeren waarmee de meeste projecten rond versterking wensten te werken. Bij de gemeenten Duffel en Roeselare merkten we daarentegen een sterke afname van zowel de individuele als regelmatige deelnemers.

Het Street Action-project nam daarnaast ook **ruimere proporties** aan dan enkel **sport**. Sport werd in verschillende gemeenten en steden aangeboden als één van de wisselende activiteiten binnen de jongerenwerking. Jongeren werden zowel in Boom als in Ronse gestimuleerd om zelfstandig in te staan voor de organisatie van vrijetijdsactiviteiten in de aandachtsbuurten en niet enkel betrokken te zijn bij sportactiviteiten. Het feit dat de meeste jongeren ook niet over een sportachtergrond beschikken, speelt hier wellicht ook een rol. Daarnaast illustreert dit het feit dat men verder dan de sport wou gaan.

Ons onderzoek bevestigde wat men in de literatuur reeds omschreef, namelijk dat het creëren van een sociale meerwaarde door sport en het bereiken van **sportplusdoelstellingen** een aantal **voorwaarden** vereist. Het verschil in niveau van de verschillende projecten liet ons toe om inzicht te verwerven in een aantal van deze voorwaarden. Dit zowel op het vlak van deze die vervuld dienen te worden om jongeren te (blijven) laten sporten, als deze die vervuld dienen te worden om een sociale meerwaarde te kunnen genereren.

We constateerden dat hoe verder men afstaat van de problematiek van de doelgroep, hoe onrealistischer men was wat betreft de doelstellingen. Zo formuleerden de partners die het dichtst tegen de doelgroep stonden of hieromtrent het meeste ervaring hadden, achteraf bekeken de meest realistische doelstellingen. Door het project in de praktijk trachten te ontwikkelen en ervaringen op

te doen, hebben de (onervaren sportpartners van de) gemeenten hieromtrent gaandeweg meer inzicht verworven en hebben de ze hun doelstellingen bijgesteld.

We stelden ook vast dat de kleinere gemeenten minder ervaring hadden in het werken rond dit soort van doelstellingen met deze doelgroep. Al betekende minder ervaring niet altijd een minder resultaat, zo stelden we in de gemeente Boom vast. De mate van succes werd onder meer bepaald door het geloof in het project, de samenwerking, het draagvlak binnen de betrokken diensten en het lokale beleid en de hieraan gerelateerde tijdsinvestering.

4.3 Invloed project

We constateerden ten eerste in sommige gemeenten een **verbeterde samenwerking** tussen verschillende gemeentelijke diensten en/of specifieke organisaties (bv. sportdienst en OCMW of sport- en preventiedienst). We dienen hierbij wel te nuanceren dat dit zeker niet bij elke gemeente/stad het geval is en dat in sommige gemeenten de samenwerking moeilijk verliep door het ontbreken van SMART-gedefinieerde doelstellingen en een duidelijk plan van aanpak waarbij de taakverdeling tussen de verschillende partners duidelijk beschreven stond.

Daarnaast is de bewustmaking, de **bewustwording** en het **bewustzijn** met betrekking tot de doelgroep duidelijk verhoogd in sommige gemeenten. Niet alle gemeenten hadden reeds ervaring met het werken rond deze doelgroep en we zagen dan ook een duidelijk verschil tussen sportdiensten in functie van plan van aanpak en het formuleren van realistische doelstellingen.

We constateren dat de **houding** en **kijk** van sommige van de sportdiensten ten opzichte van het omgaan met jongeren die leven in maatschappelijk kwetsbare situaties duidelijk **veranderd** is gedurende de loop van het project en dat men hier meer inzicht in verworven heeft. Zo leerden enkele sportdiensten vindplaatsgericht te werk gaan, bottom-up te werken, communicatie aan te passen,... Al kunnen we dit dus niet veralgemenen voor alle sportdiensten. Naar ons aanvoelen had dit vooral te maken met prioriteiten (zie succesfactoren). Verder gaven een aantal sociale partners aan de waarde en mogelijkheden van sport nog beter te leren kennen en dit mee te nemen naar de toekomst toe.

We merkten vervolgens als gevolg vanuit de betrokken diensten en organisaties over het algemeen een toegenomen aandacht voor de noden en behoeften van jongeren die leven in maatschappelijk kwetsbare situaties.

4.3.1 aanwezigheid in de buurt

Een aantal sportdiensten van gemeenten, waar toch een aantal jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties leven, had nog geen bestaand contact met deze jongeren of een ontwikkeld sportaanbod waarin maatschappelijk kwetsbare jongeren participeerden. In dat opzicht is het Street Action-programma een **trigger** geweest om hier verandering in te brengen en kon men op deze manier enerzijds inzicht verwerven in methodieken (vindplaatsgericht en bottom-up te werk gaan) en anderzijds samenwerkingen aangaan met sociale partners, zoals jeugd(wel)zijnssector en sociale organisaties. Dit is een interessante aanpak, waar men op termijn misschien meer en meer naar

kunnen en zullen evolueren, namelijk via een geïntegreerde aanpak doelstellingen trachten te realiseren (cfr. meer en meer evolueren naar transversale samenwerking⁹).

Daarnaast beschikten sommige gemeenten reeds over een bestaand buurtsportaanbod, waarop Street Action kon inhaken. In de meeste gevallen was dit aanbod voor verbetering vatbaar en vormde het Street Action-project de trigger om dit aanbod te optimaliseren (oa. aangaan van samenwerkingsverbanden,...).

De aanwezigheid van een bestaande werking en bestaand contact met jongeren uit de doelgroep biedt echter nog geen garantie dat men er binnen de twee jaar in zou slagen jongeren meer verantwoordelijkheid te laten opnemen en zich zodoende te ontwikkelen. Voorbeeld hiervan vinden we terug onder meer terug in Roeselare waar jongeren sporadisch wel initiatief namen, maar waar regelmaat hierin niet kon worden vastgesteld.

4.4 Mogelijkheden steden en gemeenten

We constateerden verder dat binnen een vrijetijdsaanbod voor maatschappelijk kwetsbare jongeren mogelijkheden liggen voor steden en gemeenten. We stelden vast dat naast het geloof in de voordelen en mogelijkheden voor jongeren met betrekking tot hun persoonlijke en sociale ontwikkeling, het opnemen van vrijwilligerstaken door maatschappelijk kwetsbare jongeren ook voordelen kan inhouden voor de vrijetijdsorganisaties of gemeentelijke diensten zelf. Zo kunnen de jongeren ingezet worden bij de organisatie van het **gemeentelijke sportaanbod** in specifieke buurten (waar de sportdienst op dat moment nog geen toegang toe heeft). De sportdienst van één gemeente haalde het voorbeeld aan dat jongeren zichzelf verantwoordelijk voelden voor de rust en het respect voor het materiaal op het pleintje waardoor de leefbaarheid in de buurt van de pleintjes verbeterde.

Daarenboven merkten we binnen elke deelnemende gemeente dat het **contact met de jongeren** uit de doelgroep opgebouwd en verbeterd werd. Ook de band tussen de sportdienst en de jongeren verbeterde in sommige projecten. Daarnaast zagen we in 2 gemeenten een hogere betrokkenheid van de jongeren in bepaalde meer kwetsbare buurten en werden deze ingezet binnen de organisatie van het Street Action-aanbod, hetzij voor logistieke taken (instaan administratie, voorbereiding sportactiviteit, vergaderingen, mee helpen klaarzetten en opruimen van de activiteit), hetzij als begeleider van de sportactiviteiten of hetzij als bedenker van de activiteit (uitstap naar zwembad, zoektocht in de gemeente/stad met activiteiten, tornooi). Deze jongeren leerden op deze manier verantwoordelijkheid op te nemen.

In twee gemeenten schoof men expliciet als doelstelling naar voren om met dit project de noodzaak aan te tonen voor extra aandacht (eventueel om ruimte vrij te maken voor **extra werkracht**) vanuit het beleid om dergelijk aanbod degelijk uit de grond te stampen en om dit naar behoren te kunnen ontwikkelen. Een aantal andere gemeenten/steden werkte hier ook indirect aan, maar schoof dit niet als duidelijke doelstelling naar voren. In steden en gemeenten gaat het echter vaak om prioriteiten (waar zet men bijvoorbeeld de budgetten en werkrachten op in?), die volgens een aantal bevraagde

⁹ in algemene sportbeleidsteksten worden dit soort van intenties al langer geformuleerd, onder andere in het licht van het aangepaste decreet rond lokaal sportbeleid.

personen niet bij een vrijetijdsaanbod voor maatschappelijk kwetsbare jongeren blijken te liggen. Terwijl hier, zo toonde dit onderzoek aan, ook opportuniteiten liggen voor steden en gemeenten. Namelijk het inzetten van jongeren uit de doelgroep dewelke de organisatie van het sportaanbod ondersteunen en het sportaanbod ook toegankelijker wordt voor andere jongeren uit de buurt.

Verder gaven er ook een aantal gemeenten als voordelen aan de banden met andere gemeenten te kunnen aanhalen, naam te maken als Street Action-project binnen de andere steden en gemeenten en als voorbeeld te kunnen zijn voor andere projecten in de toekomst.

4.5 Vormingsaanbod jongeren

Binnen een aantal projecten werd ter ondersteuning voor de jongeren een animatorcursus georganiseerd in samenwerking met de **jeugdwerkorganisatie** JES VZW, die de vormingen verzorgden in de drie projecten die een cursus wensten aan te bieden. In één stad opteerde men om een cursus te organiseren verspreid over twee vormingsweekends, waarop jongeren werden uitgenodigd. In de twee andere gemeenten koos men dan weer om de cursus gegroepeerd aan te bieden, gevolgd door een stage als animator binnen verschillende gemeentelijke diensten (sportdienst, jeugddienst, buitenschoolse kinderopvang).

De bevroagde jongeren gaven aan tevreden te zijn dat er een aanbod voor hen ontwikkeld wordt waarin ze (vrijblijvend) kunnen participeren. De jongeren die een cursus volgden, gaven duidelijk aan tevreden te zijn dat ze de **kans** kregen om een cursus te kunnen volgen en op deze manier vrijwilliger (Street Action coach) te kunnen worden, waarbij ze ingeschakeld werden als begeleider tijdens de buurtsportwerking of speelpleinwerking. De jongeren gaven aan dat ze op deze manier meer **vertrouwen** kregen in zichzelf en andere personen en daardoor ook meer vertrouwen kregen in de gemeentelijke diensten. Op deze manier breiden ze hun **netwerk** dus uit. Voorbeelden hiervan zijn een aantal jongeren die aangaven een cursus voor hoofdanimator te willen volgen buiten de eigen gemeente, in de grootstad, en hiervoor te gaan aankloppen bij de jeugddienst. Iets wat ze voor de aanvang van het project niet zouden doen. Daarnaast gaven de jongeren ook aan hun kennissenkring uit te breiden, door het leren kennen van andere speelpleinanimatoren. Belangrijk vonden de jongeren dat ze door het opnemen van vrijwilligerstaken en dus verantwoordelijkheid inzicht verworven in zichzelf en in hun eigen functioneren. Opvallend is dat de jongeren wel wantrouwig zijn ten opzichte van de continuïteit van het project. Zij geven aan dat er in het verleden al soortgelijke projecten werden georganiseerd, maar dat deze telkens stopten na een bepaalde tijd. Het feit dat het merendeel van de Street Action-pilootprojecten hun werking in 2014 hebben gecontinueerd is in dit opzicht zeer waardevol.

De gemeente Boom haalt aan dat ondanks het een grote tijdsinvestering vraagt om te werken rond het ontwikkelen van maatschappelijk kwetsbare jongeren, dit **niet de enige focus** mag zijn, maar dat men zich ook best richt op een aanbod voor alle jongeren uit de buurt(en). Dit lijkt een juiste strategie te zijn, omdat men in Gent bijvoorbeeld zich enkel richtte op de vorming van maatschappelijk kwetsbare jongeren en niet op het creëren van een draagvlak onder de jongeren.

Het volgen van een opleiding dienen we te kaderen binnen de persoonlijke ontwikkeling van de jongeren tot vrijwilliger, maar het is echter niet meteen door een vorming te volgen dat men meer engagement zal opnemen.

4.6 Monitoring en evaluatie

Ook van belang is dat dergelijke projecten op een goede manier opgevolgd en geëvalueerd worden. Evaluatie dient hierbij voornamelijk om de deelnemende Street Action-projecten beter te maken. Een systematische en **objectieve monitoring en evaluatie** als een essentieel onderdeel van het (sport)beleid en de implementatie van (sport)programma's. Hierbij dient men in te zetten op het ontwikkelen van instrumenten om de effecten van de vooropgestelde doelstellingen systematisch te monitoren en te evalueren. Dit gebaseerd op duidelijk omschreven proces- en uitkomstindicatoren, zowel kwantitatief als kwalitatief. Een monitoring en evaluatie dus waarbij onder andere ook gepeild wordt naar veranderingen op een persoonlijk en sociaal niveau.

5. Bijlagen

5.1 Bijsturing doelstellingen en plan van aanpak na 1- en 2-meting

5.1.1 Duffel

Creëren van draagvlak om van daaruit te komen tot wijkteam

Eerste projectjaar

Doelstellingen

- Na één jaar slaagde men er wekelijks in een vaste medewerker aan te stellen voor het Street Action-aanbod op woensdagmiddag. Via Vlabus
- Jongeren uit de doelgroep participeerden in het aanbod, maar tijdens de zomermaanden namen er veel minder kinderen deel
- Blijft zeer aanbodgericht
- Concept: eerste week van de maand koken, tweede week trekt men met sportmateriaal naar één bepaalde wijk, derde week met sportmateriaal naar andere wijk, laatste woensdag van de maand wordt een in het oog springende sportactiviteit georganiseerd
- Een enkeling hielp de medewerker met het opzetten van een tent, maar het opnemen van verantwoordelijkheid (het organiseren van activiteiten) wordt niet bereikt.
- Het inhoudelijke en opvolging komt voornamelijk te liggen bij de sportdienst en de medewerker via Vlabus. Het OCMW stapt zelf niet naar de jongeren

Bijsturing

- Communicatie, via facebook en e-brief, maar loopt nog stroef. Organisatie van speelpleinactiviteiten, koken en kampvuur om jongeren aan het woord te laten en op deze manier hun gsm-nummers te verzamelen
- Nog heel hard inzetten op het bereiken, aantrekken en behouden van jongeren uit de doelgroep, nog geen stappen gezet naar het opnemen van meer verantwoordelijkheid. Dit duurt langer dan gedacht
- Jongeren komen om te sporten, kookluik wordt afgezwakt naar nog slechts 1 middag per maand
- Jongeren blijken de laatste tijd veel rond te hangen in het skatepark, bekijken of daar dan een aanbod kan worden georganiseerd
- Men ziet het bereiken van de doelstellingen op middellange en lange termijn nog steeds haalbaar
- Samenwerking met het OCMW en andere diensten verwaterd, opnieuw meer aandacht naar deze samenwerking door betere communicatie

Extra

- jongeren herkennen sportfunctionaris en wanneer ze hem tegenkomen in de wijk herkennen ze hem en roepen ze op hem.

Tweede projectjaar

Doelstellingen

- Minder aantal jongeren die deelnamen aan de activiteiten (vnl. 12-jarigen). Reden hiervoor is het wegvallen van de vaste medewerker, aangesteld vanuit Vlabus. Elke week was er wel een andere monitor aanwezig, maar de band tussen de medewerker en de jongeren verdween
- Doelstellingen rond het opnemen van verantwoordelijkheid, men is niet geslaagd deze te bereiken. Ook hier speelt het wegvallen van de vaste medewerker zijn rol
- Met betrekking tot het sociaal weefsel in de wijken. Een aantal ouders gaven aan het project goed te vinden
- De samenwerking tussen de sportdienst en OCMW is verbeterd (betere communicatie), maar het project bleef voornamelijk in handen van de sportdienst (project was niet verankerd, geen duidelijke taakverdeling)
- Samenwerking met de jeugddienst viel ook stil
- Vanuit de sportdienst, minder tijd om zich bezig te houden met het project (wegens bouw + uitbaten nieuwe sporthal), project is na twee jaar stilgevallen
- De doelstelling rond gezondheid kon ook niet meer worden opgevolgd (ontbreken van vaste persoon en locatie om telkens een kookactiviteit te organiseren)

Toekomst

Plan van aanpak naar de toekomst toe na 2-meting

- Opnieuw opnemen van Street Action-activiteiten, opnieuw starten met sportaanbod in de wijken en/of in de buurt van de sporthal
- OCMW is nu naar de toekomst toe vragende partij om een project op te zetten samen met de sportdienst

Realisatie midden 2014

- Project ligt stil, wegens drukke takenpakket sportdienst

5.1.2 Heusden-Zolder

Vanuit een wijkgevoel jongeren activiteiten laten organiseren → ze zelf verantwoordelijkheden/initiatief laten opnemen

Eerste projectjaar

Doelstellingen

- Beleid duidelijk maken nood aan extra medewerker, gaat moeilijk worden (i.f.v. besparingen budgetten), deze doelstelling zal hoogstwaarschijnlijk niet bereikt kunnen worden
- Groep samengesteld met diverse sociale partners om binnen hun netwerk te kijken naar sleutelfiguren onder de jongeren (kandidaat Street Action Coaches)
 - Leverde geen resultaat op
- Start project wou men koppelen aan jongerenvoetbaltornooi, er waren echter te weinig inschrijvingen
- Uiteindelijk contact met 2 coaches (1 via buurtsport 1 via jongerenwerker)
 - Allebei uit de wijken, kennen de buurt (1 coach spreekt de taal)
 - Bekend onder de andere jongeren
 - Allebei regent LO
 - Krijgen vrijwilligersvergoeding
- In het najaar een aantal activiteiten opgezet onder begeleiding van de coaches
 - Sinds het najaar werd 5x zaalvoetbal georganiseerd (jongeren worden verwittigd via sms) (interesse jongeren)
 - Één van de coaches gestopt (job als sportpromotor in andere stad), heeft zelf voor vervanging gezorgd
- Nog geen inbreng van de jongeren, komen enkel om te participeren, nemen een afwachtende houding aan
- Huidige coaches hebben sportaanbod 2e projectjaar voorbereid
- Geen draagvlak aanwezig onder de jongeren in de meeste wijken, geen van de sociale partners had een goed uitgebouwd contact met +12-jarigen, men is van 0 moeten starten
- In één wijk bestond jongerenwerking, van daaruit is men vertrokken.
 - Coaches hebben hier een aantal activiteiten begeleid, initiatief lag bij sportdienst
 - Wel goed om een contact met jongeren uit die wijk op te bouwen (vertrouwensband met coaches)
- Hebben (voordat coaches werden aangetrokken) de vraag gesteld aan jongeren welke sporten ze wilden beoefenen, daar kwam geen reactie op, dan zelf beginnen organiseren

Plan van aanpak

- Men koos voor een andere samenwerking, vooraf had men hier niet goed over nagedacht en ging men in zee met een organisatie die zich voornamelijk richtte op kinderen. Het gewicht m.b.t. de sociale partner kwam gaandeweg meer te liggen bij de jongerenwerker. Deze stond in voor het contact met de jongeren uit de wijken

Bijsturing

- Vanuit jongere: vraag om een kickboxclub te helpen opstarten, wordt gekaderd binnen Street Action. Street Action wordt hier uitgebreid
 - Lesgevers voor de initiaties en trainingen heeft men
 - Nog op zoek naar accommodatie
 - Samenwerking moskeevereniging (ook van daaruit wou men een kickboxclub oprichten)

- DOEL: trachten jongeren te motiveren om geleidelijk aan verantwoordelijkheid op te nemen
- Aanwezige jongeren proberen warm te maken voor het opvolgen van de opleiding initiator
- Voorjaar 2013 start eerste lessen/initiaties kickboks
- Contacten opbouwen met jongeren uit de doelwijken als eerste stap
- Buurtbattles nog steeds doel, maar pas later in proces

Plan van aanpak

- Lange zoektocht naar coaches
- Inzetten betrokkenheid?
 - Engagement: jongeren die op tijd komen (bij slecht weer, sporthal is buiten de wijk)
 - Wilden inbreng jongeren activiteiten, mochten een kalender invullen met ideeën, kwam geen respons op

Bijsturing plan van aanpak projectjaar 2

- Coaches komen samen op de sportdienst om planning te maken
 - Huisbezoeken worden ingepland om contact met jongeren te kunnen leggen
 - O.b.v. adressenbestand gemeente
 - Aanbellen, folder bezorgen, uitleg geven aan de jongeren, aan de ouders
 - Ook specifiek om meisjes te kunnen bereiken (+vrouwelijke coach)
 - Volgens mannelijke coach wordt het moeilijk om meisjes in het aanbod te betrekken
 - Activiteiten (indoor-outdoor): focus
 - Elke woensdagmiddag
 - Hierdoor een draagvlak en contact onder de jongeren opbouwen (vertrouwen tussen jongeren en coaches)
 - Door vrouwelijke coach en huisbezoeken meisjes aantrekken, dan naar analogie van Vilvoorde verschillende initiaties aanbieden

Verre toekomst (einde project) Buurtsportclub

- Nog steeds de bedoeling, maar voorlopig geen draagvlak onder de jongeren (12+) in de wijken
- Coaches weten dat dit einddoel project is, maar stapsgewijs eerst contact opbouwen, door de activiteiten naar buurtbattles + kickboxclub evolueren naar buurtsportclub
- Street Action na 2 jaar blijven bestaan

Tweede projectjaar

Doelstellingen

- Wekelijks aanbod wordt georganiseerd: jongeren nemen deel. Vertrouwensband wordt beter en beter
 - Vertrouwensband jongeren uit de wijken werd stapsgewijs opgebouwd
- Tijdens woensdagnamiddag: jongeren laten kennismaken met een aantal minder bekende sporten binnen de gemeentes (ovv. Initiaties oa. rugby en footvolley)
 - Samenwerking met sportclubs
- Enkel jongens worden bereikt, geen meisjes
- Als afsluiter wou men een pannatornoot organiseren, maar te weinig inschrijvingen. Wordt verplaatst naar andere datum, met enkel jongeren die regelmatig deelnemen aan de Street Action-activiteiten
- Uitwisseling SA Genk en Hasselt, slechts een beperkte opkomst van zodra men buiten gemeentegrenzen gaat
- Vanaf het najaar (later dan vorig jaar voorzien): opstart training kickboksen/MMA
 - Eerste lessen: overrompeling
 - Succes: bekende figuur uit de buurt en ex-prof die trekker is
 - Vnl. jongeren boven de 16 jaar
 - 90% beoogde doelgroep
 - Enkel jongens

Plan van aanpak: na 1 jaar, inschakelen van coaches, huis-aan-huis bezoeken

- Waren succesvol
- Eerste activiteit: 30-tal jongeren (vnl. 12-14 jarigen)
- Nu blijven er 20 over, die regelmatig komen
 - Woensdagnamiddag, soms initiaties (rugby, voetvolley (met de bal, trekt meer aan)
 - Jongens, meisjes, vinden we niet, moeilijk te bereiken
- Contact via sms

Doelstellingen zijn gewijzigd omwille van verschillende redenen

- Buurtbattle: werkte niet, geen draagvlak→ er is ook geen vraag naar, was vooraf niet afgetoetst. Vooraf weinig contact met de jongeren. Idee werd en wordt niet verder uitgewerkt
 - Gehoopt via wijkwerking, niet gelukt, vaak -12
 - Netwerk van de jongeren is te klein
 - Aantal deelnemers activiteiten georganiseerd in buurt veel groter dan er buiten
- Pas na 2 jaar, contacten met jongeren uit de doelgroep (coaches, 1 jongen heeft Turkse achtergrond. Dit blijkt een meerwaarde voor het project, ook naar taalbarrière. 1 vrouwelijke coach afkomstig van een andere stad, Belgische roots
 - draagvlak begint gevormd te worden
- + 16 jarigen worden laatste maand ook bereikt via kickboxverhaal
- Buurtsportclub: niet gelukt, maar via kickbox wel kunnen werken rond het 'clubgegeven'

- Projectjaar twee: twee 2 twintigers wilden een kickboxaanbod oprichten, vonden weg naar sportdienst, netwerk in de wijk groot genoeg, één jongere is een ex-prof, 30 jongeren uit de wijk (16+) worden bereikt, 2 sterke personen aan de basis, kracht van personen. Bereiken ongeveer 15 vaste jongeren
 - Werd gerelateerd aan SA
 - Is dus eigenlijk 'toevallig'
 - Werd wel een soort van klimaat gecreëerd dat zij naar de sportdienst zijn gegaan
 - Geloofd dat er een club uit gaat vloeien, staan pas in het begin van het project

Toekomst

- 1 vd coaches: gezicht maken van Street Action, meer inschakelen ook in organisatie, administratie
- Minder geld vanuit beleid, maar nog geen zicht op nieuwe budgetten

Realisatie midden 2014

- Project loopt door
- Elke woensdagmiddag bereikt men een 20-tal jongeren
- 1 coach is vervangen door een andere
- Kickboxverhaal loopt verder
 - 1 kickboxseizoen al achter de rug
 - Men gaat naar de toekomst toe polsen of er interesse is om een cursus (initiator) te volgen

5.1.3 Hasselt

Sportkalender opstellen, georganiseerd voor en door de jongeren uit de wijken. In een tweede fase komen tot toetreding jongeren in wijksportraad

Eerste projectjaar

Doelstellingen

- Opmaak sportkalender binnen 6 tiener- en jongerenwerkingen. In samenwerking met de welzijnsmedewerker die aanwezig is in deze werkingen (sommige wijken hebben een wekelijks, andere wijken een maandelijks aanbod)
- Activiteit gaat door tijdens contacturen werking, i.s.m. welzijnsmedewerker en buurtsportmedewerker, 7 tot 15 jongeren tussen 12 en 16 jaar per werking nemen deel aan deze activiteiten
- Voor sommige activiteiten wordt samengewerkt met clubs
- Men is nog niet toegekomen aan de doelstellingen rond het opnemen van meer verantwoordelijkheid

Plan van aanpak

- Binnen de bestaande tienerwerkingen wordt een sportkalender opgemaakt in samenspraak met de jongeren.
- De activiteiten worden georganiseerd door de sportdienst, in aanwezigheid van een buurtsportmedewerker en welzijnsmedewerker.
- De jongeren participeren in het aanbod

Bijsturing

- Zelfde inhoud wat betreft sportkalender
- Proberen wijkoverschrijdend te werken
- Meer focussen op het verhogen van het engagement van de jongeren

Tweede projectjaar

Doelstellingen

- Sportkalender per tienerwerking, op jaarbasis (vlak na zomervakantie, introductie, kennismakingsactiviteit, meestal action park) in verschillende werkingen (met binnen elke werking en in- en uitstroom van deelnemers) blijft bestaan. Inspraak voor jongeren
- Maandelijks tot tweewekelijks
- Per activiteit tussen de 6 en 14 deelnemers
- Wijkoverschrijdend werken (bv. schaatsen) lukt soms, maar niet altijd door uurroosters welzijnswerkers of het afstemmen van kalenders
- Sportactiviteiten blijken bij de meisjeswerking minder succesvol dan bij jongens
- Doorstroom van jongeren naar de wijksportraad werd niet bereikt, niemand blijkt geïnteresseerd of geëngageerd, dit blijft wel een doelstelling op lange termijn

- Jongeren in de werkingen nemen soms kleine verantwoordelijke taken op zich (hapjes en drankjes schenken bijvoorbeeld), maar dit maakt eerder deel uit van de werkingen dan van Street Action

Plan van aanpak

- De taken van de buurtsportcoördinator werden overgeheveld naar de sportdienst en zijn terecht gekomen bij twee sportanimatoren
- Samenwerking sportclubs, sommige activiteiten organiseert de sportdienst

Toekomst

- Jongeren directer kunnen bereiken (via e-mail, gsm), bv. i.f.v. annuleren van een activiteit, kan men hen rechtstreeks bereiken
- Jongeren laten doorstromen wijksportraad
- Blijven inzetten op sportkalender

Realisatie midden 2014

- Na de zomer wordt bekeken of men het Street Action-project verder zet en op welke manier

5.1.4 Roeselare

Jongens trachten te bereiken via buurtsport (voetbal), meisjes via scholen (dans). Jongeren meenemen in een verhaal

Eerste projectjaar

Doelstellingen

- Samenwerking aangegaan met school voor dansproject
- Samenwerking aangegaan met danslesgever met *street-credibility*
- Wekelijks dansaanbod in de school, over de middag, waar veel meisjes aan deelnemen
- Uitbreiding reeds bestaand voetbalaanbod buurtsport (extra deelnemers + extra trainingsuur)

Plan van aanpak

- Vorming werkgroep Street Action (sportfunctionaris, buurtsportcoördinator, jeugdconsulent en jongerenopbouwwerker)
- Samenwerkingsverbanden school + lesgever
- Voortbouwen op reeds bestaand buurtsportaanbod voetbal
- Jongeren worden aan het jeugdhuis opgepikt en weer afgezet voor en na de trainingen door busjes van de buurtsportmedewerkers

Bijsturing

- Door de aanwerving van verschillende nieuwe personen binnen de betrokken diensten kon het project pas op het eind van de zomer (2012) gestart worden

Tweede projectjaar

Doelstellingen

- Meisjesproject (dans) werd stopgezet. De doelstelling om het dansaanbod in twee scholen tijdens de middagpauze, om te buigen in een dansaanbod na school in een andere zaal, heeft men niet kunnen bewerkstelligen.
- Jongens: men slaagde er in om een bestaande groep van 5 a 6 jongeren uit te breiden naar een groep van 12-14 jongeren. Deze kwamen allen uit de doelgroep
- Deze groep trainde wekelijks, waarbij de buurtsportwerking de jongeren oppikte met busjes aan het buurthuis, hen naar de sportzaal voerde, waar ze training kregen van 2 of 3 medewerkers van buurtsport waarna de jongeren weer naar het jeugdhuis werden gebracht.
- Men nam ook deel aan een competitie, laatste half jaar project
- Rond het opnemen van verantwoordelijkheid, werd niets concreet bereikt, men gaf ook aan daar niet systematisch rond bezig te zijn
- Street Action werd een onderdeel van Buurtsport. Het leefde niet als een afzonderlijk project.

Plan van aanpak

- Competitie-element blijkt trigger te zijn, zorgt voor motivatie en een verhoogde aanwezigheid op training. In andere projecten blijkt het te structureel dat vaak gekoppeld is aan competitie, een drempel te zijn voor jongeren uit de doelgroep, maar binnen dit project niet. Dit komt doordat de competitie zeer verspreid is, over een heel seizoen worden slechts 10 matches ingepland. Wat betreft de trainingen, hebben de jongeren zelf zeer weinig verantwoordelijkheid, ze zijn meestal aanwezig in het jeugdhuis, worden er opgepikt en weer teruggebracht.
- Er ligt geen focus op het laten doorstromen, van de jongeren naar andere zaalvoetbalclubs uit de stad, dit kan echter een interessante piste zijn in functie van doorstroming en continuïteit, wordt geen aandacht aan besteed. Men denkt enkel op korte termijn.
- Beide partners gaven verschillende doelstellingen, bij de sportdienst bleef het vaag, bij de sociale partner concreter. Daarnaast koos men bewust voor geen duidelijk omlijnd plan van aanpak en kon men moeilijk aangeven wat de concrete acties waren die men zou ondernemen.

Bijsturing

Wat de meisjes betrof, was het doel deze in een tweede fase te verzelfstandigen en empoweren.

- Het aanbod tijdens het nieuwe schooljaar buiten de school organiseren
- Meisjes laten doorstromen naar bestaande dansclub.
- Er werden een paar lessen georganiseerd in een jeugdzaal, maar slechts enkele meisjes (n=3) hebben mee de stap gezet.
 - In school liep het eerst wel
 - Massaal begonnen, dan afgezwakt
 - Zaten op 2 scholen, kwamen 2 groepjes uit, niet de grote massa, 8 a 12 per school. Einde schooljaar: konden niet optreden tijdens schoolfeest (was wel de bedoeling).
 - Er zijn een aantal leerlingen naar de dansschool gegaan (danslessen door studenten voor studenten)
 - Jongerenopbouwwerker heeft een aantal contacten kunnen leggen
 - Redenen die de meisjes aangaven: Ze hebben daar geen nood aan, zitten liever bij hun vrienden na school dan zich terug een uur te moeten concentreren (omdat het naschools was i.p.v. over de middag)
- Voetbal: voorsprong: er was door buurtsport al contact met de doelgroep, was al tienerwerking, specifiek toegeleid naar voetbal, dit jaar deelnemen aan competenties
 - Hadden al wekelijks voetbalaanbod voetbal, weinig engagement. Mensen gaan mee met bus buurtsport, worden naar sporthal gebracht (die niet zo centraal ligt) en weer terug
 - Project ingestapt op voetbalcompetitie, inschrijven voor schooljaar, dan wordt een rooster opgemaakt, gaf een boost, motivatie om te trainen. Ook extra deelnemers door competitie-element
 - Jongens mond-tot-mondreclame, + competitieaspect trok ook aan
 - Jongeren die verantwoordelijkheid opnemen binnen ploeg, wordt niet vastgesteld

Toekomst

- Een 2^e voetbalploeg opstarten
- Men gaat zich niet richten op nog andere jongeren
- Naar de meisjes toe zijn er geen concrete plannen
- Buurtsport gaat door, Street Action wordt daarin opgenomen

Realisatie midden 2014

- Voetbalproject gaat door, nog steeds een ploeg ingeschreven in de competitie (gemiddeld 15 deelnemers aan de trainingen)
- Vnl. buurtsport betrokken

5.1.5 Vilvoorde

**In één woonwijk een sportplein opwaarderen (waarbij inspraak jongeren zeer belangrijk is).
Daarnaast activiteitenaanbod in de wijk organiseren (doorstroom verenigingen in de buurt)**

Eerste projectjaar

Doelstellingen

- Organisatie buurtfeest in buurt pleintje met verschillen sportactiviteiten is doorgegaan (alleen was het pleintje nog niet heraangelegd)
- Deelname aan laagdrempelig sportaanbod in de wijk door jongeren uit de doelgroep (maatschappelijk kwetsbare jongeren van zowel allochtone als autochtone herkomst), wordt bereikt
- Geopteerd voor een wekelijks sportaanbod in de zomervakanties, hier slaagt men in
 - Inbedding in de reeds bestaande jongerenwerking van de dienst jeugd. Hier kwamen de afgelopen jaren reeds veel jongeren op af en vormde een ideaal kanaal om jongeren te bereiken
 - Vrije sportinstuif van 13 tot 14 u, een aanbod van verschillende sportinitiaties van 14 tot 16u en opnieuw vrije sportinstuif van 16 tot 18u.
 - Bij de sportinitiaties ligt de focus op meisjes
 - Samenwerking met clubs uit de buurt
 - Bevraagd naar interesses: zumba, zelfverdediging, rope skipping, cheerleaden
 - Initiatie cheerleaden: meest populair, wordt intussen 1x per maand aangeboden in het lokaal van de jongerenwerking in de wijk (hip en cool en iets niets alledaags)
 - De doelstelling van een lessenreeks is geslaagd
- Medezeggenschap jongeren m.b.t. heraanleg pleintje
- Jongeren actief betrekken in de realisatie van de sportactiviteiten en het laten opnemen van engagement. Deze doelstelling wordt nog niet bereikt. Alles wordt nog gestuurd en georganiseerd vanuit de sport- en vooral jeugddienst, er komt weinig initiatief vanuit de jongeren).
 - Meisjeswerking die gegroeid is vanuit het street action project lijkt de goede richting uit te gaan
 - 4 vrijwilligers die de eerste woensdag van elke maand samenkomen om programma op te maken
 - Komen op de activiteiten vroeger om mee te helpen opbouwen
 - Er is interesse en vraag naar het volgen van een animatorcursus
- Kerngroep jongeren is nog niet uitgebreid
- Jongeren zijn tevreden met het aanbod (bevraagd via enquête + groot aantal jongeren nam deel gedurende de hele activiteit)
- Worden ook meer regelmatige deelnemers bereikt dan sportdienst verwacht had (succesfactor bleek de inbedding binnen werking jeugddienst te zijn)

Plan van aanpak

- Bundeling van krachten
 - sportdienst heeft de know how betreffende de sportactiviteiten
 - Jeugddienst kent de jongeren, de jongeren kennen de jeugddienst. De jeugddienst is het kanaal langswaar de jongeren bereikt worden
- Inhoudiging pleintje: inspraak jongeren uit de wijk, zij zullen verantwoordelijk zijn voor de ideeën en uitwerking ervan, sport en jeugddienst ondersteunen
- Verschillende initiaties en keuzeactiviteiten (begeleid door monitoren) dat sloeg aan

Bijsturing

- Werden ook simultaan activiteiten georganiseerd in het centrum van de stad (tegelijkertijd zowel een aanbod in de buurt van het plein als het centrum)
 - In het begin liep dit goed
 - Nadien gingen er veel jongeren naar het centrum (rol sleutelfiguren)
 - In jaar twee wordt dit herbekeken, met heraanleg pleintje wil men nieuw elan
- Aanbieden van sportactiviteiten tijdens de zomervakanties blijft behouden
 - Evaluatie huidig aanbod (verschillende initiaties en keuzemogelijkheden)
 - Input van jongeren via enquête
- Maandelijks cheerleadingaanbod verder zetten (ook in het najaar)
 - Beginnen met beperkt aantal lessen, succes bekijken
 - Doel: met de meisjes die cheerleading volgen, toewerken naar een toonmoment met uitgewerkte choreografie (indien interesse aanwezig onder de meisjes)
- Inhoudiging pleintje. Timing werd opgeschoven naar volgend projectjaar
 - Doelstelling dat jongeren op het hernieuwde pleintje zelf activiteiten organiseren, blijft
 - De heraanleg moet voor een nieuwe dynamiek zorgen onder de jongeren en onder de kerngroep
 - Opgeschoven deadline zorgt voor nieuw tussentijds doel
- Blijven inzetten op het toeleiden van deelnemende jongeren naar de animatorcursus van JES vzw in Brussel
 - Meisjes die interesse tonen toeleiden naar deze cursus
 - Bewuste keuze toeleiden naar een cursus i.p.v. er ter plaatse één te organiseren
 - Waren sowieso voor het project reeds jongeren die dit deden, in die zin is SA hier geen katalysator geweest
- Meer inzetten op het empoweren van de jongeren, op het verhogen van hun engagement, dat het aanbod meer wordt dan activiteiten aangeboden door de sport- en jeugddienst

Verankering naar toekomst toe

- Animatoren reeds betaald en ingeschakeld via jongerenwerking, kan dus worden doorgetrokken

Tweede projectjaar

Doelstellingen

- Woonwijk rond pleintje: sport organiseren is gaandeweg geëvolueerd naar het centrum (men verzamelt nu in de woonwijk en er wordt dan een bus ingelegd voor aanbod naar centrum, 2x per jaar vanuit centrum naar de woonwijk)
- Opteren voor keuzeactiviteiten blijft werken, wekelijks wordt ook zwemmen aangeboden als één van de keuzemogelijkheden
- Op het plein wordt veel gesport (voetbal), door voornamelijk kinderen
- Sportieve bezigheid tijdens schoolvakantieperiodes is gecreëerd (weliswaar voornamelijk in het centrum)
- Sport is in de werking geïntegreerd binnen georganiseerde jongerenwerking (12-18 jarigen, vnl. 12-15 jarigen)
- Cheerleading choreografie gedanst op buurtfeest (geslaagd), 8 meisjes namen hieraan deel
- Cheerleading bleef men tijdens schooljaar maandelijks aanbieden, maar is niet geëvolueerd naar blijven gestructureerd aanbod (lessenreeks). Cheerleading werd steeds minder populair, steeds minder deelnemers.
 - Daarom wordt in de toekomst gepolst of de meisjes een ander aanbod wensen (nood aan continue nieuwe prikkels)
- Meisjes vonden het aanbod steeds leuk voor een aantal keer, maar nadien haakten ze telkens weer af
- Eigen inbreng vanuit de monitoren en de deelnemende jongeren bleef moeilijk. Blijven steken op aanbodgericht werken, zeer veel sturing vanuit jeugddienst vereist.
 - Het is aanbodgericht, niet op zelfstandige, dit blijkt te moeilijk

Succes meisjes?

- Zeer gevarieerd aanbod, waaronder sport naast andere vrijetijdsactiviteiten en binnen sport veel variëren
- Begeleiding (vrouwen)
- Beschikbare infrastructuur
- Specifieke acties 2011: weinig meisjes, gaan samenwerken Marokkaanse meisjeswerking, kwamen 6 meisjes uit, + 2 vrijwilligsters als animatoren, in de zomer dan geboomd via mond-tot-mond en de vertrouwensrelatie met de twee animatoren

Plan van aanpak

- Lokale sportverenigingen worden erbij betrokken
 - Meeste clubs staan er positief tegenover
 1. Eventueel nieuwe leden (zeggen ook willen actief toeleiden)
 2. Mensen zijn er van overtuigd dat sport een goede manier is om jongeren bezig te houden

Bijsturing: plannen rond heraanleg plein zijn misgelopen

- Inspraak jongeren werd gevraagd
- Maar aan hun wensen werd niet tegemoetgekomen (fout lag bij de uitvoerende dienst, jongeren wilden een groot kunstgrasveld, met ballenvangers, uiteindelijk werd het een klein kunstgrasveld, omkooid).
- Resultaat: jongeren niet tevreden, band met jongerenwerkers werd moeilijker. Dit wierp wrevel op, inspraak vragen en dan niet opvolgen (+ veel latere timing dan initieel gepland)
- Bereidheid om mee dingen te organiseren rond het plein was weg (bv. buurtfeest)
- Plein wordt wel gebruikt, voornamelijk door kinderen

Toekomst

- Vergoeding jeugdmonitoren zat structureel ingebed in budget jeugddienst, blijft behouden
- De jongerenwerking blijft tijdens schoolvakanties op maandag sport aanbieden
- Sportdienst stond in voor administratieve, + contacten clubs, jeugddienst kent ondertussen bereidwillige organisaties (altijd dezelfde) dus nu spreken zij rechtstreeks af. Het project komt in handen van de jeugddienst terecht
- Eventueel meer inzetten op begeleiding van jongeren
- Opletten voor overbevraging van steeds dezelfde jongeren als er iets georganiseerd moet worden, op termijn haken deze jongeren af

Realisatie midden 2014

- Street Action wordt opgenomen in de jongerenwerking, maakt deel uit van het vrijetijdsaanbod binnen deze organisatie, sportdienst wordt bijna niet meer betrokken, want gedurende het project realiseerde de jeugddienst zelf contacten met sportverenigingen uit de buurt. Sportdienst wordt wel nog soms betrokken bij het aanbieden van sommige sportactiviteiten.

5.1.6 Gent

Vorming jongeren: aanbieden van cursus

Zie punt 2.1.2 voor een bespreking van dit project dat werd stopgezet

5.1.7 Boom

Fase 1: Aanbod vanuit sportdienst, fase 2: Vorming jongeren (cursus)

Eerste projectjaar

Doelstellingen

- Organisatie van een wekelijks aanbod op het plein wordt bereikt, maar het organiseren van een afzonderlijk aanbod voor kinderen en tieners blijkt niet haalbaar.
- Uitstappen worden wel afzonderlijk georganiseerd
- Doelstelling om meisjes te bereiken, werd nog niet bewerkstelligt (slechts 4% van alle bereikte jongeren, waren meisjes. Meisjes worden enkel bereikt via uitstappen (schaatsen, fitness), niet op het plein)
- Organisatie animatorcursus (animator in het jeugdwerk) in de gemeente (vraag hiernaar vanuit de jongeren)
 - Cursus + stage, jongeren konden een diploma behalen
 - De cursus was een basiscursus. Onder andere het begeleiden van kinderen, begeleiderhouding, teamwork, taalvaardigheid, drama, en inkleding kwamen aan bod).
 - 9 jongeren volgden deze en zijn gestart met hun stage
- Er zijn meer oudere jongeren aanwezig op het plein dan vroeger
- Bijkomend resultaat, de kinderen die aanwezig zijn op het plein hebben een betere band met de huidige Street Action-coaches dan dat ze vroeger met de monitoren van de sportdienst hadden
- De doelstelling dat de jongeren zelf mee het aanbod uitwerken werd nog niet bereikt. Ze dragen niet bij tot de voorbereiding en organisatie, hun bijdrage blijft beperkt tot begeleiden.
 - Dit is nog steeds het uiteindelijke doel, maar men wil dit stapsgewijs bereiken (jongeren meer verantwoordelijkheid geven, ondersteuning vanuit sport- en preventiedienst afbouwen)
- Daarnaast hadden de projectorganisatoren meer verwacht op vlak van engagement. Zo verwittigt bijna geen enkele jongere wanneer hij niet aanwezig kan zijn

Plan van aanpak

Op basis van wat keuze activiteiten?

- Gekeken naar mogelijkheden omgeving (klimtoren, fitness (ifv. vervoer, drempel). Keuze voor een centrale ligging
- Tijdens de zomervakantie werden er geen activiteiten georganiseerd (jongeren uit de doelgroep zijn dan minder aanwezig in de gemeente, gaan op vakantie naar land van herkomst).

Bijsturing naar de toekomst toe

- Voornamelijk gestart met een consumerend aanbod, maar door opleidingen van het ISB geraakte men er meer en meer van overtuigd dat het project een grotere kans op slagen had wanneer men het aanbod meet bottom-up zou organiseren.
- Tijdens de zomervakantie werden er geen activiteiten georganiseerd
- Nood aan een gevarieerder aanbod, nu wordt er te vaak gevoetbald op het plein
 - Samen met de Street Action coaches wordt een programma opgemaakt, per maand zou nog maximaal 2x voetbal worden georganiseerd. Zo kunnen jongeren kennis maken met andere sporten.
 - Bekijken onderstaand idee ISB/VUB
 - reeks van sporten aanbieden, samenwerking met clubs
 - Coaches lopen stage in een club? Stage lopen kon niet, JES vzw is een organisatie uit het jeugdwerk, link met jeugdwerk moest behouden blijven
 - Clubs verzorgen aantal weken na elkaar initiaties i.s.m. coaches
 - Afleggen van een traject met de coaches, na hun 60u stage, extra stage lopen in een sportclub
- Inzetten op fitness, blijkt populaire activiteit, bekijken om dit meer in aanbod op te nemen (bv. vijftal weken na elkaar)
- Inzetten op het bereiken van meisjes. Via een zwemaanbod is dit niet gelukt, men wil hen in de toekomst bereiken via een reeds bestaand dansaanbod. Daar wil men naar toe stappen en luisteren wat de noden van de meisjes zijn. Op deze manier kunnen ze ook met de meisjes kennismaken + nadien specifiek programma uitwerken indien interesse.
- De samenwerking met het OCMW (promotie van het aanbod) zal in het tweede projectjaar intensiever verlopen
- Vaste kern op het plein, en het is zeer moeilijk om er van buitenaf bij te komen (werkpunt)
 - Bereiken vaste kern op het plein. Via uitstappen of start to swim werden nieuwe kinderen en jongeren bereikt, maar deze geraken heel moeilijk in de groep die de kern vormt op de pleinen (deze groep claimt het plein)
- Nog steeds doel dat sportdienst en preventiedienst organisatie meer loslaten en dat de jongeren zelf meer initiatief nemen
- Eventueel nieuwe cursus organiseren, als er vraag naar is + mogelijkheid om jongeren nadien in te schakelen binnen de gemeentelijke diensten, anders wordt eventueel een jaar gewacht
- Inschrijvingsproblematiek: inschrijven voor activiteiten: heel veel jongeren schrijven inschrijven in, maar komen niet opdagen of schrijven niet in, maar komen wel opdagen
- Na afloop stage is het de bedoeling dat de jongeren mee het Street Action-programma gaan dragen (mee het programma opstellen en uitwerken)
 - Indien ze liever binnen stageplaats worden ingeschakeld, kan dit

Extra

- Kinderen leren sportdienst beter kennen, vroeger heel afstandelijk, maar nu is de band beter
- Andere gemeenten informeren, uitwisseling informatie en kennis

Tweede projectjaar

Doelstellingen

- Men wou van een top-down georganiseerd aanbod verder evolueren naar bottom-up, maar het was moeilijk dit te realiseren
 - Jongeren beginnen na 2 jaar wel zelf met ideeën te komen (bv. kickbox), maar daar blijft het bij
- Doelstellingen zijn nodig, maar je mag met dit soort van projecten niet te veel verwachten en het is moeilijk om deze te bereiken, soms zet je een stap om er 5 achteruit te zetten
- Meisjes konden niet worden bereikt
- Sportdienst en preventiedienst steken nog steeds zeer veel tijd in de activiteiten, hadden verwacht dat jongeren meer zouden opnemen, maar dit is niet het geval
- Focus blijft nog te veel op voetbal, hier en daar werd een andere activiteit geprobeerd, maar voetbal blijft de top
- Empoweren van jongeren zat hem ook in het bijbrengen van waarden en normen (persoonlijke doelstelling, dit is niet gelukt (bv. op straat gooien van papiertjes))
- Verbeterde en intensievere samenwerking jeugddienst
- Samenwerking diensten moeilijk (zitten op een andere locatie)
- Wilden een nieuwe cursus organiseren in de zomer, ook een aantal meisjes hadden zich hiervoor ingeschreven maar de cursus is niet doorgegaan, wegens te weinig aanwezigen
- Band gecreëerd met een aantal jongeren, een beter contact tussen de jongeren en de sport- en preventiedienst

Street Action-coaches

- Komen niet elke week opdagen
- Sommige doorlopen een goed groeiproces, anderen hebben het moeilijker (zo hebben 2 jongeren hun stage niet afgerond en is 1 coach niet meer te bereiken). Daarnaast is ook 1 coach verhuisd
- Momenteel zijn er nog 5 Street Action-Coaches actief
 - Moeilijk om ze gemotiveerd te houden
 - Ook school speelt een rol

Toekomst

- Buurtsport + Street Action verder zetten (naam blijft behouden)
- kinderen, aantrekken in aanbod, uitstap (iets minder uitstappen, minder budget)
- Aanvaarden, leren tevreden zijn met minder aantallen ed. (ook al via buurtsport)
- Voor zichzelf belangrijk om cultuur nog beter te leren kennen om zich beter in leefwereld in te werken

Realisatie midden 2014

- Project wordt verder gezet
- Contract preventiemedewerker werd niet verlengd, terugschroeven pleinactiviteiten van wekelijks naar tweewekelijks aanbod
- Per trimester wordt 1 uitstap georganiseerd
- 5 Street Action coaches worden om de 2 weken betrokken in het Street Action-aanbod, zij begeleiden de activiteiten
- Einde zomervakantie wil men een tweede cursus aanbieden
- Men wil anticiperen op de periode na de zomer, de meeste jongeren zitten in het 6^e middelbaar (verder studeren, zoektocht naar een job)

5.1.8 Ronse

Activiteitenprogramma ontwikkelen, waar jongeren zelf toe bijdragen

Eerste projectjaar

Doelstellingen

- Geëngageerde jongeren uit twee wijken werden samengebracht. Zij kregen een uitleg over de doelstellingen van het Street Action-project en de vraag om een kerngroep van Street Action binnen de gemeente/stad te vormen. Ongeveer tien jongeren gingen hierop in.
- Het doel was dat deze jongeren een activiteitenaanbod mee uitwerkten voor andere 12 tot 18-jarigen uit de verschillende wijken (bottom-up geregisseerd activiteitenaanbod waarbij de jongeren zelf activiteiten konden voorstellen.
 - Opvallend: jongeren hielden vooral vasthielden aan hetgeen ze al kenden. Hun voorstellen verschillen niet zo sterk van deze van de buurtsportdienst vroeger.
 - Bij de planning, voorbereiding en uitvoering van deze activiteiten werden de jongeren ondersteund door een beroepskracht (buurtsport of sociale partner). De inbreng van de jongeren stond echter centraal.
 - De taken die de jongeren onder meer op zich namen, waren het opmaken van een flyer, communicatie en het begeleiden van de activiteiten.

Plan van aanpak

- In eerste instantie werd vooral achter de schermen tussen de verschillende betrokken diensten overleg gepleegd en doelstellingen vooropgesteld. Men nam de tijd om de violen op elkaar af te stemmen.
- Inspraak jongeren stond centraal, alsook ondersteuning door de verschillende betrokken partners (= tijdsinvestering)
- Jongeren al doende laten leren
- Evaluatie met de verschillende betrokken partners naar de toekomst toe, in functie daarvan bijsturen

Bijsturing

- Afbakening kerngroep. Zo was het immers nog niet duidelijk afgelijnd wie al dan niet tot de kerngroep behoorde.
- Men wou ook aandacht besteden aan de implementatie van het project in de drie aandachtswijken. Tijdens jaar één werden twee van de drie wijken betrokken, omdat de jongerenwerking, het kanaal langs waar jongeren bereikt werden, slechts in twee wijken actief was.
- De doelstellingen en de aanpak rond het bereiken van meisjes werden losgekoppeld van het Street Action-aanbod voor jongens, dit project zou getrokken worden door de dienst samenlevingsopbouw.
 - Binnen de meisjeswerking werd na één jaar reeds een aantal meisjes bereikt in een meisjesaanbod.
- Daarnaast wou men verder bijsturen op het vlak van samenwerking. Tijdens het eerste jaar rekende de verschillende partners op elkaar, zonder goede onderlinge afspraken zoals m.b.t. de taakverdeling, wat de ondersteuning naar jongeren toe bemoeilijkte.

- De jongeren waren nog niet in staat zelfstandig een aanbod te gaan ontwikkelen. Het opnemen van verantwoordelijkheid en daarin zelfstandig worden, werd trager bereikt dan verwacht. Dit bleef een werkpunt naar het tweede projectjaar.

Tweede projectjaar

Doelstellingen

- 6 jongens en 7 meisjes uit de aandachtswijken volgden een animatorcursus, gevolgd door een stage van 60u.
 - 12 van de 13 jongeren haalden hun diploma, één jongere verliet in tussentijd het land.
 - Opvallend was de diversiteit onder deze jongeren, zo merkte men duidelijke leeftijdsverschillen (17 vs. 25-jarigen) en gingen sommige jongeren nog naar school, volgden avondonderwijs of waren werkzoekend.
- Het loskoppelen van het meisjes- en jongensproject zorgde ervoor dat meisjes bereikt werden in de wijkwerking.
 - De focus lag bij deze meisjeswerking echter zeer weinig op sport wat te maken had met interesse.
 - Sport was bij de meisjes slechts één van de activiteiten die afwisselend georganiseerd werden.
- Het sportaanbod bij de jongens werd veel frequenter (wekelijks) georganiseerd dan bij de meisjes.
 - De jongeren werden ingeschakeld als begeleiders voor de activiteiten.
 - Ze waren zelf niet volledig overtuigd van de invulling van het wekelijkse programma en waren dan ook niet altijd even gemotiveerd.
 - De nadruk lag hier volgens hen te veel op spel en te weinig op sport.
 - De jongeren verwachtten veel variatie. Ze hadden continue nood aan nieuwe prikkels, maar het doel was dat ze hier eigenlijk zelf in varieerden, waar ze evenwel niet in slaagden.
- Een aantal jongeren groeide in hun rol als animator, maar ze zijn na het project nog niet in staat zelfstandig activiteiten voor te bereiden, organiseren of te begeleiden (zonder ondersteuning van een beroepskracht gaat het niet)
- In het betrekken van de derde wijk in het programma is men niet geslaagd

Plan van aanpak

- Aangaan van samenwerking met een ervaren organisatie uit het jeugdwerk om een vorming aan te bieden aan de jongeren uit de doelgroep (animator in het jeugdwerk)
- Vorming: nadruk individuele ondersteuning van de verschillende jongeren op hun niveau
 - Jongeren: inzicht in sterke en werkpunten
- Naast deze animatoropleiding, zette men vanuit de stad ook in op andere vormen (bv. vergadertechnieken).
- Door het aanbieden van een vorming, werd duidelijk welke jongeren tot de kerngroep van Street Action behoorden

- Ondersteuning vanuit partners m.b.t. de voorbereiding en uitvoering van de activiteiten. Na afloop deed men telkens een informele evaluatie waarin o.a. werd gepeild wat de jongeren vonden over de activiteit, wat ze vonden over zichzelf als begeleider/animator,...
- Organiseren van groepsdynamische activiteiten (zoals op kamp gaan bij de jongens).

Toekomst

Plan van aanpak naar de toekomst toe

- Met partners: evaluatie
- Vooraf duidelijker kaders meegeven aan de jongeren. Alles kaderen binnen een ruimere structuur. Vooraf duidelijk meegeven dat uiteindelijk doel is dat jongeren zelf in zullen staan voor het aanbod (zelfstandige voorbereiding, uitvoering, leggen van contacten) en dan deze doelstelling opsplitsen naar deeldoelstellingen en een traject om per deeldoelstelling de verwachtingen te kunnen inlossen
- Deze structuur en gemaakte afspraken dan ook goed opvolgen
- Nadruk meer op sport, eerste twee jaar te veel spel, vonden de jongeren zelf
- Men denkt erover na te evolueren naar een jeugdbewegingsprincipe met sportieve inslag (wekelijks sportaanbod, georganiseerd door de jongeren uit de kerngroep)
- Nieuwe cursus aanbieden voor andere jongeren om continuïteit werking te waarborgen en aanbod uit te breiden naar derde wijk

Realisatie midden 2014

- Jongeren nog steeds betrokken als animator. Zij zijn betrokken bij de organisatie en begeleiding van de Street Action-activiteiten en activiteiten van de meisjeswerking
- Nieuwe cursussen zullen steeds worden georganiseerd om nieuwe animatoren aan te trekken en continuïteit te waarborgen
- Krijgen een ruim budget vanuit het beleid om in te zetten op dit project
- Men denkt na om naar de toekomst toe meer sport te integreren in het traject van de jongeren
- Dezelfde stuurgroep blijft behouden

6. Bronnenlijst

Coene, J., Van Haarlem, A., Dierckx, D. (2013). *Rapport Armoedebareometer 2013*. In opdracht van Decenniumdoelen 2017.

Pawson, R. (2003). Nothing as practical as a good theory. *Evaluation* 9(4): 471–490.

Coalter, F. (2007). *A Wider Social Role for Sport: Who's keeping the score?* London: Routledge.

Haudenhuyse, R.; Nols, Z.; Theeboom, M. & Coussée, F.; (2013). Wij sporten mee. Verkennend onderzoek naar de rol van sportclubs in het leven van maatschappelijk kwetsbare jongeren. Dēmos onderzoeksrapport 2013/1. Brussel.

Haudenhuyse, R., Theeboom, R., & Coalter, F. (2012). The potential of sports-based social interventions for vulnerable youth: implications for sport coaches and youth workers. *Journal of Youth Studies*, 4: 437–454.

Haudenhuyse, R., Theeboom, M., & Nols, Z. (2013). Sports-based interventions for socially vulnerable youth: Towards well-defined interventions with easy-to-follow outcomes? *International Review for the Sociology of Sport*, 48 (4), 471-484.

Theeboom, M. & Nols, Z. (2014). *Sport-plus en de stad. Grootstedelijke praktijken in Europa rond het gebruik van sport voor sociale doeleinden*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel - Vakgroep Sportbeleid en Management.

Theeboom, M., Dekens, F., Dom, E., & Vertonghen, J. (2008). *Handboek sportbeleidsplan*. Brussel: Politeia nv.

Vettenburg, N., Walgrave, L. & Van Kerckvoorde, J. (1984). *Jeugdwerkloosheid, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid*. Antwerpen: Kluwer.